GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

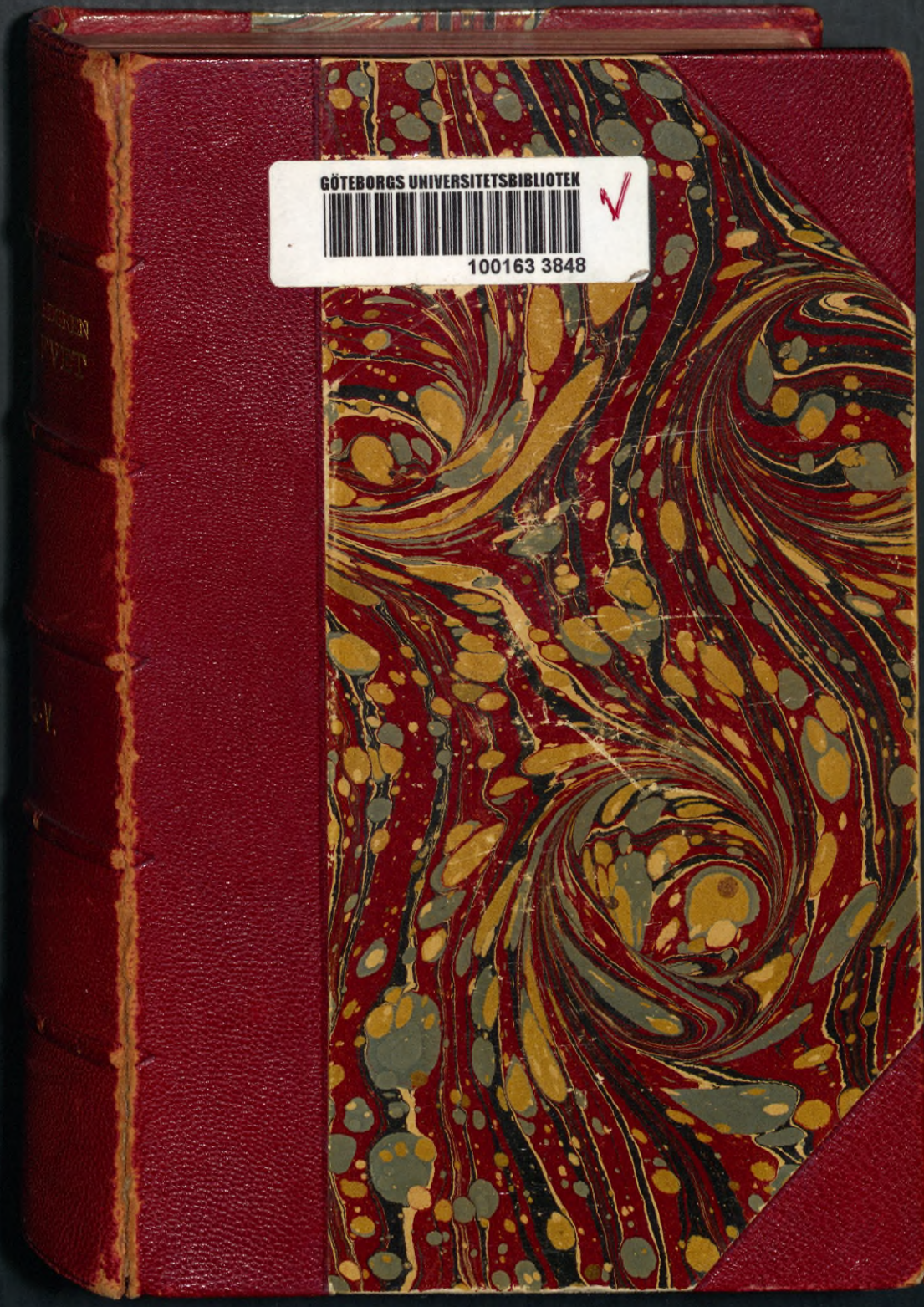
GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK
100163 3848

Litt.
Sv.

ALBERT HALLBERGS
DONATION
TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
1937

Litt.
Sv.

Cajsello

ANNE-CHARLOTTE LEFFLER:

UR LIFVET.

TREDJE SAMLINGEN.

ANDRA HÄFTET:

GAMLA JUNGFRUN. — I FATTIGSTUGAN. — EN BRÖDKAKA. — MOSTER MALVINA. — GRÅTANDE VENUS.

STOCKHOLM
Z. HÆGGSTRÖMS FÖRLAGS-EXPEDITION.
IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI
1889.

GÖTEBORGS STADSBIBLIOTEK

INNEHÅLL:

Gamla jungfrun ... Sid. 85

I fattigstugan ... » 117

En brödkaka ... » 153

Moster Malvina ... » 199

Gråtande Venus ... » 223

GAMLA JUNGFRUN.

Jag har ej som du att bida
dag att fröjdas, dag att lida:
jemt sig lika mina vågor välla i oändligt tal.
Du skall blomstra upp till qvinna,
älska, älskas, tända, brinna,
medan tyst min källas flöden glida i den stilla dal

Viktor Rydberg.

Det hade spridt sig i hela trakten, att det skulle bli storfrämmande på Lindesnäs i år. Gamla friherrinnan hade gått där ensam nu i så många år utan att någonsin få se de sina. Man visste ju, att det var osämja mellan henne och mågen, att dottern hade tagit sin mans parti och att därför hvarken hon eller hennes barn ville komma till Lindesnäs.

Gamla friherrinnan var märkvärdigt rask för sina 70 år, och till allas förvåning syntes hon alltid lika glad, älskvärd, polerad och oåtkomligt förbindlig som under forna lysande tider. Många tyckte, att det var riktigt upprörande, att de många motgångarna ej böjt och ödmjukat henne, men det fans några — de voro dock de färre — som tyckte det var ståtligt att stå på sig som hon.

Om sin dotter och måg talade hon alltid i de vänligaste ordalag, och hvarje vår hette det att de skulle komma ned till sommaren. Men alltid kom det något hinder i sista stund.

Med sina barnbarn brefväxlade hon flitigt, och man ville veta att hon, oaktadt sitt ensamma lif, hade mer att säga där i familjen och ingrep mer i deras öden än hon ville låtsa om.

Nu var emellertid mågen borta, han hade försvunnit på ett mystiskt sätt, som aldrig blef utredt, men man trodde att han tagit lifvet af sig. Och så hade då dottern ändtligen beslutat sig för att komma ned en sommar med sina barn.

Det reparerades och rustades hela våren på Lindesnäs. Under de år friherrinnan varit ensam hade stället fått förfalla betydligt; endast den stora fruktträdgården var alltid hållen i ett utmärkt skick, men det var emedan den inbragte så mycket. Det var för resten obegripligt hvad friherrinnan alltid behöfde så mycket pängar till, så indraget som hon lefde. Men det gick åt, så att det väckte anstöt i hela bygden. Från den stora, präktiga egendomen hade under årens lopp allt säljbart afskilts. Först fick skogen gå, som stått där orörd snart sagdt sedan urminnes tider — sedan det ena hemmanet efter det andra. Nu var det nästan bara trädgården och parken kvar — den härliga parken med sina gamla ekar, kastanjer och lindar, sina lummiga i vattnet utskjutande uddar, det friska vågskvalpet kring stenarna. Ja, Lindesnäs hade nu alltid ansetts för det vackraste stället i hela trakten och fastän parken numera var till hälften förvildad samt dystrare än någonsin, sedan alla uthuggningar fått växa igen, dammarna gro ihop och trädens grenar

sopa marken så att man på sina ställen ej kunde gå upprätt vägen fram, hvilade det dock alltid öfver den en egendomligt fängslande romantisk stämning, hvilken väl passade samman med de många minnen, som den gamla friherrinnan odlade och underhöll i skuggan af dessa hundraåriga träd. Ty familjen på Lindesnäs hade alltid haft en egendomligt upprörd och händelserik historia, och ännu gingo många sägner i trakten från friherrinnans ungdom i världen.

Men detta trädde nu i bakgrunden, då det blef tal om att dottern från Stockholm skulle komma hem med sina barn. Ty henne mindes nu alla från hennes unga dar, och hon hade varit mycket afhållen på sin tid, något som gamla friherrinnan aldrig hade varit. Glad, lite förflugen, till hälften uppfostrad som pojke, sedan hennes ende bror dött, hade hon med fadern kört och ridit omkring på vägarna jämt, och det fans inte en stuga, där hon inte brukade vara inne och prata om med invånarna, taga reda på deras förhållanden, läxa upp karlarne, om de befunnos supa, och lära kvinnorna att hålla snyggt omkring sig och sköta barnen förnuftigt.

Ja, det var då riktigt sanning, att hon var fasligt rar, fröken Axelina. Och så vacker hon var se'n, ja, så man kunde aldrig se sig mätt på henne.

Så många historier döko upp om henne nu, då man pratade i stugorna om hennes väntade ankomst. De som voro gifta med utsocknes berättade för sina män eller hustrur alla dessa små anekdoter, som be-

varas i ett så troget minne hos dem, hvilkas eget lif är så föga händelserikt, så färglöst, att trettio år för dem ofta innnebära mindre själsspänningar och sinnesrörelser än en dag för deras herrskap, och för hvilka hvarje beröring med dessa därför vanligen står med en egendomlig glans för minnet.

Ja, trettio år var det nu sedan hon lemnade hemmet som brud. Åh, hvem af dem, som varit med på det bröllopet, mindes inte den dagen! De flesta hade väl också fällt en tår eller två, när de sågo den afhållna fröken draga bort med den mannen, som var så litet tåld för sin hetsighets och sitt högmods skull. Men han sades vara omänskligt rik på den tiden, och maktlysten hade nog unga fröken alltid varit. Och så ville hon gärna bort från hemmet, allt sedan fadern dog, för med modern kom hon nog aldrig riktigt öfverens, det var visst hårdt mot hårdt!

Ja, den enda, som visste riktigt besked om allt det där, det var nog gamla jungfrun. Men det var aldrig värdt att få henne till att berätta något annat än det som kunde vara till herrskapets beröm. För det var alldeles otroligt, så tillgifven hon var herrskapet, den gamla jungfrun. Hon lefde då inte för något annat än sina minnen från de år hon tjänt hos dem, och det förstås, det var då också länge nog, ty hon kom till gamla barons redan när de gifte sig, hon var med, när Axelina kom till världen och var alltid hennes förtrogna, mycket mer än modern, och när hon sedan gifte sig kom hon med henne upp till

Stockholm och var hos dem i tio år. Men då blef hon för gammal, och så hade det under tiden gått så utför med herrskapet, att de väl icke kunde ha någon hushållerska mer — fast det erkände hon förstås aldrig, att så var. Gamla friherrinnan ville inte veta af henne, när hon kom tillbaka, för under tiden hade ovänskapen med mågen kommit på, men gamla jungfrun ville ändå lefva sina sista dagar på den ort där hon hade haft sin lyckliga tid, och när hon icke kunde få bo under Lindesnäs-godset, tog hon in hos ett folk under Ekeby, som var granngodset i söder, och hos dem hade hon suttit i backstugan allt sedan. Hon var nu fylda 90 år och dugde icke mer till något. Men hon kunde betala bra för sig, hela 125 kronor om året — tack vare de besparingar hon gjort under sin långa tjänstetid, menade somliga, ja, hon borde ju ha samlat en riktig förmögenhet på alla de åren. Men andra sade, att hon icke hade en skilling på banken eller någonstans, utan att de 125 kronorna, dem fick hon af herrskapet i Stockholm. Men hvar hon då skulle gjort af alla pängarna, det kunde nu ingen alls begripa.

Hon var rätt rask för sina år eljest, och förståndet, det var då så klart som någonsin, men det var nog synd om henne ändå, för hon hvarken hörde eller såg stort. Blid och stilla var hon alltid, satt med händerna i skötet och liksom bara väntade — väntade på att vår Herre skulle vara så nådig att komma och taga henne.

Men nu var det som om hon hade fått nytt lif igen vid underrättelsen om, att herrskapet skulle komma ned i sommar. Nu visste hon då hvarför hon fått lefva så länge; det var för att vår Herre ville unna henne den glädjen, innan hon dog, att få se med sina skumma ögon de kära dragen af dem, som ständigt voro närvarande i hennes tankar.

Folket, som hon bodde hos, sade att hon hade blifvit tio år yngre sedan det brefvet kom, där det stod att herrskapet skulle komma. För hon fick bref om det, förrän någon annan på orten visste det. Hon brukade alltid få bref två gånger om året genom honom, skomakar Petersson därborta vid björkhagen. Till honom skickade herrskapet pängarna, och då stod det alltid i brefvet så mycket om dem allesammans. Han fick allt komma och läsa det högt många gånger, för när hon hade fått det ena vid jul så visste hon ju alltid, att hon skulle få vänta på det nästa ett halft år, och då måste hon ju lefva på det som stod skrifvet i detta hela tiden.

Kära hjärtanes, en så'n glädje det blef, när hon nu på våren fick dät der enkomna brefvet, där det stod om deras resa, och att de skulle komma och besöka henne när de nu kom ner till orten. Petterson fick ropa tre gånger i luren: »bref från herrskapet!» innan hon kunde begripa, hvad det var fråga om. Och när hon så slutligen hade förstått alltsammans, blef hon som ifrån sig, satt och vaggade och slog sig på knäna och sade: Åh, Herre Gud!

Åh, Herre Gud! under det tårarna sipprade utför näsan.

Yngste sonen, studenten, hade skrifvit på baksidan af brefvet en hälsning, att hon skulle ställa sig väl med vår Herre, så att hon finge lefva tills de hunno ner. Ja, det skulle hon nog, och hon visste allt, att vår Herre hade tänkt på henne med detta här.

Hon kände sig också så märkvärdigt kry och rask nu hela våren. Hon tyckte hon hade inte rört sig så lätt på mången guds dag. Ögonen blefvo också liksom litet klarare, hon märkte tydligt en förbättring och hon trodde det var, emedan vår Herre ville unna henne den glädjen att riktigt kunna se, hur de unga sågo ut nu när de blifvit så stora — och så märkvärdiga och berömda, ett par af dem. Och inte tyckte hon, att hon hörde så illa nu häller. Hon skulle nog kunna känna deras röster.

Ja, de hade blifvit fasligt berömda, ett par af barnen. Äldsta sonen var författare och hade skrifvit en hel mängd böcker, som man talt mycket om i Stockholm. Hon hade läst så mycket i tidningarna om det — för Anna i handelsboden brukade komma till henne med tidningar — och hon hade väl icke förstått allt hvad som stod om böckerna hans, men det begrep hon ändå, att han fick både beröm och klander. Och de tidningar, som klandrade honom, tyckte hon inte om. Så mild hon annars var i sina omdömen om alla, påstod hon dock bestämdt, att de voro skrifna af ovänner, som afundades honom hans

framgångar, och berättade att hon hört så mycket om sådant, de år hon var i Stockholm. Men hufvudsumman var, att otroligt lärd och berömd var han, och han hade varit i Paris och på många andra ställen i utlandet.

Och så den äldsta flickan. Ja, se hon var en annan Kristina Nilsson, hon hade en röst som en orgel, det hade hon haft redan som en liten fem, sex års unge, den tiden jungfrun ännu var i Stockholm, och det var alltid sagt att hon skulle bli något stort. Om henne stod det också ofta i tidningarna. Hon hade nu varit utrikes i många år för att studera, och sedan hade hon sjungit i London i vintras och varit så firad.

Men hvem hade bekostat barnen alla dessa resor, undrade somliga, då det ju gått så utför för bankdirektören.

Till något skulle väl alla friherrinnans stora hemman gå, menade andra.

Men gamla jungfrun sade, att det var herrskapets egen sak hvar de tog pängar ifrån, men att de fick dem på ärligt sätt, så mycket var säkert.

Andra påstodo dock, att det var just det som icke var så säkert, och att gamla friherrinnan nog hade sina skäl, hvarför hon icke kunde tåla mågen, samt att hade icke hemmanen blifvit sålda hade det nog blifvit värre skandal för familjen.

Ja, det var så mycket tal både hit och dit, och hur det nu var eller icke var, fasligt mycket öden

hade allt herrskapet haft, och det skulle då bli underligt att se, hur fru Axelina stått sig under allt det och om hon var sig något lik som då hon var ung och glad i världen.

De första dagarna de voro där såg ingen till dem utom gården. Man sa' att ungdomen var alldeles betagen i den gamla parken och sprang omkring där hela dagarna, och fru Axelina hade så mycket räkenskaper med friherrinnan, så att de två sutto hela dagarna inne i skrifrummet med stängda dörrar.

Men på söndagen fick gamla vursten köra fram för den mossbelupna stentrappan mellan de två kanonerna, som icke hade saluterat sedan på frökens bröllop, och upp steg ett brokigt och något bullersamt sällskap. Gamla friherrinnan själf var icke med, hon stod på trappan och såg dem fara af, men annars voro de där allihop. Fru Axelina, ståtlig och rak som i sin ungdom och med samma lifliga blå ögon, som på en gång voro så befallande och så varma. Men för öfrigt var hon allt myckat tärd, med skarpa veck kring mun och ögon; ja, gamla friherrinnan var finare och slätare i ansigtet än hon.

Ungdomen pratade lifligt under hela färden till kyrkan. Ena sonen och mågen disputerade. Deras häftiga röster genljödo längs den stilla landsvägen och ekade långt in i de tysta skogarna. En och annan enstaka kyrkobesökare, som de foro om, stannade och såg länge förundrad efter dem.

Dottern, den gifta, lyssnade oroligt till de båda herrarnes tvist. Det var något i den ängsliga blick, hvarmed hon följde uttrycket i sin mans ansigte, som talade om vanan att häri läsa sitt öde för hvarje dag, hvarje timme, och det var något i hennes nervösa hopfarande, när rösten fick ett allt för hårdt tonfall, som vittnade om pinsamma erfarenheter. Hon var för öfrigt vacker såsom mor och mormor men utan dessas energi i uttrycket. Här var allt blödt, mjukt, barnsligt ömt, och man anade, att detta var en natur, som var lätt att förtrycka, men som lika lätt reste sig igen, och som kunde öfvergå från tårar till skratt utan att skakas däraf djupare än ett barn.

Yngste sonen, han som hade skickat den i sitt eget tycke kvicka helsningen till gamla jungfrun, satt och såg sig om med lifliga, spelande ögon, gjorde narr af folket, som de sågo på vägen, lade märke till allt och skrattade åt allt. Författaren iakttog äfven allt, men på ett mera stilla, yrkesmässigt sätt, antecknande sig till minnes alla smådrag med tanke på att använda dem en gång.

Den enda som hvarken såg någonting eller tog del i något samtal, var äldsta dottern, den stora sångerskan. Hon var en egendomlig blandning af sin mormor och sin far. Hon hade mormoderns metallaktiga, hårda, blå ögon i faderns bleka, långlagda ansigte med det askblonda håret. Ögonbrynen voro starkt upptecknade som ett par sotstreck — det var en egenhet hos henne, att ehuru hon eljest icke må-

lade sig utanför scenen, omgaf hon dock alltid de ljusa ögonen med så mycket mörker, att deras naturliga klarhet grumlades och intrycket förvirrades. Man var aldrig riktigt säker på om det var dessa mörka skuggor hvilka gåfvo åt ansigtet det egendomliga uttrycket af en inre, brännande eld, som låg och glödde under den kalla ytan, eller om detta låg i något annat, i det intensiva och skarpa draget kring de fina läpparna, hvilka tillsammans med dessa ögon och detta askgrå, mjukt böjliga hår kring ett litet ovanligt fint formadt hufvud, samt med den spensliga, smärta gestalten och den metallklara stämman gåfvo åt hela hennes personlighet en oroande blandning af barnslighet och erfarenhet, af kyla och lidelse, af känslighet och hårdhet.

Vid de visiter, som familjen nu efter hand begynte göra i granngårdarna, var naturligtvis Olga alltid föremål för den största uppmärksamheten. En sångerska som gjort lycka i London och som i sin toalett, sin hållning, hela sitt väsende förde med sig något af denna atmosfer, som omger den verkliga verldsdamen, imponerade naturligtvis mycket på landsortsborna. Men hon mottog den hyllning, som mötte henne, med så mycken likgiltighet, visade sig så frånvarande och otillgänglig, att de flesta blefvo stötta, troende henne bortskämd och anspråksfull.

Men så småningom började dock vissa rykten löpa omkring, som förklarade hennes dåliga lynne. Gamla friherrinnan hade under den förflutna vintern

oupphörligt berättat för alla, hon råkade, om den lycka hennes älskling gjort vid sina debuter i London, och huru hon var säker om ett ytterst förmånligt engagement vid stora operan där. Men för hvar gång man frågade om engagementet var afgjordt ännu, kom det alltid undvikande svar. Inte ännu, det hade varit det och det hindret, men nu väntade hon underrättelse därom med nästa post. Och nu till sist på våren hade det hetat, att engagementet visserligen erbjudits henne, men att hon nödgats afslå det tillsvidare, emedan hon var klen och behöfde sköta sin hälsa. Lite hvar anade nog, att det ej hängde så riktigt ihop, men friherrinnan var ogenomtränglig som alltid.

Men nu begynte man dock få en liten aning om sammanhanget. Olga satt mycket ofta ensam hos friherrinnan om kvällarna, sedan alla de andra gått till sängs, och tjänstfolket hade uppsnappat ett och annat från dessa enskilda samtal, som, när det lades tillsammans med Olgas ofta förgråtna ögon, samt med hvad postbiträdet i den lilla staden hade att berätta om de bref, som kommo till fröken Olga och de som afgingo med hennes handstil, samt hvad telegrafisten antydde, hjälpte en rätt bra på trafven till den firade sångerskans historia. Ja, inte som skulle telegrafisten berättat något, förstås. Gubevars, hon var ju edsvuren och så samvetsgrann, att när hennes vänner bland stadens fruar bådo henne att få veta den oskyldigaste sak, svarade hon aldrig an-

nat än med fingret på munnen, en så bekant gest hos henne, att det blifvit en vana i staden att säga: »jag gör som Hilda Ahlstrand», och så lägga fingret på munnen — när man var på väg att låta ett skvaller komma ut.

Men det var nu alldeles säkert att fröken Olga flera gånger själf varit uppe på telegrafen i sommar — och när då telegraffröken, bara som en förmodan förstås, kunde framkasta: Stackars flicka! Hon har nog varit utsatt för nedriga intriger där i London — så visste man ju, hvad man visste, och kunde både stafva och lägga ihop.

Ja, det var nu det minsta det om intrigerna. Men orsaken till dessa intriger, orsaken till att Olga på sista året förslösat så mycket pängar, att det medtagit friherrinnans sista tillgångar, ja, det var den, som var det häpnadsväckande. Det tycktes som hade hon begärt alla dessa pängar af mormodern under förevändning, att hon behöfde muta så många inflytelserika personer vid teatern för att få det stora engagementet. Men nu hade det kommit i dagen att hon offrat alltsammans för att i sin ordning hjälpa fram en ung engelsk konstnär, i hvilken hon sades vara vansinnigt förälskad och som hon hade ämnat gifta sig med, när det väntade engagementet skulle gifva henne tillräckliga inkomster för att underhålla dem båda. Men när så engagementet gick henne ur händerna ock hennes glans som *diva* bleknade, så hade friaren plötsligt blifvit kallsinnig och dragit

sig tillbaka. Och nu hade den arma Olga kommit tillbaka hem med det förödmjukande medvetandet att troligen aldrig kunna betala den stora skuld, hon åsamkat sig till mormodern, och att aldrig kunna nå den lysande framtid, hon hoppats på — i följd af sorg och sinnesrörelse hade också hennes röst lidit — och värst af allt, med den bittra känslan att ha blifvit på ett skamligt, kränkande sätt bedragen af den man, hon älskat med hela den lidelsefulla intensitet, som låg i hennes blod, och som under hennes teaterlif blifvit uppdrifven och eggad utan att förrän nu ha kommit till utveckling.

Friherrinnan var skoningslös, då sanningen slutligen kom i dagen, och Olga såg med bitterhet, att äfven denna kärlek, som hon trott vara oegennyttigt moderlig, icke hade varit annat än beräkning, den också. Den gamla damens omättliga fåfänga, som först hade förmått henne att kasta sin enda dotter i armarna på en känd äfventyrare, emedan han ansågs ofantligt rik, och sedan att offra stora summor för att hindra honom från att vanära familjen, hade också varit orsaken till hennes särskilda svaghet för detta barn, som var ämnadt att blifva en ryktbarhet af första ordningen, och som lätt på en enda afton skulle kunnat sjunga ihop en större summa än den mormodern offrat på hela hennes utbildning. Friherrinnan var svag för finansspekulationer i den vägen och var nu lika förbittrad på dotterdottern, som hon förut varit på mågen, då denne svikit hennes förväntningar.

Olga drog sig undan från alla och gick ständigt ensam med sina mörka, gnagande tankar. Till modern kunde hon ej förtro sig, ej häller till syskonen — hur kunde hon för någon bekänna sin förödmjukande historia. Hennes fåfänga och äregirighet voro lika stora som mormoderns, men den hade blifvit ändå långt bittrare kränkt, och den fanns hos henne i ännu farligare form, ty den var förenad med faderns omättliga njutningslystnad. Hon ville njuta af lifvet, hon ville vara älskad, beundrad, applåderad, hon ville vara omgifven af all rikedomens och lyxens förfining — hon ville lefva ett lif af oafbruten spänning, strider, triumfer, som Patti och Nilsson — och där bredvid ville hon ha sin stora kärlek, en man, för hvilken hon kunde offra allt, som hon tillbad, som hon, *divan*, hvilken behärskade en värld, i sin ordning behärskades af och tjänade — detta var hennes sällhetsdröm. Och hon tyckte sig blifva vansinnig vid tanken på att hon nu plötsligt stod där beröfvad allt detta, och hon tyckte, att om hon kunde köpa tillbaka den flydda lyckan för blott några ögonblick, mot ett helt lif af lidanden sedan, så vore hon villig att göra det.

Det var en och annan som trodde, att hon rent af gick i självmordstankar. Man hade sett henne några gånger i sommaraftonens gråblå skymning stå nere vid stranden och stirra i vattnet på ett så underligt sätt, som om hon haft något styggt i sinnet. En af grannarna, som hade varit i Stockholm och

sett fadern kort före dennes mystiska slut, påstod att hon hade alldeles samma underliga, fixa blick i ögonen, som han hade haft då.

Många andra dramatiska berättelser kommo för resten ut från det gamla Lindesnäs murar under sommarens lopp. Det tycktes som om hvar och en af familjen hade sin historia, och häftiga scener förekommo ofta mellan de olika medlemmarna, hvarom åtskilligt berättades. Den fredliga bygden hade icke på 30 år haft så mycket att tala om som i år.

Emellertid fortfor den stora vursten att hvarje vecka föra familjen omkring på utfärder i trakten och besök i herrgårdarna rundt omkring. Och alltid hördes från vagnen ett glam, ett prat, ett skratt, som genljöd genom de tysta skogarna och ej lät ana annat än en fullkomligt sorglös och enig syskonskara. De hälsade älskvärdt och vänligt på alla förbigående, och fruntimren voro så granna som prinsessor, i synnerhet hon från London, hon såg rakt ut som hon skulle flyga bort, och det var som hade man mött en hel kunglig cortège, när gamla vursten kom körande med allt det fina herrskapet och kusken i nytt livré. Och öfver allt på herrgårdarna omkring var det middagar och fester för de resande. På det sättet flög den korta sommaren förbi, och gamla jungfrun satt ännu och väntade på det utlofvade besöket. Hon satt där i sin gamla ställning med händerna i knäet, litet framåtböjd hållning, halföppen mun, och hela uttrycket ett lyssnande och väntande. Men det

var mindre frid och andakt i hennes väntan nu än förr. Ty förr väntade hon blott på vår Herre, som skulle komma och taga henne, när det var honom välbehagligt, men nu satt hon i spänning för den jordiska glädje, som han hade lofvat henne innan hon dog, och hon kunde icke förstå, hvarför den dröjde så länge. Han hade väl någon mening med det, ty han gjorde aldrig något utan mening, det visste hon nog. Men aldrig hade hon trott, att det kunde vara så svårt att tåla sig under hans vilja.

Under tiden kommo äfven till henne då och då några af de rykten, som omgåfvo herrskapet på Lindesnäs. Hon var så tacksam, när någon ville ansträngа sig och skrika dem till henne i luren, men sedan sörjde hon så öfver hvad hon hade hört, att hon grät därför hvar dag och suckade stilla: Herre Gud, att du skulle lägga dem allt detta uppå.

Och mest grät hon öfver fröken Olga, hon, som alltid varit som ett litet änglabarn, med en stämma klar som en orgels.

Slutligen en dag fram i Augusti körde verkligen familjevursten åt Ekebyhållet till. Det var långt från Lindesnäs till jungfruns bostad, två hela mil, hvarför man körde ut från gården redan klockan tio på morgonen för att kunna hinna hem till middagen. Det var denna omständighet som gjort, att man så länge uppskjutit färden; det var ganska besvärligt att sitta och åka fyra mil på en förmiddag.

Det var hos nattvakten på Ekeby, gamla jung-

frun bodde. En liten röd stuga till höger om vägen skulle det vara, strax innan Ekebyskogen begynte — det var hela den anvisning, man hade att gå efter, och Lindesnäskusken hade aldrig varit åt det hållet, så att man fick fråga sig för litet hvarstans på vägen.

När de kommo i närheten, roade sig ungdomen med att gå in i alla röda stugor till höger om vägen och fråga, om det var här nattvakten på Ekeby bodde. Och de kommo då alltid skrattande tillbaka till vagnen och beskrefvo de lustiga interiörer de sett. På hvarje ställe var det en nyfiken fråga: hvad är detta för ett herrskap? — eller: det är välan aldrig herrskapet från Lindesnäs, som far till gamla junfrun? Kära hjärtanes, hvad ho ska bli glad!

Alla hade de vetat om hennes oroliga väntan hela sommaren, och alla gladde de sig nu med henne, ty hon hade inga afundsmän, gamla jungfrun, trots det att hon hade råd betala för sig ända till 125 kr. om året.

Se den här röda stugan ligger ju alldeles vid början af en skog. Här måste det vara.

Den här gången ville Emy, den gifta dottern, hoppa ur och gå in och fråga. Hon trippade försigtigt med sina små guldskinnskor och lyfte högt på den röda, näjlikefärgade klädningen. Dörren stod öppen på glänt, och hon stack in hufvudet utan att våga sig längre på så okänd mark. En fattig stuga var för henne något lika främmande och oroväckande som hennes fina stockholmssalong säkert skulle varit

för stugans invånare, och hon såg sig ängsligt om efter Arvid, yngste brodern, som hon bedt följa efter sig. Den syn, som mötte henne i stugan, var just icke egnad att lugna henne. En vedervärdig snuskluft slog emot henne och i en oredd, ruskig säng låg en urgammal gubbe, som tydligen icke ännu sofvit ruset af sig, då han väcktes af Emys förskrämda stämma, som frågade: »kan ni vara så god och säga mig hvar nattvakten på Ekeby bor?»

»Låt mig vara i fred!» fick hon till svar. »Nycklarna kan ho ta hvar ho vill.»

Arvid beskref sedan många gånger denna scen, som han påstod var för en målares pensel. Emy, som stod där så fin på tåspetsarna med upplyftad klädning och framskymtande spetskjolar, och gubben, som tog henne för grannkvinnan, hvilken skulle hjälpa honom till lite mat efter ruset.

Då de kommo ut till vagnen igen sågo de utanför en mindre stuga tvärs öfver vägen en gammal häxa, som stod och stirrade på dem. Arvid ropade till henne: »nycklarna får ho ta, hvar ho vill», men hon svarade blott utan att röra sig ur stället: »ja ä inte go' te höra på så långt håll».

Under återstoden af färden var Emy alldeles uppfylld af oro för att också nattvakten på Ekeby skulle påträffas liggande i en sådan där ruskig säng. Han var ju nattvakt, han sof väl alltså på dagen. Ja, i sådant fall ville hon då inte gå in.

De hade farit igenom den ena skogen efter den

andra och kunde därför ej förstå hur de särskildt skulle känna igen Ekeby skog, ehuru fru Axelina mindes, att den på hennes tid var ovanligt stor. Men när de slutligen kommo dit, sågo de dock att det var något, som man ej kunde ta miste på, ty här syntes landsvägen sluta i ett svart mörker, så tät och djup var denna skog. Fru Axelina tänkte med bitterhet på, att sådana hade äfven Lindesnäs skogar varit i hennes ungdom.

Där låg verkligen en liten röd stuga, som såg prydligast ut af alla de sett. Den var omgifven af en liten trädgårdstäppa med syrén- och törnrosbuskar.

Här hoppade alla ur, ty det var tydligt, att de nu voro vid målet. En snyggt klädd, medelålders hustru kom strax emot dem med ytterst belåten uppsyn, neg och sade: »de ä väl herrskapet från Lindesnäs, kan jag tro. Hvad gamla jungfrun nu ska bli glad! Ho har väntat så faselit».

De gingo upp den lilla trädgårdsgången mellan krusbärsbuskar och körsbärsträd och på trappan kom den gamla själf emot dem, stödd på sin käpp. Det blida ansigtet lyste som af en inre glans, figuren var rank och smärt, håret ljust och slätt med obetydligt grått i.

Fru Axelina och hon gräto bägge två, då de omfamnade hvarandra. Emy bara undrade om nattvakten låg och sof därinne, Olga hade sin vanliga fixa blick och tycktes knappt veta, hvar de befunno sig, författaren passade på att hjälpa upp sina något brist-

fälliga kunskaper i landsortsförhållanden och anteckнade, hvilka träd och buskar som växte i trädgården, hvad det var för en säd på fältet där bakom huset — han var likväl ej fullt säker på, om det var hafre eller korn. Arvid ropade i luren till jungfrun, att när han nu såg, att hon var så kry, skulle han bjuda henne på sitt bröllop, och madamen frågade om hon fick lof att bjuda herrskapet på kaffe. Emy skyndade att svara att de druckit, innan de foro hemifrån, men modern gaf henne en rättande vink och anmärkte, att det gjorde visst ingenting, det skulle nog smaka mycket bra ändå, när de rest så långt.

Sedan Emy försigtigt sett sig om i stugan, började hon att få förtroende till omgifningen och beslöt sig till och med att sätta sig ned. Nattvakten syntes ej till, där stod endast en uppbäddad säng med hvitt täcke, som tydligen var jungfruns egen, stolarna voro rena, borden täckta med hvita dukar, i fönstret stodo krukor med blommande växter bakom nystärkta gardiner, allt bar vittne om en ordning och en omsorg, som ingen, efter att ha tittat in i så många nakna och ruskiga stugor på vägen, hade väntat sig att finna. Men det var väl gamla jungfruns herrskapsvanor, som satt sin prägel på stugan. Nattvakten på Ekeby, som förtjänade femtio öre natten, hvarpå han och hustrun skulle lefva, hade väl icke höjt sig så mycket öfver sin omgifning, om icke det tjuguåriga inflytandet af en fin herrskapsjungfru med tillhjälp af hennes 125 kr. om året hade haft sin förfinande inverkan.

Kaffet kom nu in serveradt på en bricka med en virkad duk och åtföljdt af en hel korg med färskt småbröd, kringlor, bullar och pepparkakor.

»Har ni alltid så fint småbröd i huset?» frågade förundrad författaren, som skref upp sorterna i anteckningsboken.

»Åja, lite småbröd får en väl alltid ha för folk, som kommer och hälsar på» — femtio öre om dygnet i inkomst och fint småbröd alltid i huset, antecknade författaren — »men det förstås, att nu har vi också väntat herrskapet i sommar.»

»Och hur ofta har ni bakat för vår skull?»

»Åh, det ska väl inte herrskapet tänka på», sade hustrun grannlaga och lite sårad i sina husmoderliga känslor.

Emy upptäckte nu och påpekade för Olga ett ansigte bakom den lilla rutan i köksdörren, som betraktade sällskapet, men skyggt drog sig tillbaka, då det såg sig upptäckt. Det var väl nattvakten, som stigit upp ur sängen för att se på dem. Men snart sågo de det ena ansigtet aflösa det andra i denna tittglugg. Grannarna hade visst kommit från flera håll för att njuta åsynen af gamla jungfruns storfrämmande.

Samtalet med denna själf gick emellertid icke just synnerligen lätt. De fingo tura en efter en att sitta och skrika i luren, men det hände oftare, att hon inte förstod, än motsatsen, och de förlorade tålamodet lite hvar.

Och ändå, berättade hon, var det alltid någon, vare sig hustrun själf eller någon af grannkvinnorna, som läste en hel predikan för henne i luren hvarje söndag.

»Ville du göra det?» frågade syskonen hvarandra.

Men det var icke blott svårt att få jungfrun att förstå, hvad man sade, det var ej häller lätt att få henne att tala själf. Hon tycktes så gripen af den lycka, som beskärts henne, att hon liksom ej riktigt kunde sansa sig; och så hade hon så mycket att göra med att känna igen alla barnen.

»Detta är ju Emy?» sade hon ock tog Olga i handen. — »Jaså, det är Olga. Och det här är ju Emys man. — Jaså, det är Arvid. Ock det här var ju Olga?» frågade hon om igen och fick fatt i Emy.

Det var tydligt, att hon alldeles icke kunde särskilja dem, men hon ville ej själf tro, att hennes ögon verkligen nekade henne denna tjänst.

»Ho kommer sig inte riktigt för nu», sade hustrun. »Eljest har hon väl så mycket att berätta jämt om herrskapet allesamman och om alla barnen, när di var små, och om allt som på något sätt har med herrskapet att göra.»

»Kommer jungfrun ännu ihåg, när jag föddes?» frågade henne Arvid.

»Ja, Herre Gud, om jag mins det! Och jag mins väl mer än så, för jag kommer allt så grant ihåg, när hans mor föddes.»

»Kommer jungfrun ihåg de där födelsedagskusarna då, som vi alla tyckte så mycket om?»

»Ja, Herre Gud, det var ett skålpund fin hvetebrödsdeg, ett halft skålpund smör och ett kvarts skålpund socker. Och ibland, när det skulle vara fint främmande, kunde gamla baron själf komma ut i köket och säga: 'i dag skall jungfrun bjuda på födelsedagskusar till kaffet'. Och då blef lilla Axelina så glad och hängde mig i kjolen hela dagen för att få smaka på degen.»

»Ja, det har hon berättat om så många gånger», sade hustrun.

Men författaren ville gärna veta något om jungfrun själf, och han begynte fråga henne om hennes lif innan hon kom till Lindesnäs. Hon var ju ändå gamla människan redan då, 40 år.

Ja, det var då ingenting att tala om. Då hade hon bara tjänt hos tarfligt folk; Lindesnäs var hennes första herrgårdstjänst.

Det var allt hvad de fingo veta om det.

»Ja se det har jag aldrig hört henne orda någe om», sade hustrun. »Det är som om hon inte funnits till i världen förrän när hon kom till herrskapet. Men om de kan hon sitta och tala hela dagarna, antingen man har tid te höra på henne eller inte — och de kan då också vara detsamma, för nu har en väl hört de samma historierna hundra gånger.»

»Och har jungfrun inga slägtingar, som hälsar på sig någon gång?»

»Nej, nu har jag inte sett till dem på några år.»

Hon ville icke säga mer härom, men hustrun upplyste, att så länge hon kunde förtjäna lite själf, så att hon hade lite mer godt om pängar, så kunde hon nog få besök af sina syskonbarn ibland, för då visste de, att det kunde vankas en femma då och då — men nu syntes de aldrig till mer.

»Men jungfruns egen historia?» frågade författaren. »I föräldrahemmet som ung flicka, hur var det då?»

»Ja, de va ingenting. De va fattigt förstås, och när jag var på tolfte åre så kom jag ut i tjänst.»

»Men har jungfrun aldrig haft en fästman?» försökte Arvid i luren.

»Nej, de har jag aldrig brytt mig om te tänka på!»

»Åjo, fram med det. Visst tyckte väl jungfrun lite om någon vacker gosse ändå?»

»Det tror jag inte», vidhöll hustrun. »Nu har hon ju bott här i stugan hos oss i tjuge år, och aldrig har hon talt om annat än herrskapet.»

Tjugu år här i stugan! Alla de år, som innefattade deras hela lif med sina många växlingar, sina intensiva intressen, förhoppningar, planer och missräkningar, lifliga fröjder och häftiga sorger. Till och med Olga blef uppmärksam.

»Hvad har jungfrun gjort alla de tjugu åren?» frågade hon.

»Åh, i början spann jag rätt mycke, så länge ögonen någorlunda räckte till och jag inte hade den

här darrningen i händerna. Men nu på de sista tio åren har jag just inte kunnat göra någe.»

Det var allt. I tio år hade hon suttit där i stolen och spunnit — sedan i tio år med händerna i kors.

Hon talade om en tidrymd af tio år, som om det vore en dag! Och för Olga syntes de två månader hon nu tillbragt på landet såsom en oändlighet. Hur otåligt hon sett hvarje ny dag gå upp med sin evigt nya, tärande längtan efter en ljusning, en räddning undan den förtviflan, som gnagde henne! Hur omöjligt det syntes henne att uthärda lifvet på detta sätt, hur hela hennes inre uppreste sig, när hon kastade tanken framåt och föreställde sig, att det blott kunde dröja en vecka ännu, innan det komme en ändring, ett nytt uppslag.

Ock återigen, när hon tänkte tillbaka, tio år! Hela hennes studietid, hennes första bäfvande, ännu osäkra förhoppningar om en lysande framtid, hennes första framgångar, den beundran och hyllning, som redan tidigt omgifvit henne och närt hennes fåfänga och äregirighet — och så på samma gång missnöje med de allt för lättköpta segrarna, som hon visste berodde mer på den tjusning hon som kvinna utöfvade öfver männen än på ett äkta konstnärskap, anfall af misströstan och modlöshet — men så ett nytt, kraftigt tag, en ansträngande arbetstid, nya illusioner, nya missräkningar — och så slutligen de sista par åren af oändlig lycka och gränslös förtviflan! Och

under allt detta hade gamla jungfrun suttit blid och lugn i sin stol och inte kunnat spinna mer.

Olga närmade sig henne med upprördt utseende, tog de tunna, darrande händerna i sina, som glänste af juvelringar, lade sina läppar intill luren och ropade i den, med stämman lite darrande af gråt: »Ock tycker inte jungfrun, att det är grymt, att hon ska vara tvungen att lefva så länge?»

Det dröjde en liten stund innan hon förstod.

»Grymt? Sa hon grymt? Åh, kära hjärtanes, om det är vår Herres vilja att jag ska lefva, så får jag väl göra det. Men nog ber jag alltid, att han ska vara så nådig ta mig, för nog vore det godt få komma hem.»

»Och om det är hans vilja att jungfrun ska fylla hundra år?»

»Hundra år! Åh, Herre Gud, det vore allt svårt. Men så fick jag väl vara nöjd ändå. Han hade väl alltid någon mening med det.»

Tio år till på samma sätt! Utan sysselsättning, utan någon, som egentligen brydde sig om henne, utan att kunna se människorna eller höra lifvets röster omkring sig. Och ingen otålighet vid den tanken!

Det ropade högt inom Olga af ett inre uppror mot denna resignation. Tio år! Nej, icke tio dagar till ville hon lefva utan lycka, njutning, innehåll och mål. Hon visste att lifvet kunde vara rikt och skönt, och hon ville ha sin del med däraf, hon ville icke

stå utanför och blott se, huru de andra lefde, fröjdades och ledo — hon ville själf vara med, taga sin del af lidandet, ja, men också af lyckan. Ett gränslöst, outsägligt behof af lycka förtärde henne, hon hungrade och törstade därefter och hon ville icke, nej, hon ville icke afstå därifrån.

Hon tyckte sig höra sig själf ropa och skrika ut sitt förtviflade kraf på ett rikt och njutningsfullt lif, men på samma gång lade det sig som en tung, våt, grå dimma omkring henne, som liksom ville kväfva henne, och en röst sade: det hjälper inte. Du *måste* i alla fall.

Måste! Måste! Hvad var det för en röst som talade till henne. Det var de tjugu årens, tåligt fördragna här i stugan — det var hela det långa, nittioåriga lefnadsloppets, utan en egen historia, utan en enda tilldragelse, som var värd att minnas, annat än det som varit andras glädje och andras sorg. Det var resignationens, den oundvikliga underkastelsens torra, klanglösa röster, som talade genom den våta, grå dimman, hvilken lade sig dämpande och kväfvande kring hennes brännande inre.

Besöket var slut, nu måste de taga afsked. Gumman blef mildt upprörd, hon visste ju, att detta var den sista glädje, som lifvet kunde beskära henne, att det var för att få njuta denna stund, som hon fått lefva de många, tomma åren, och att nu hade hon ingenting mer att vänta på annat än befrielsen.

»Ja, nu vet jag då visst, att hon har att tala om, så länge hon ännu får lefva», sade hustrun.

Med ett sakta uttaladt: »Gu välsigne!» omfamnade hon den ena efter den andra af hela familjen. Hon såg icke Olga, som stod på afstånd. Med döfvas oförmåga att moderera rösten sade hon högt till modern: »Hvar är Olga? Hon har legat mig så mycket på järtat för allt hvad di berättat om henne i sommar. Jag tycker det är så synd om henne.»

Emy sköt systern fram till gumman, och denna lade då sin darrande hand på hennes axel och sade: »Hon ska inte vara ledsen, för allting går öfver, bara man har tålamod. Gu välsigne henne!»

Olga brast i gråt och sprang ut.

Denna gång, då vursten for framåt vägen, gaf det intet eko af muntra röster genom de tysta skogarna. Olgas utbrott af sinnesrörelse, gummans blida »Gu välsigne!» och det underliga intryck, som den nittioårigas historia eller frånvaro af historia hade gjort på alla de unga, lade en dämpad ton öfver deras samtal.

Olga satt som vanligt tyst, men i hennes ännu fuktiga ögon glödde som en ny eld. Hon hade hakat sitt brännande hopp fast vid den gamlas välsignelse, men icke i den mening, som denna tagit det, att hon skulle lära att hafva tålamod; nej, på denna välsignelse från en nittioårig, hvars hela lif varit en enda lång försakelse, byggde hon på nytt upp sina bedårande drömmar om den lycka, som hennes hela va-

relse åtrådde; hon tillbakavisade på nytt med ovilja den möjlighet till resignation, som ett ögonblick framställt sig för henne, och när vursten körde upp på gården, hade hon redan hunnit så långt i sina drömmar, att hon trodde, att ett bref skulle möta henne med underrättelsen om att hon dock fått engagement ock att *hans* förräderi blott varit skenbart, ett bref som på nytt öppnade portarna till den värld af starka och ljufva sinnesrörelser, som för henne var ifvet.

I FATTIGSTUGAN.

Lektor Holmberg hade blifvit nämd till kyrkoherde i Åskulla församling, där han var alldeles främmande. Stadsbarn född, läsvurm redan från barnaåren, samt nu sedan flera år lektor i teologi i Göteborg, var han mycket obekant med landtförhållanden, men hans hustru hade alltid svärmat för att bli prestfru på landet och det var hon, som förmått honom att söka sig ett pastorat. Emellertid föll det sig så illa att just när han skulle tillträda sin plats lågo barnen sjuka i messlingen, så att hans fru ej kunde komma med. Hela sommaren fick han gå som gräsenkling. Efter messlingen kom kikhostan och det var redan långt lidet på hösten, när slutligen fru Holmberg kom ditflyttande med sina barn. Hon hade nätt och jämt hunnit komma sig i ordning, när julbestyren begynte. Det hade nu alltid hägrat för fru Holmbergs fantasi såsom något af det roligaste hon kunde tänka sig att få fira julen såsom prestfru på landet — men icke blott för att njuta sin egen familjelycka utan främst för att få sprida glädje i stugorna rundt omkring. I en stor stad som Göteborg var det så svårt att komma i något personligt förhållande till de fattiga; men som prestfru i en landtförsamling borde man ju kunna göra mycket.

Hon frågade sin man om församlingsboarnas personliga förhållanden, men fann, att han under de månader han varit där ensam, just icke tagit reda på någonting. Han ursäktade sig med att presten numera icke hade med fattigvården att göra, man hade ju tagit ifrån honom alla kommunala bestyr för att han skulle egna sig uteslutande åt själavården.

Men fru Holmberg gillade ingalunda denna uppfattning. När hon var ung flicka och inne på stadsgatorna i Göteborg drömde om att bli prestfru på landet, var det alltid under förutsättning af att presten skulle vara sin församlings rådgifvare och stöd äfven i alla världsliga angelägenheter, och hon upprördes djupt öfver det opersonliga, hjärtlösa och poesilösa sätt hvarpå fattigvården nu sköttes, sedan den blifvit skild från den kristliga barmhärtigheten och lagd som en annan affär i en kommunalnämds händer. Men var presten icke längre självskrifven ordförande i kommunalnämden, så hindrade ju icke det att prestfrun kunde åtminstone som enskild person sätta sig i beröring med de fattiga och detta var fru Holmberg besluten att göra.

Ett af hennes första besök gällde skolorna och när hon i storskolan, som låg helt nära prestgården, fick reda på att småbarnskolan var i samma hus som fattigstugan, greps hon af en öm medkänsla med de stackars små, som vid sitt första utträde ur hemmet skulle kastas in i en så sorglig omgifning. Hon beredde sig strax på en dust med kommunalnämden, för

att få detta förhållande ändradt, och med hufvudet fullt af tankar härpå anlände hon till fattigstugan, som låg ganska idylliskt i en backsluttning under björkar och ekar. Hon hade trott sig komma under skoltimmen, men möttes af en hel flock af små barn som troppade ut därifrån med sina tömda matsäckskorgar i händerna.

»Är skolan redan slut för i dag?»

Ungarna stannade och stirrade på henne, stucko fingrarna i mun eller fnittrade.

»Hur kommer det sig, att ni går hem så tidigt?»

Fru Holmbergs reformifver hade trott sig komma ett nytt missförhållande på spåren. Skickade man hem barnen en hel timme för tidigt?

»Lärarinnan har hufvudvärk i dag», svarade den modigaste.

»Så! Det ska vi ha reda på», tänkte hon.

På trappan mötte hon en urgammal gubbe, hvilken hon frågade, hvar lärarinnan bodde. Men han gjorde ej det minsta försök att svara, utan styltade sig fram på sina två käppar förbi henne, som om hon varit bara luft.

Hon kände sig förödmjukad af att ej blifva visad mer hänsyn. Halft omedvetet hade hon visst väntat att hela fattigstugepersonalen skulle skynda ut på trappan för att hälsa den nya prestfrun välkommen.

Hon knackade på måfå på en dörr till vänster. Ingen svarade. Hon öppnade dörren och kom in i den tomma skolsalen, där det luktade illa af paltor,

barn och vägsmuts. Ventilationen måste förbättras här, tänkte hon i förbifarten, i det hon gick igenom salen och knackade på en inre dörr. Och barnen måste hållas till större snygghet.

Ett svagt: »hvem är det?» kom till svar på hennes knackning.

»Det är prestfrun. Får jag stiga på?»

Hon trädde in i ett litet snyggt rum med hvita gardiner och blomkrukor i fönstret. På en soffa låg en ung blek flicka med ättikskompresser på hufvudet. Hon gjorde ett försök att resa sig, men fru Holmberg häjdade henne.

»Ligg för all del stilla, det var ledsamt, att ni är sjuk.»

Hon drog fram en stol och satte sig vänligt bredvid soffan.

»Har ni ofta hufvudvärk?»

»Åh, det kan vara några veckor emellan. Men när det kommer, är det så svårt, att jag kan få ligga i flera dar.»

»Och hur går det då med barnen?»

»Ja, di får lof, det kan inte hjälpas.»

»Men har ni ingen, som kan vikariera för er?»

»Nej, hvem skulle det vara. Men det går väl an med barnen, det är värre för mig, som inte har en lefvande själ att hjälpa mig, när jag är så sjuk, att jag inte kan röra en finger.»

»Ja, det har ni rätt i.» Fru Holmbergs pedago-

giska intressen trädde genast i bakgrunden för hennes rent mänskliga medkänsla.

»Har ni inga anhöriga?» frågade hon.

»Inte här i Åskulla. Jag är från helt annan trakt — långt bort åt Smålandshållet till. Och fattighushjonen är just inte muntert sällskap. Men det gjorde ändå ingenting, bara jag vore frisk. Jag bryr mig inte om stort annat än läsa.»

»Såå? Hvad läser ni då?»

»Jag läser till examen. Jag har bara tagit småskolelärarinne-examen, men jag ville så gärna läsa upp mig till storskolan. Ock så läser jag andra böcker — allt hvad jag kan få låna.»

»Ock hvem har ni att umgås med?»

»Å, ingen. Jag har mitt lif för mig själf, för jag passar ej med någon. Jag är för tarflig för herrskaperna, förstås. Men med folket, som jag väl genom födsel skulle höra till, tycker jag inte häller att jag passar samman, allt sedan jag var på seminariet.»

»Är ni aldrig bjuden i herrgårdarna?»

»Aldrig.»

Ett nytt missförhållande att rätta, tänkte fru Holmberg, belåten. Lärarinnans sociala ställning måste förbättras!

Och hon gladde sig redan vid tanken på att få bjuda henne tillsammans med några af de allra förnämsta herrskapsfamiljerna i trakten.

»Om jag bara inte hade denna eländiga sjuklig-

heten!» fortfor den unga flickan. Med en häftig och kanske lite grof men dock icke oskön åtbörd slängde hon det upplösta håret tillbaka ur pannan och sprang upp.

Fru Holmberg iakttog henne med intresse; det var ett intelligent, vackert ansigte och hela uttrycket vittnade om en rastlös sträfvan efter att gå framåt, utveckla sig själf och förbättra sin ställning.

»Vi ska se till, hvad som kan göras för er. Jag ska nog laga att ni får hjälp att komma på seminariet igen och vi ska tala vid läkaren om er hälsa.»

I sin välmening anade hon icke själf den fruktansvärda vigten af dessa sina ord. Hennes erfarenhet af lifvet sträckte sig ännu icke längre, än att hon trodde att det som var rätt och bra alltid måste lyckas och att det som var skeft fans det alltid någon bot för. Ock därför tvekade hon icke att hos den unga flickan väcka en förhoppning som för dennas fantasi blef till ett bestämdt löfte. Understödet till att fortsätta studierna *var* redan funnet, läkaren *hade* redan gjort henne frisk ock stark, vägen var öppen, på alla herrgårdarna var hon daglig gäst, fattigstugan hade sjunkit ner i jorden eller var i alla händelser så långt borta att den ej rörde henne vidare. Fru Holmbergs säkra ock friska, lite burdusa men så äkta välvilliga väsende var så oändligt förtroendeingifvande, och den unga flickan kramade hennes händer under tacksamma tårar, utan att hennes beskyddarinna i minsta mån oroades af det ansvar hon påtagit sig.

»Nu ska ni hvila er igen medan jag tittar in i fattigstugan», sade hon vänligt.

»Nej, får jag inte gå med. Det gör ingenting — nu är jag alldeles bra igen», mötte hon invändningen i den andras blick.

De gingo tillbaka ut i förstugan och kommo därifrån in i ett stort rum till höger, som motsvarade skolsalen. Här behöfde fru Holmberg all sin optimism, för att ej känna sig stå inför lifvets tröstlösaste nattsida; de mänskliga varelser, som lefde här, tycktes stå till den grad utanför allt hvad man eljest betraktar såsom drägligt och uthållbart, att medkänslan förstummades och förkrympte till en blott oförstående ömkan, en känsla af att de människor, som kunna uthärda ett sådant lif, redan äro så långt nere, att vår egen känsloskala icke har några strängar, som vibrera i samklang med deras.

Det var det första intrycket. Men fru Holmberg kämpade modigt däremot, besluten att äfven här spåra någon tröst och någon utväg. Hon visste ju att dessa varelser hade samma Fader som hon och vi alla, följaktligen kunde deras elände ej vara så hopplöst som det först syntes.

Fem gamla fällbänkar kring väggarna var det enda möblemanget. I den första, närmast dörren, låg något, som man knappt kunde kalla annat än skelettet af en nittiårig gumma. Ur hufvudskallen stirrade ett par ljusa, blå, tomma ögon mot den inträdande; för öfrigt låg hon orörlig.

Fru Holmberg försökte tala till henne, men utan att få något svar. Det väntade hon sig för öfrigt ej, hon skulle nästan blifvit lika förskräckt öfver att höra henne tala, som om hon hört en lefvande röst ur en kista på kyrkogården.

»Hur länge har hon legat så där?» frågade hon lärarinnan.

»Ja, jag vet inte. När jag kom hit för två år sedan låg hon på samma sätt. Hon är lite sinnessvag.»

»Jaså, nå då lider hon väl inte af sitt tillstånd.»

Det var den första tröstglimten.

»Har hon inga anhöriga, som kunde ta vård om henne?»

»Nej, hon har väl lefvat ut dem alla, kan jag tro. Aldrig har någon frågat efter henne, sedan jag kom hit, och det fins visst ingen, som vet något om hur hon haft det förr i världen.»

På det sättet hade hon alltså legat i många år — ingen mindes så noga huru många — med samma stillastående, förundrade, halft förskrämda blick, som liksom tycktes fråga: hvar i all världen befinner jag mig? Hvad är meningen med det här?

Ja, men det var ju bara inbillning. Hon var ju sinnessvag, hon tänkte ingenting, hon led inte. Och var det inte en Guds lycka, att hon inga anhöriga hade som behöfde se henne så där. Tänk för en dotter eller son eller barnbarn att se sin gamla mor eller mormor i detta tillstånd år ut och år in! Hennes omgifning här brydde sig ju inte om det.

Med denna tröst inom sig vände sig fru Holmberg ifrån denna kropp utan själ, dessa ben utan kött, och närmade sig nästa bädd. Här satt, fullt påklädd, en annan gumma på omkring sjutti år med ett tämligen friskt ansigte. Men ej häller hon svarade på tilltal och äfven hennes ögon voro egendomligt tomma och stillastående. Hon tycktes ej ens märka, att en främmande närmade sig henne.

»Hon hör illa och är alldeles blind», sade lärarinnan.

Fru Holmberg hade ej för tillfället mod att inlåta sig i samtal med henne, utan gick vidare till nästa säng i hopp att dock slutligen råka på någon, som hon kunde tala med.

Här satt på en pall vid sängfoten en ännu ung kvinna med ett ansigte fullt af sårnader, hvilken strax vid den lättaste uppmaning begynte berätta sin historia, därvid understödd af sin mor, en åttioåring med ett fint ansigte, som vittnade om en ovanlig skönhet i flydda dar.

»Tösen» hade varit frisk och duktig tills hon var tjugu år. Men då begynte hon få en sådan förskräcklig hufvudvärk natt och dag, så hon trodde hon skulle bli tokig, ända till det började slå ut så där i ansigtet, för då gick värken öfver.

»Hu, det är det värsta jag vet, när jag hör den historien», sade lärarinnan. »Hvar gång jag har hufvudvärk tänker jag på henne och är så rädd, det ska gå mig på samma sätt. Tänk, nu har hon varit

sådan i aderton år! Det ginge väl an att vara sjuk annars — men det har varit min förfärliga fasa, den tanken, att om jag blefve så dålig, att jag inte kunde arbeta, skulle de sätta in mig här bland gummorna.»

Hon talade redan om detta i förfluten tid. Nu var ju denna fara afvärjd, men hon blef dock upprörd genom att blott återkalla den för minnet.

Den sjuka »tösen» fortfor att berätta om hvad hon lidit, men alltjämt i en glad, förtröstansfull ton och med talet späckadt af bibelspråk.

»Jag vet nog att Herren inte öfverger oss. Och när han bara vill ta oss hem till sig, så får vi det så bra.»

»Det är rätt, ni behöfver ingen tröst af andra, ty ni har funnit den rätta trösten, hör jag», sade prestfrun, inom sig besluten att sända sin man hit att tala med denna stackare ibland, icke så mycket för hennes skull, som för hans egen, ty det stärker ens egen tro och nit att se hur religionen verkligen kan trösta och hjälpa, där ingen annan tröst finnes.

Nu kom en gumma in utifrån, som tycktes alldeles frisk och färdig, fastän ansigtet var fullritadt af djupa linier kors och tvärs.

»Det är föreståndersken», sade lärarinnan.

Fru Holmberg vände sig då till henne för att få reda på deras vilkor, huru mycket församlingen gaf dem att lefva af, o. s. v.

»Jo, de som har hel stat får aderton kronor.»

»Aderton kronor! I månaden?»

»Om året, förstås.»

»Aderton kronor om året i hel stat! Och hvad annars?»

»Jo, så har vi tjuguåtta skålpund mjöl i månaden och litet salt — och så har vi ett par potatisland här utanför.»

»Och hvad mer?»

»Ingenting mer — utom husrum och värme, förstås.»

»Men för aderton kronor om året ska ni således köpa all mat — utom mjölet och potatisen?»

Fru Holmberg kunde ej tro annat, än att hon missförstod; men föreståndersken tycktes fatta hennes förundran i motsatt riktning, ty hon upprepade: »ja, men det är bara di, som ä så gamla eller usla, att di inte kan bju te att förtjäna nån smula själfva. Di andra har bara hälften eller en tjärdedel så mycket.»

»Och så har vi femti öre i klädpengar», inföll den förtröstansfulla flickan med bibelspråken.

»Femti öre! I veckan — eller — i månaden?» frågade fru Holmberg med osäker stämma, rädd att återigen hugga i sten.

»Nej, om året, förstås.»

Om året! Femti öre i klädpengar!

Det gick för långt. Nu kunde fru Holmberg ingenting begripa längre.

»Ja, det räcker till ett par nya träskor hvart år. Men föreståndersken har en krona.»

»En krona om året?»

»Ja, för hon sliter mer skodon, efter hon ska ställa för de andra, som inte kan reda sig själf.»

»Men hur mycket har ni eljest i lön?» frågade fru Holmberg, vänd till denna själf.

»Det är min lön. Jag har ingenting annat.»

»Men det är ju inte möjligt. Femti öre om året i lön?»

»Ja, och så full stat förstås. Det skulle di eljest inte ge mig än, för jag är inte mer än tre och sexti år.»

»Och hvad har ni att göra? Skall ni laga maten åt alla?»

»Nej, för all del, hvar och en lagar åt sig själf, di som bara kan vara uppe ur sängen.»

Fru Holmberg, som stått alldeles rådvill inför dessa bedröfliga sifferuppgifter, spårade på denna punkt med glädje en möjlighet till reform och utbrast:

»Men det är alldeles galet. Det borde vara gemensam matlagning för alla — det blefve ju mycket billigare och bättre.»

»Nej, det kunde visst aldrig gå! Det kunde di inte bli sams om, för hvar och en vill ha det på sitt vis och på olika tider.»

Detta var ytterst nedslående och fru Holmberg, som hade en viss dragning åt den kristna socialismen, stod alldeles förbryllad inför denna uppenbarelse af den trångaste individualism. När det med de begränsade tillgångarna af aderton kronor om året kunde finnas utrymme för så många olika tycken,

såg det verkligen hopplöst ut att kunna bringa mänskligheten till att gå in på lika vilkor för alla.

»Men brödet — det bakar ni väl åtminstone tillsammans?»

»Nej — det bakar också hvar och en för sig.»

Fru Holmberg började redan dunkelt hvälfva en plan inom sig, men hon sade ingenting utan fortsatte undersökningen af det rum, hvari hon befann sig. Hon upptäckte en dubbel fällbänk, på hvars kant en kvinna satt och redde sitt tofviga, slitna hår utan att just visa något intresse för det ovanliga främmandet.

»Ligger det två där i samma säng?»

»Ja — det är ett gift folk.»

»Såå? Det fins också äkta makar här — man och hustru, som följas åt till fattighuset.»

Fru Holmberg visste ej om hon skulle tycka det var vackert eller upprörande.

»Nej, di har allt blifvit man och hustru sedan di kom på fattighuset. Men det är väl nu en tjugu år sedan, så då var ingen af oss här än. Berätta du själf om det, Kajsa, så frun får höra hur det var.»

Kajsa, som i början vid fruns inträde sett all deles slö och frånvarande ut, begynte bli något upplifvad vid denna uppmaning. Hon smålog lite brydd, som en ung hustru, hvilken uppmanas att tala om sin kärlekshistoria och kastade en blick på en gubbe, som stod blygsamt i en vrå, och hvilken fru Holmberg först nu uppdagade.

»Är det er man?»

»Ja, vi har blitt gifta i fattighuset, vi.»

»Var det här, ni lärde känna hvarandra?»

»Ja, det var det. Han kom på samma rum som jag, och jag såg att han var så bortkommen och var inte go te å sköta sig på någe sätt. Och jag var föreståndérska då, och så tyckte jag han kunde behöfva någon, som tog hand om'en, och så gick jag till kyrkoherden och frågte om vi kunde gifta oss, och han sa, att det inte var någe hinder.»

»Det vill säga, det var ni, som friade till honom och inte tvärt om?»

»Ja, det var det, förstås. För jag var ju föreståndérska, och han kunde inte reda sig själf.»

»Hvarför kunde han inte reda sig? Han var väl unga karlen då?»

»Ja, inte var han gammal, det kommer inte i fråga. Han var bara femti år då och jag var femtitvå. Men se han var bättre folks barn och hade aldrig dugt till grofarbete, och därför fick han lof te komma på församlingen så tidigt.»

Den äkta mannen upplät nu sin röst, en mild, dämpad stämma, som tycktes skapad för att med ömma och vänliga ord inträngа i kvinnohjärtan.

»Min farfar var prost», sade han, »och far min var handlande. Men han dog när vi barn var små och sen fick vi slå oss fram själfva.»

»Nå, och hur kom det sig att ni fick lust att gifta er med gumman här då?» fortfor fru Holmberg,

förtjust öfver denna ljusglimt i den grå halfdager, hvari dessa människor lefde.

»Åh, för jag tyckte hon var beskedlig mot mig och så kunde jag hjälpa henne lite med att bära ved och vatten och sånt där, som en karl kan vara bra till.»

»Jaså, det var bara af barmhärtighet mot hvarandra, som ni gifte er»? sade fru Holmberg leende. »Men kunde ni inte hjälpa hvarandra och göra hvarandra tjänster, utan att behöfva vigas för det?»

»Det kunde man väl inte på det sättet.»

»Nej, må tro, det gick inte», inföll en liten humoristisk gumma, som just kommit in och med intresse lyssnade till samtalet. »Då hade väl de andra rifvit ut ögonen på henne, för då hade de förstås velat haft samma hjälp allihop. Det var nog svårt förn ändå, säger di, för di ville allesammans gifta sig med honom.»

»Såå! Var han så intagande?» frågade prestfrun, mer och mer road.

Gumman skrattade.

»Å, det behöfdes väl inte. Men han var den enda karlen på fattighuset.»

Lärarinnan, som hittills med en trött, likgiltig min lyssnat till samtalet, brast härvid ut i ett så muntert, häjdlöst, ungdomligt skratt, att fru Holmberg helt förvånad såg på henne. Hon kände icke mer igen den bleka, lidande flickan med sin starka ärelystnad och sin djupa, naggande fruktan för att se

den sluta med ett fall in i den omgifning, hon såg omkring sig. Detta var i stället ett sorglöst, ungt väsende, som finner verkligheten så grotesk och löjlig, att hon med sina varma, färgrika drömmar aldrig tycker sig kunna nås af den.

Den lilla muntra gumman fortfor: »Ja, hade Kajsa inte blifvit gift med honom, så hade hon minsann inte haft det så godt, som hon nu har det. För hon var inte länge föreståndersk, förr än hon fick slaget och blef så där nervsvag, som hon nu är, så att hon inte kan förtjäna något. Men gubben han förtjänar bra på sina käppar, så att hon kan få kaffe hela året om.»

Gubben hade stått försjunken i tankar och inom sig fortsatt sitt svar på prestfruns fråga, om det således bara var af barmhärtighet, som han gift sig med henne. Och så undslapp det honom det klassiska ordet: »ser frun, jag tyckte allt också, det var godt få ett hem».

Ett hem! Han sade det med en så hjärtlig öfvertygelse, att fru Holmberg såg sig om i rummet på nytt för att upptäcka någonting, som kunde tyda på att Kajsa lyckats sprida en antydan af hemkänsla omkring sig i det stora, gemensamma rummet; blott en vrå, som kunde ha karaktären af att vara för dem två allena! Men hon såg intet annat än den stora, dubbla fällbänken, som med fötterna gränsade till den sjuka flickans med det såriga ansigtet, och med hufvudet till det nittiåriga skelettets. Och dock var det

tydligt att gubben menade något därmed, att detta ord varit ett uttryck för en verklig känsla hos honom. Var det, emedan det dunkelt och oredigt bodde i hans själ ett medvetande om att begreppet *hem* djupast betyder: ett ställe där man lefver med en människa, som är en kärare och närmare än alla andra?

Fru Holmberg tyckte att gubbens uppfattning kastade mer poesi och innerlighet öfver det gamla, mycket missbrukade ordet, än någonsin den besjungna vinterbrasan på spiselhällen i ett mattbelagdt, väl ombonadt rum. Och när gubben nu kom fram och visade sina käppar, lade hon med intresse märke till, att äfven i detta arbete framskymtade något, som tydde på fantasi. Af trädrötterna hade han utskurit djur och människohufvuden, gubbar, som räckte ut tungan, gummor, som grinade och visade ett par tandbetar, hundar, som morrade etc., allt med en så god karaktäristik, att fru Holmberg blef helt förtjust och genast lofvade att uppmuntra de omisskänneliga konstnärsanlagen genom att skaffa gubben storartade käppbeställningar från alla herrgårdarna rundt omkring.

»Ja, se han är bättre folks barn», upprepade gumman. »Grofarbete har han aldrig kunnat med.»

Och den välvilliga blick, hon kastade på sin äkta hälft, utvisade tydligt, att hon betraktade denna hans oförmåga som en heder för sig och honom.

Fru Holmberg tog nu reda på hvad julglädje fattighushjonen väntade sig vid den snart stundande

högtiden och fick då veta, att den helt enkelt brukade bestå däri, att en af kommunalnämdens medlemmar kom dit *en af dagarna* mellan jul och nyår och delade ut en extra måltid, som dock icke förtärdes under något slags högtidlighet, utan fördelades i lika portioner mellan alla och intogs på det vanliga, glädjelösa sättet, hvar och en sittande för sig själf på fällbänkskanten. Och så fingo de två stearinljus till hvart och ett af de tre rummen — sex stearinljus inalles — det var hela högtidligheten.

»Och hvad ska ni med ljusen att göra, då församlingen ju i alla fall består lyse hela året om?»

»Futtigskenlampor ja — men det här är stearinljus. Det är till att sätta i fönstren vid julottan.»

»Vid julottan. Orkar ni vara uppe då alla?»

»Åh nej, det är väl inte många, som orkar. Men se det får lof att se ljust ut utifrån då, förstås, annars kunde ju folk, som far förbi, tro att fattighuset blifvit glömdt vid julen. Och det vill väl inte kommunalnämden, när di kostat på oss så mycket, må veta.»

Fru Holmbergs plan hade emellertid mognat, och hon förkunnade, att i år skulle det bli ett helt annat julfirande af på fattighuset. De skulle alla tillsammans intaga en festmåltid i skolsalen vid dukadt bord, hon skulle också själf vara med — och sen finge man väl se, om de inte skulle få smak för gemensam hushållning och en hel mängd andra förbättringar, som hon ville införa.

Gummorna lyssnade häpna och utan att förstå.

Denna tanke var allt för främmande — det var som om prestfrun talat till dem på ett obekant språk.

Och när bud kom julafton på morgonen, att de skulle ha skolsalen i ordning kl. 4 på e. m., ty då skulle det gemensamma bordet dukas, blef det en fullständig villervalla bland gummorna, som sprungo omkring hvarandra som yra höns.

Hur skulle allt det här gå till, hvad för ett bord skulle man duka, hur var det öfver hufvud taget möjligt att femton personer skulle kunna äta tillsammans?

Hela förmiddagen gick utan att det blef gjordt det allra minsta för att förbereda denna märkvärdiga fest, som ingen kunde riktigt begripa, hvad meningen var med.

Slutligen hade den åttiåriga Eva, den sjuka »tösens» mamma, ett förslag, som vann mycket bifall. Hon skulle springa till Smeds-Anna, hon som alltid var så hjälpsam och redig, och be henne komma dit och ställa om att allt blef i ordning. Det var först inemot den tid, då prestfrun skulle komma, som de fingo denna idé, och mor Eva gaf sig af i mörker och snöglopp bort åt smedens till. Men där fans en annan gumma, som icke hade blifvit rådfrågad vid öfverläggningen härom, och när hon fick höra beslutet, blef hon ytterst förbittrad och förklarade att om Smeds-Anna skulle vara med på festen, så skulle hon, Maja, inte vara det.

Och när fru Holmberg kom, medförande tvänne jungfrur, som skulle hjälpa till att sköta serveringen,

såg hon gummorna skymta i förstugan och trappan, men ingen kom ut och tog emot henne, dörrar slogos igen midt framför henne, och förvirringen tycktes större än den tacksamhet och glädje, hon väntat läsa i allas ansigten. Äfven lärarinnan visade en mulen uppsyn. Hon hade redan flere gånger varit bjuden i prestgården, och hon hade så säkert hoppats att hon skulle blifva ombedd fira julaftonen med dem. Fru Holmberg hade också haft denna tanke, men hennes man hade så bestämdt tillbakavisat den, att hon måst afstå.

»Du har då också en märkvärdig mani att strax draga in folk i din intimitet», hade han sagt. »Hvad vet vi egentligen om den där flickan för att på det sättet behandla henne rent af som en medlem af familjen. Och hur störande att på en sådan afton ha en främling ibland sig.»

Fru Holmberg hade då tröstat sig med den tanken, att när det ändå blef fest i fattighuset och hon själf kom dit, så skulle den unga flickan icke få det så tråkigt ändå. Hon hade ingen aning om hvilka stora förhoppingar hon uppväckt hos henne, och hur fattigt det som hon i verkligheten hittills gjort måste synas henne. Hon visste ju med sig själf, att hon hade den ärligaste afsigt att hålla alla sina löften, men hon trodde att den unga flickan skulle inse, att det icke kunde ske strax, hon hade ju mycket annat att tänka på.

Men det insåg tyvärr icke den unga flickan.

Hon tyckte icke att fru Holmberg nu kunde ha någon annan uppgift i lifvet än att taga sig af hennes sak, och hvarje dag, som gick utan att det blef något af, var för henne en bitter missräkning.

Emellertid begynte nu slutligen gummorna att samlas, förlägna och med bekymrade och oroliga miner.

På uppmaning af prestfrun tog lärarinnan upp en julpsalm, hvarvid kyrkminen genast kom fram på alla ansigten och spruckna stämmor följde osäkert efter den klara, friska unga rösten. Sedan läste fru Holmberg en kort julbetraktelse, och detta hjälpte mycket till att taga bort den stämning af bekymmer inför något nytt och ovanligt, som förut bemäktigat sig de gamla. De hade i hela sitt lif varit vana att förbinda begreppet högtid med predikningarnas halft oförstådda, mystiska ord, med psalmsång och böner, endast vid gudstjänsten hade de varit vana att samlas och att lägga bort hvardagstankarna. Därför lockade nu också psalmsången slutligen fram ett par gummor, som hittills envist gömt sig på sitt rum under förklaring, att de ej ville vara med om ett sådant spektakel som denna s. k. festmåltid.

När Fader vår och Herren välsigne oss till slut lästes mumlade gummorna efter slutorden, och nu först sågo de sig lugna omkring och kände sig hemmastadda oaktadt det underliga i att vara så många samlade på en gång.

Sedan festen på detta sätt blifvit lyckligen in-

vigd, dukades bordet i hast och många intresserade blickar flögo till den medförda maten. Då de skulle sätta sig till bords blef det lite kinkigt igen, de flesta ville hällre stå för sig själfva i vråarna och äta. Kajsa var så darrhänd, hon kunde omöjligt äta bland de andra, den sjuka tösen var alldeles bortkommen för att hennes mamma icke var där. När nu fru Holmberg märkte att både mor Eva och mor Maja fattades, sökte hon få reda på, hvar dessa tagit vägen. Men det ville ingen tala om, de hade gått ut något ärende, sade man blott.

Det lät mycket mystiskt, hvad kunde gummorna ha för viktiga ärenden, som förmått dem att gå bort vid ett sådant tillfälle som detta, så ensamt i sitt slag?

Slutligen kom dock mor Eva tillbaka och förde med sig i triumf Smeds-Anna, hvilken emellertid ville vända om strax vid dörren, när hon såg att prestgårdsjungfrurna voro där och passade upp. Frn Holmberg fick truga och be henne en lång stund för att förmå henne att vara kvar och taga del i måltiden, och hon protesterade alltjämt för hvarje bit under förklaring att när hon nu inte behöfdes och ingen nytta gjorde, så —

Emellertid begynte den goda maten och det visserligen försiktigt serverade men dock mycket värmande julölet att förjaga alla misstämningar hos de närvarande, gummorna blefvo meddelsamma, och gubbens ögon glimmade till vid åsynen af ölet på ett

sätt, som kom fru Holmberg att ana, att det inte bara var för att han var »för fin», som han blifvit insatt som försvarslös på fattighuset vid femti års ålder.

Efter måltidens slut blef det ett särskilt högtidligt ögonblick, då prestfrun hade den glädjen att kunna utdela penningebref från Amerika till icke mindre än fem af gummorna. De allra flesta hade en son eller en dotter i Amerika och dessa hade det mycket bättre än de andra, ty de fingo nästan alltid en penningesändning hvar jul, som räckte till att förse dem med mången kaffetår under årets lopp — och ibland kunde det nog bli öfver till lite kläder med. En fick sju kronor, en annan tio, den blinda och döfva gumman fick hela tjugu. Det var dock flera som väntade utan att få något, hvarvid emellertid fru Holmberg tröstade dem med att det var inte sagdt det kom fram så precis på själfva julafton, det kunde nog komma sedan. Och hon meddelade att kyrkoherden hade fått ett bref från Minneapolis med tio kronor i, som det inte stått på till hvem det var, bara att det var till »gumman i fattigstugan». Var det någon som hade en son i Minneapolis?

Jo, mor Maja hade väl haft en där, men di sa, att han var död. Tänk om han inte var död ändå. Och hon, som hade sörjt så!

Jo visst var det säkert, han var död, försäkrade Smeds-Anna, hennes son hade ju skrifvit om det, han hade ju varit med när olyckan skedde. Men det

kanske var något han lemnat efter sig, som någon annan nu skickade modern.

»Ja, det tar nog Anna reda på, hur det är», menade de andra. »Hon är så kunnig i att skrifva och har själf barn i Amerika, så hon vet ackurat hur det ska vara både med utanskrift och allt.»

»Ja, men när man inte vet hvem det är ifrån.»

»A, det ska nog gå», menade Anna, hon skulle nog skrifva till sin son, som just var i Minneapolis.

Hon tycktes för öfrigt vara hela fattighusets sekreterare, ty hon fick nu åtskilliga förtroenden om bref, som skulle skrifvas med anledning af denna julfest. Från somliga skulle hon tacka för hvad de fått, från andra säga att ingenting kommit, d. v. s. det skulle inte sägas rent ut, men man skulle bara tala om denna julfesten och säga, att man hade helsan och att man hoppades, att »min kära son eller dotter befunne sig i samma lyckliga förmåner», fast man nu ej hört af dem alltsedan förra julen.

Den blinda gumman, som fått hela tjugu kronor, var utom sig af glädje. Hela hennes ansigte var ett enda leende och när fru Holmberg skrikit henne i örat en välvillig fråga om sonen, bröt det fram en ström af ord, och med döfvas entoniga, uttryckslösa stämma begynte hon berätta allt om honom nästan från det han föddes och till nuvarande stund och hur snäll han alltid varit mot henne. Fru Holmberg kunde ej höra på hela tiden, ty hon hade

de andra att tala med, men det gjorde ingenting, gumman gick på ändå, omedveten om de röster som korsade hennes, utan att märka att hon blifvit sittande alldeles ensam kvar vid bordet. Ännu länge efter hörde man den svaga, entoniga rösten, som berättade utan att ha en enda åhörare om hur rar och präktig hennes gosse var, och hur hon, gudskelof, inte hade behöft ta några kläder af församlingen utan kunde hålla sig snygg ändå, fast hon inte mer kunde förtjäna något själf.

Åtskilliga fotografier af eleganta unga herrar med styfva stärkkragar och klockkedja samt fina unga damer med snörlif och turnyr kommo nu fram och förevisades fru Holmberg. Det var »min sons» eller »min dotters» barn, födda i Amerika eller ditförda vid späd ålder. De voro allesammans fullkomligt lika välklädda som prestens egna barn. Fru Holmberg hade sina moraliska betänkligheter vid tanken på det stora svalget mellan de olika generationerna, som denna Amerika-utvandring vanligen medförde.

Nu kom käppgubben, som varit utgången ett ögonblick, in med något i handen, som han sökte sticka till sin äkta hälft, men som denna tvekade att ta emot, under det båda kastade något förlägna blickar på frun. Hon förstod att det äfven var en fotografi och närmade sig dem, frågande: »Ha ni också några barn?»

Det hade ej fallit henne in att fråga detta förut, de voro ju båda öfver femti år, när de gifte sig.

Emellertid stack nu gubben henne i handen ett kabinettsporträtt af en hel familj, man och hustru och tre barn, alla välklädda och i mycket herrskapslika ställningar.

»De ä *hennes* son», sade han. »Hon hade ställt sig på det viset, innan jag kände henne.»

Hans min sade tydligt att han var stolt å hennes vägnar öfver denne elegante son.

»Och hvem var hans far då?»

»Å, det var en trädgårdsdräng på Lindesnäs.»

»Men hvarför blef ni då inte gift med honom?»

»Nej, för han fick kärlek till en annan, som hade lite pengar, och så ville han inte ve mig.»

»Ho höll på te sörja sig från vettet öfver det ho, stackarn», sade gubben med öm medkänsla.

»Höll ni så mycket af honom?»

»Ja, det förstås — annars händer väl inte sådant utan det är kärlek», sade gumman, och fru Holmberg, som genast varit rustad med en liten förmaning angående det oregelbundna i denna historia, kände sig så slagen af det uttryck af innerlighet hvarmed detta sades, att hon blef stum. Hon tyckte nästan att det gamla skrynkliga, slagrörda ansigtet fick något vackert i uttrycket vid denna hänsyftning på hennes ungdomsroman.

Men mor Maja blef fortfarande borta, gummorna hviskade härom sins emellan, men det var ej möj-

ligt för fru Holmberg att få någon förklaring häröfver. Blott det fick hon veta, att hon kommit springande till smeds-stugan strax efter mor Eva, men då hon funnit att denna redan var på återväg med Anna, hade hon ej velat tala med dem utan gått vidare åt motsatt håll mot fattighuset.

Det kunde fru Holmberg icke finna sig vid, det störde allt hennes nöje af sin goda gärning, och det var dessutom allt för orimligt för att kunna tålas, att den stackars gumman skulle traska ensam på landsvägen i mörka julnatten och vända ryggen åt den glädje man velat bereda henne. Fru Holmberg beslöt att resa och taga rätt på henne och tvinga henne att få lite trefligt mot sin vilja.

Hennes gästers tacksamhet blef emellertid nu i afskedets stund så stor, att hon hade svårt att komma ifrån dem.

Aldrig i sin tid hade de varit med på ett så ståtligt kalas, och de kunde rakt inte begripa, hur frun kunde ha råd att kosta på dem så mycket, de funno det gå öfver all måtta, att man kunde ha sådana bottenlösa tillgångar. Och när de då därtill funno att frun lemnade kvar allt det som blifvit öfver och icke stoppade någonting tillbaka i korgarna för att ta med sig hem igen, steg deras förvåning öfver alla gränser.

»Ho tar det inte me sej — hör I, ho tar det inte me — ho lemnar det kvar alltihop! Herre Gud, det får vi ju att kalasa på hela julen!

Fru Holmberg gick nu in i det stora rummet midt emot skolsalen för att taga afsked af den nittioåriga, som ej kunnat deltaga i festen. Denna låg där i sin fällbänk lika orörlig som alltid, med sina förundrade, förskräckta ögon stirrande mot den inträdande utan att med den minsta min besvara hennes hälsning. Men hon hade ätit upp allt, hvad man gifvit henne.

En stor brasa — på församlingens bekostnad — flammade i rummet, och framför denna satt mor Kajsa, som tidigt hade smugit sig bort från de andra i enlighet med sin vana att alltid hälst söka ensamheten. Hon satt och stirrade in i elden och märkte ej ens fruns inträde. Det sprakade till från elden och en glöd föll i hennes knä, utan att hon rörde sig. Men innan fru Holmberg hunnit riktigt fatta, att hon så där helt lugnt lät den ligga kvar och bränna sig in i hennes kjol, hade hennes äkta hälft, som stod i närheten och vaktade henne, skyndat fram och hjälpt henne.

»Så gör ho ofta», sade han med ett ursäktande leende till frun. »En får alltid passa på, när ho sitter vid elden. Ho har bränt upp kjolen flera gånger, så att jag har fått laga den åt henne så godt jag kunnat. Ho har varit sådan allt sedan ho hade slaget.»

Fru Holmberg kastade en flyktig tanke på sin egen kära hälft och undrade, om hon skulle ha lika mycket tålamod med honom, om han en gång blefve

så där gammal och afsigkommen. Hon hade några dunkla filosofiska funderingar i hufvudet om huruvida icke den gemensamma olyckan närmar människor mera till hvarandra än den gemensamma lyckan — hon ville så gärna tro det för att däri se en tröst och en mening med denna bedröfliga tillvaro här på det yttersta trappsteget af det mänskliga eländet — men hon hade ännu icke fått alla de företeelser hon iakttagit att gå ihop med denna teori, då hon knackade på lärarinnans dörr för att ta afsked af henne. Hon steg in utan någon inbjudan och fann den unga flickan, som slängt sig ner liksom i förbigående på en stol, sitta och stirra framför sig med en så missbelåten och olycklig uppsyn, att det gaf den välvilliga frun ett styng i hjärtat. Hon förstod att hon varit grym, när hon blott velat glädja, det smärtsamma i kollisionen mellan olika plikter pinade henne. Hade hon följt sitt hjärtas röst skulle hon tagit den unga flickan med sig till prestgården i kväll för att dela med till henne allt hvad hon kunde af sitt eget hems trefnad — men då skulle hon ju i stället skämma trefnaden för sin man. Ja, om bara alla människor älskade hvarandra som de borde, sin nästa som sig själf, så skulle det ju inte bli några konflikter, tänkte hon; men hur skall man få dem till det?

Hon var helt beklämd, då hon satte sig upp i slädan för att leta efter den försvunna gumman.

Det hade blifvit ett tätt snöfall och allt detta

glänsande hvita, som lade sig öfver marken och träden, lyste upp natten så pass, att man kunde se vägen framför sig. Fru Holmberg var besluten att fara fram till närmaste gård för att efterhöra om gumman blifvit sedd där, men innan hon hunnit så långt, märkte hon redan en mörk gestalt framför släden. De hunno upp henne, figuren vek åt sidan och frun ropade: »Är det Maja från fattighuset?»

Intet svar, figuren begynte på nytt att röra sig framåt med påskyndad gång, som när man ser sig förföljd.

Fru Holmberg for förbi och hoppade sedan ur och mötte vandrerskan, så att hon stängde vägen för henne.

»Hvart går I ensam i mörka julkvällen, kära mor?»

»Jag må väl få lof te gå hvar jag vill. Visst ä jag fattighushjon, men inte ä jag väl fånge för det.»

»Men det är varmt och ljust i fattighuset i kväll och fullt upp att äta, och alla ä glada. Hvarför vill ni då gå här ensam?»

»Där som de ä varmt och ljust och alla ä glada, där ä de inte Majas plats, ska jag säga frun. Och di andra ä nog så glada att vara af med mig, för de ä ingen, som tål mig, di säger, att jag har ett så elakt humör. Och de ä nog sant också, men så har jag väl mina orsaker att inte vara så glad.»

»Alla har vi väl våra bekymmer, kära mor, men en sådan här afton ska man söka slå ifrån sig och vara tacksam för Guds stora nåd mot oss. Kom nu

upp i slädan, så ska jag köra er tillbaka, så att ni kan få vara med medan det ännu är lite festligt.»

Å, herre gud, att en inte kan få vara i fred!» utbrast gumman och den gamla, spruckna stämman darrade af gråt. Hon lät sig emellertid hjälpas upp i slädan och frun klappade henne och frågade om det var någon som gjort henne förtret, efter hon gått sin väg så plötsligt.

»Å, det var det att hon rakt inte kunde tåla te se henne, Smeds-Anna, som de andra gummorna hade velat haft hit i kväll.»

»Och hvad i all världen kan hon ha gjort er för ondt, den beskedliga Smeds-Anna?»

»Hon har gjort mig det värsta, hon kunde göra — hon tog ifrån mig sonen min, som var det enda jag hade i världen.»

»Hon! Hur kunde hon ta er son ifrån er?»

»Han var så ordentlig och redde sig så bra och var så beskedlig mot mig. Jag hade aldrig haft annat än sorg i all min dar, för gubben, han var nu ett riktigt svin, som söp och slogs och gjorde en ett hälvete. Men sen han var dö och jag bodde hos min son, som var sådan där godtemplare och så ordentlig, så hade jag så roligt, så det var som ett himmelrike. Och så kom den där Smeds-Annas son och satte i honom att han skulle fara till Amerikat med honom.»

»Ja — men det rådde väl inte hon för.»

»Hvarför kunde hon inte hålla efter sin son att

låta honom vara i fred? Ja, i början gick det nog bra för honom, och sista julen fick jag bref att han skulle skicka mig respengar till våren, och att jag, så gammal jag var, skulle få komma ut till honom, Herre Gud, så lycklig jag var! Ja, hade frun kommit hit och gjort fest då, skulle hon fått sett på den, som varit glad få vara med.»

»Nå?»

»Ja, så på våren kom i stället underrättelsen att han råkat i olycka och slagit ihjäl sig.»

Det kom fram i en snyftning, som var som ett skrik.

Det brände i fru Holmbergs oförsigtiga hjärta, att hon ej vågade säga: »Men tänk om han ändå inte är död. Det har kommit pengar från Minneapolis.»

Men på samma gång som hon kände hvilken grymhet det skulle varit att bjuda på denna bedrägliga tröst, sved det i henne att tänka att den stackars gumman nu ändå ej kunde sparas detta nya upprifvande af hennes sår, de andra gummorna skulle naturligtvis tala om den hemlighetsfulla penningesändningen, de skulle framkasta sina gissningar — och hvem vet hur länge det skulle dröja om, innan det komme visshet — en visshet, som enligt all sannolikhet blott skulle låta gumman få slaget af sonens död för andra gången.

Å, den som kunde hindra gummorna att prata, den som kunde taga mor Maja bort från dem på en

tid — den som kunde — men Gud, Gud, man kunde ju ingenting, när verklig nöd var på färde!

När de höllo utanför fattigstugan och mor Maja skulle stiga ur, sade hon: »Om nu frun ville vara barmhärtig, så lät hon mig vänta att gå in tills di alla sofve. Jag vet, att di nu fått bref från Amerika lite hvar, och att di sitter där med sina fotografikort och pratar om sina, och det kan jag rakt inte tåla.»

»Ja, ja — gör som ni vill, förstås!»

Fru Holmberg förvånade sig öfver sig själf, hur hon kunde låta sådant ske; låta den stackars gumman gå och sätta sig borta vid vedskjulet i det fallande snögloppet, insvept bara i sin tunna sjal, när hon skulle haft fest och julglädje.

Och aldrig hade hon känt sig så hjälplös gent emot missförhållandena i världen, som då hon sedan satt i sitt eget, trefliga, ljusa hem bland man och barn. Hon, som hoppats att kunna vara glad själf, sedan hon ansträngt sig af bästa förmåga att glädja andra, hon satt där nu med en tyngd på sinnet, som icke ens hennes varma, religiösa tro kunde lätta; känslan af hur litet man ändå kan göra för andra och hur hvar och en måste bära sitt lidande ensam; det hopplösa i att bränna af önskan att trösta och känna hur all verklig olycka ändå undandrar sig ens hjälp — tomheten i att vara lycklig själf, då ej andra äfven kunna vara det.

EN BRÖDKAKA.

I.

Det hade varit skymning hela dagen, så att man ej egentligen kunde tala om skymningsstunden. Men det var i alla fall den tid på dagen, som kallas så. Luften var kompakt som en gråhvit vägg — full af dunster och mikrober. Det ville aldrig komma snö i år. Gatorna i den lilla småstaden sågo ut som lervälling. Det regnade icke — d. v. s. det föll inga droppar, men man hade ändå en förnimmelse af väta och rå kyla inpå bara kroppen, när man gick ut.

Barnen hade bedt om en skymningsbrasa, men modren tyckte det var onödigt — det var ju icke egentligen kallt, och det fans intet vinterförråd af ved uppstapladt i källaren i år. Man lefde för dagen, och pappa blef så otålig och retlig, när man kom och bad om pengar. Stackars pappa, han hade det så bekymmersamt.

»Men låt oss då åtminstone nu tända lampan och inte sitta längre i mörkret», sade äldsta flickan och reste sig från en vrå bakom kakelugnen, där hon setat tyst med pannan lutad mot den kalla kakeln. Det var ett tonfall af retlighet i hennes stämma, som påminde om fadern.

Modern såg blidt och liksom bedjande på henne — samma ömma, lenande blick, hvarmed hon alltid sökte väja undan för sin mans dåliga lynne.

»Du vet, att vi inte har mer olja, än som är på lampan, Lisa lilla», sade hon. »Och det går inte an, att vi bränner opp den, så att den inte räcker, om pappa vill sitta oppe sent i kväll.»

»Lite olja är ju så billigt», mumlade Lisa halfhögt. »Till och med i den fattigaste stuga har di råd att bränna en fotogénlampa.»

»Ja, söta barn, det hoppas jag väl att vi också, med Guds hjälp — men det är bara i kväll, ser du — du såg hur det var med pappa — jag *kunde* inte be honom om mer pengar i dag —»

»Men man kan ju mycket väl få litet i kryddboden, utan att strax betala kontant. Låt mig få gå dit och säga till», bad hon ifrigt.

Modern sänkte stämman ännu mer än förut. De mindre barnen fingo ej höra det — det var blott för Lisa: »Två månaders räkning är ju obetald, mitt söta barn», sade hon.

»Men det kan inte hjälpas — vi kan inte förgås i mörkret för det», utbröt Lisa med gråten i halsen. »Det är så förskräckligt detta! Jag hade föresatt mig — så bestämdt föresatt mig, att jag skulle sluta Geijers historia i dag — i morgon måste jag lemna igen den.»

Hon tog sin bok och gick och satte sig vid fönstret, försökande att hålla den så, att den sista glim-

ten af det dagsljus, som höll på att försvinna utan att egentligen någonsin ha varit framme, skulle falla därpå, samt begynte läsa.

»Min älskade flicka, nu förstör du ju alldeles dina ögon», sade moderns klagande stämma.

»Det bryr jag mig inte om — när man ändå ska lefva i mörker, kan man ju lika gärna vara blind» — kom det fram genom sväljda tårar.

Modern satte sig ned på en stol och lade hufvudet tillbaka mot väggen med en min af trött hopplöshet.

»Nu är du allt lite hjärtlös mot din stackars mamma, mitt barn», sade hon svagt.

Lisa såg hastigt upp från boken. Därefter reste hon sig långsamt, gick några steg halft motvilligt, framåt rummet, som ville hon närma sig modren, men blef så stående midt på golfvet. Hennes hjärtas impuls var att springa och kasta sig i moderns armar och gråta ut vid hennes bröst, men hon afhölls af denna blygsel inför småsyskonen, som ofta kommer den nyss vuxna flickan att göra våld på alla de ömmare, vekare känslor, som vid den åldern ligga nyväckta och skälfvande inom henne, af fruktan att vara »pjunkig» och sentimental. Och ännu en annan känsla var det, som återhöll henne. Hon kunde ej böja sig under de försakelser, som oupphörligt ålades henne i hemmet — hon visste, att det ej var föräldrarnes fel, hon visste att modern gärna skulle beröfvat sig allt för att kunna uppfylla hennes önskningar — och ändå

var det i hennes unga sinne ett inre uppror mot dessa ständiga umbäranden, som gjorde henne hård och sluten mot föräldrarne, hvilka måste neka henne tillfredsställelsen af hennes mest lidelsefulla önskningar.

Hon öfvervann därför den impuls, som velat drifva henne i moderns famn, och gick i stället in i rummet bredvid, där hennes och två af småsystrarnas bäddar stodo, samt satte sig här att »tjura», som syskonen kallade det.

Modern hade snart rest sig igen från sin stol och begagnade nu skymningsstunden till att genomsöka och ordna en hög barnkläder, som kommit från tvätten. Det som behöfde lagas — och det var tyvärr det mesta — staplades upp på en särskild stol bredvid sybordet — det andra lades undan i en byrå i barnkammaren. Hon gick med trött släpande gång — figuren var vanställd och hyn brunfläckig. Barnen voro så vana att se henne i detta tillstånd, att de alls ej kunde tänka sig att »en mamma» kunde se annorlunda ut — ty knappt hade hon fått en liten i vaggan, förr än hon bar på en ny. Den äldsta flickan var femton år — åtta barn lefde, och två voro döda.

Några af barnen lekte »tag fatt» kring matbordet: en liten hängde modren i kjolen jämt, en skrek i vaggan, en hade klifvit upp på ett bord och fallit ned samt blef nu liggande på golfvet med stirrande förskrämda ögon, utan att gifva ett ljud ifrån sig. Modren vaggade fram emellan dem — rödflammig i ansigtet och kallsvettig om pannan af oro och trötthet.

Ändtligen var tiden inne, då man kunde våga tända lampan. Den upplyste ett tämligen stort rum med ursprungligen eleganta och anspråksfulla möbler, ehuru nu något passerade. Små soffor för två — små fantasibord med plysch, broderade stolar och puffar. Matsalsmöbeln och salongsmöbeln stodo nu i samma rum — men äfven den förra var vacker, ett massivt matbord af ek, skulpterade stolar, ett antikt skåp.

Ja, när allt detta hade skaffats! Då hade just den unga Clas Hallin fått öfvertaga bruket efter sin far, och om det också var skuldsatt och med invecklade affärer, så hade han dock varit så viss om att kunna reda ut alltsammans, han med sin ungdomliga kraft, sitt friska mod och sin praktiska duglighet, att de unga med oblandadt ljusa förhoppningar gått framtiden till mötes.

Hon var van att göra ingenting, var en af småstadens firade baldockor — men med hvilken glädje hon nu tänkte på sitt eget hem, där hon skulle bli så verksam och nyttig. Hon var inte rädd för arbete, visst inte — det skulle bli bara roligt.

Och arbete blef det. Men roligt blef det icke alltid. Affären lät icke rycka upp sig — tiderna voro dåliga — och efter några år var det ingen annan råd än sälja bruket till ett bolag och använda pengarne till att betala skulderna. Sedan hade han haft platser, än här, än där, som bruksförvaltare, som verkmästare, som ritare. De vackra möblerna, som voro

beställda efter rummen i det första hemmet, fingo släpa med på många flyttningar och buro snart spår af att ha upplefvat hvarjehanda.

Nu hade han gått ett halft års tid utan plats. De hade flyttat till en fabriksstad, och han gick hvar dag omkring och hörde sig för — svarade på alla annonser, förstörde pengar på resor hit och dit — men hittills allt förgäfves. Det var ovanligt hårda tider för industrien — öfverfullt med sökande till alla platser. Och att ha haft en stor affär, som gått omkull, var just ingen rekommendation.

Han hade tagit till vana att gå och drifva på gatorna. Hemma var ingen ro. De hade alltid förr bott på landet och haft godt om rum, och detta att ha barnen så tätt inpå sig pinade honom — och den gnagande oron dref honom alltid till att söka sig någon kroppslig ansträngning — ansträngning till ersättning för arbete. Ensam på de mörka smutsiga gatorna dref den kraftiga, högväxta gestalten framåt — stannade här och där vid fabrikerna i stadens utkanter och såg in.

Icke ens en plats som s. k. »simpel arbetare» kunde han få. Ty det var icke så »simpelt» att vara arbetare häller. Han hade icke den specialskicklighet som dessa, hvilka hela sitt lif hållit på med samma sak.

Den plats, han nu sökte, var hans sista hopp. Det var icke stora inkomster — det var en förvaltarplats vid ett mindre bruk — men det var en solid

liten affär, ett sundt och vackert beläget ställe och en rymlig bostad.

Och var det väl mer än rättvist, om han nu finge denna plats, han som väntat så länge — som hade så många att sörja för — han som visste sig vara dugligare än de flesta.

Rättvist ja — men det var icke rättvisan, som regerade världen. Det var icke de dugliga, som kommo fram — det var bara de, som hade tur. Världen var ett planlöst stort lotteri — och han hörde aldrig till vinnarne.

Han hade just varit inne på kontoret, där ansökningarne mottogos — i dag var sista ansökningsdagen — och hade fått veta, att tretti sökande anmält sig. Tretti sökande till en så pass obetydlig plats! Ja det var verkligen hårda tider.

Och hvarför skulle han just vara den enda bland tretti, som drog den vinstgifvande lotten? Därför att ingen behöfde det så väl som han — därför, att hans barn annars snart skulle begynna svälta? Bah! Liksom det blinda ödet brydde sig om det!

Barnen läste lexor kring lampan. Lisa satt med händerna för öronen, armbågarne på bordet och ögonen i boken, slukande de sista bladen i Geijers historia. Hennes lidelsefulla önskan var, att få studera på allvar. Det fans ingen skola i den lilla staden, där hon kunde få lära hvad hon önskade, och om enskilda lektioner kunde det naturligtvis icke alls vara tal — men hon lånade böcker och läste för sig

själf, för att förbereda sig till student-examen. Ty om bara pappa fick platsen, så hade han lofvat, att hon skulle få komma upp i gymnasial-afdelningen i en flickskola i Stockholm.

Lisa var en lång, smal flicka med alldeles outvecklade former, blekblond hy, en lång, ljus fläta utåt ryggen samt gråblå, lite närsynta ögon, med denna inåtvända blick, som tyder på ett starkt utveckladt tankelif. Hon var lite konfys och tafatt, rörde sig lite fubbligt och hade för långa armar, som alltid hängde raka. Hon var icke alls hvad man kallar »en söt flicka», och ingen man skulle fallit på den idén att svärma för *dessa* femton vårar, lika litet som det ännu fallit henne in, att i en man se en varelse, som kunde framkalla hjärtklappning eller ljuf förvirring. Hon läste allt hvad hon kom öfver och visste därför också, att åtskilliga författare ansågo att den unga flickan borde vara erotisk vid femton år. Och hon hade skolkamrater, som visat henne kärleksbref. Men allt detta berörde henne icke det minsta. Hon tyckte, att allt det där var så dumt och fjolligt. Nej läsa och lära någonting, taga examen, blifva självständig och lefva ensam på ett student-rum — det var hennes drömmars högsta mål. Gifta sig ville hon visst aldrig göra — gifta sig och få barn och släpa ut sig som mamma — nej tack.

Men om fadern nu icke fick platsen — hvad skulle då bli hennes lott! Som barnpiga måste hon gå qvar i hemmet — modern hade sagt, att då kunde

de icke ha någon piga alls längre, och fadern hade yttrat, att »stora flickan får väl hjälpa sin mamma».

»Lisa! Lisa!» skrek lilla Osvald, »förhör mig nu min lexa!»

»Jag har inte tid. Det får Otto göra.»

»Jag!» sade den trettonårige Otto, röd i ansigtet af förargelse. »Är du tokig, jag, som har så många lexor själf och inte kan en enda.»

»Jag kan inte häller min.»

»Din — din lexa! Det måtte väl göra det samma, du läser ju bara för ditt nöjes skull. Men om jag blir kuggad vid flyttningen —»

»Ja, än se'n. Så kan du lemna skolan och lära dig ett handtverk. Om pappa inte får platsen, har han inte råd att låta oss studera.»

»Oss! Dig menar du. En karl måste väl i alla händelser lära sig något. Men en flicka kan göra sig nyttig hemma.»

Lilla Osvald vädjade under syskonens strid till modern.

»Mamma, *ska* inte Lisa förhöra min lexa?»

»Lisa lilla», sade modern på sitt undfallande sätt, »vill du inte ändå vara snäll. Du vet — jag kan inte tyska — annars skulle jag —»

Lisa slog häftigt ihop Geijers historia, tog Osvald vid armen och lät honom utpeka sin lexa, samt började förhöra med hög och retlig röst.

Det ringde nu på dörren. Lilla Margreta sprang och öppnade för tant Marie, en vän till familjen,

hvilken kom med sin arbetspåse på armen för att prata en stund.

De båda fruarna talade om sina barn och hushållsbestyr.

»Det är ändå godt för dig, att du har en så stor flicka till hjälp», sade tant Marie.

Margreta och Gustaf hade hittat på en synnerligen rolig lek. De hade lagt ett bräde från fönsterposten ner till golfvet, som skulle föreställa en kälkbacke, och kasade utför denna till stor glädje för dem själfva, men till stort men för byxorna. Och snart visade sig äfven långt värre följder. Margretas klädning fastnade, hon förlorade balansen och föll framstupa mot golfvet, stötte ut en tand och ref sin kjol i trasor.

Nu blef det stor uppståndelse. Lisa måste naturligtvis upp från böckerna och hjälpa modern att tvätta blodet ur hennes ansigte, rycka bort tanden, som hängde lös samt lugna hennes förskrämda gråt. Och så var det den trasiga klädningen. Hon hade ingen annan att ha i skolan i morgon. Att laga den skulle taga hela aftonen — och farväl med Geijers historia.

»Jag bryr mig inte om det», sade Lisa häftigt. »Du får gå trasig bäst du vill — jag har inte tid.»

»Lisa lilla», hördes åter moderns lenande stämma. »Du ser — hela min strumphög här och så Ottos byxor — jag *kan* inte hinna.

»Otto kan laga sina byxor själf — hvad har jag med det att göra.»

»Usch Lisa, att du inte skäms att vara så okvinlig», utbrast Otto.

»Att *du* inte skäms att vara så omanlig», genmälte Lisa, »att du inte kan hjälpa dig själf.»

»Men, min lilla Lisa», inföll nu tant Marie. »Det kan jag väl aldrig tro, att inte du med glädje hjälper din mamma. Det är ju så roligt för en vuxen flicka, att kunna vara sin mamma till hjälp, är det inte det?»

»Det tycker inte jag», mumlade Lisa, i det hon gick efter sin sykorg och tog itu med klädningen. »Det pinar lifvet ur mig», tillade hon kväfdt med en snyftning.

»Det har jag alltid sagt dig, Lisbeth», sade tant Marie till modern, »att du får bara ledsamt af den flickan, så som du skämt bort henne. En flicka måste tidigt lära sig, att hon inte ska lefva för sig själf, utan för andra — eljest går det henne illa i lifvet.»

»Men jag vill inte — jag vill inte lefva bara för andra», utbrast Lisa lidelsefullt. »Det är ju det, jag fått göra hela det sista året, och det gör mig elak och retlig och stygg på alla vis. Det är inte sant, att man blir bättre af det — tvärtom, man blir bara sämre — jag åtminstone.»

»Det är verkligen sant», sade modern lågt. »Lisas natur är sådan. När hon får vara i fred och läsa, är hon min snälla, lilla flicka, som aldrig går i vägen för någon, aldrig fordrar något af andra, men är så flitig och så ihärdig med sitt arbete det — är

stor synd, att hon inte blifvit gosse, då skulle man bara gladt sig åt detta hos henne och tänkt, att af honom blir det något riktigt dugligt — jag önskar Otto hade halfva hennes flit — men nu, för att hon är flicka, får hon bannor för sin ihärdighet, stackars barn.»

Lisa gaf modern en tacksam blick.

»Ja, det där kan väl vara sant, min goda Lisbeth, men när hon nu är flicka, skall hon väl uppfostras som en sådan», sade tant Marie.

Lisa teg och sydde återstoden af aftonen. Tårarne svällde oupphörligt i hennes ögon, men hon kämpade mot dem. Hon var stygg, hon visste det, men hon kunde inte hjälpa det — hon ville inte ens vara annorlunda. Hon ville icke gifva tappt och blifva hvad tant Marie och andra kallade »en snäll flicka» — kväfva hela sitt kunskapsbegär, afstå från hoppet att blifva något för sig själf — tillbringa hela sitt lif med att träla för andra som modern — nej hon ville icke, hon kunde icke. Hon måste kämpa, måste sätta sig till motvärn. Gick hon in på allt, hvad man bad henne om, så skulle hon snart icke få någon tid öfrig för sig själf; hon skulle glida bort som personlighet och bara bli — en symaskin — en damborste — en trampkvarn.

Det var hennes dagliga, pinande tanke. Om hon icke fick bli det hon ville, skulle hon bli mindre än intet, ty hennes natur kunde icke tvingas in i det husliga lifvets starkt begränsade område. Om hon

åtminstone hade haft någon talang, tänkte hon — om hon kunnat spela eller sjunga eller måla eller dikta — så skulle man nog ändå medgifvit henne att gå sin egen väg, ty talangen respekterar man, t. o. m. hos en kvinna. Men nu när det icke var annat än att hon bara skulle bli olycklig, om hon icke fick gå sin egen väg — nu, när man icke hade minsta säkerhet för, att hon någonsin skulle blifva något utmärkt — nu tyckte allesamman — utom modern, men hon var så god — men alla de andra tyckte, att det var bara självviskhet och en beklaglig förvillelse hos henne, att hon icke ville nöja sig med att gå hemma och hjälpa mamma.

Men om pappa fick platsen hade hon fått löfte, bestämdt löfte på att få studera.

Åh, Gud i himmelen, du, som vet, hvad detta skulle betyda för mig — du, som förstår hvad annars ingen förstår, att det icke är bara självviskhet, utan att min natur är sådan, att jag går under, om jag ska bli här hemma — du som vet allt, gode kärleksrike Gud, du *kan* inte, du kan inte ställa det så, att pappa inte får platsen. Du kan det inte, ty du kan inte vilja dina barns olycka. Och det vore en så gräslig, så förfärlig olycka för mig! Låt mig få studera! Låt pappa få platsen! Jag ska inte bli självvisk — jag ska göra allt hvad jag kan, för att bli duglig till något och få egna inkomster, så att jag sedan kan hjälpa småsyskonen — bara jag får läsa! bara jag slipper, att gå här och lappa kläder och höra dem

skrika på mig från alla håll. — Gode Gud — gode Gud! — —

»Hvad sitter flickan och mumlar?» sade tant Marie lågt till modern. »Ser du, läpparne går på henne hela tiden, och hon stirrar så underligt. Gud vet, hvad det är med den flickan, hon är så besynnerlig.»

»Ja — hon är inte lik andra barn, det är visst. Men hon är så god i botten. Och kyrkoherden talte med henne häromdagen lite om, hvad hon läst på egen hand, och han sade, att hon hade ovanliga kunskaper. Det ligger mig förfärligt tungt på sinnet, den tanken, att vi kanske inte får råd att låta henne studera. Jag vet inte, hur det då ska gå med henne — jag fruktar — allt möjligt — du vet, hur det var med hennes fars syster.»

»Hon, som blef sinnessjuk?»

»Ja. Det var förstås af olycklig kärlek. Men jag tror detta skulle ta lika våldsamt på Lisa, hon är så lik faster.»

»Det är också fasligt, att flickor ska få sådana idéer nu för tiden», sade tant Marie. »Nog var det i alla fall bra mycket lugnare på vår tid, då en flicka åtminstone inte hade andra än kärlekssorger. Det är ju så'nt man kan begripa sig på — men det här.»

Nu hördes steg i trappan, och fru Hallin reste sig med en snabbhet, som man knappt skulle trott

henne i stånd till, samt röjde undan en del småsaker och skräp från bordet.

»Maka åt er lite, barn, så att det blir plats för pappa», sade hon ifrigt. »Och hvar är tidningen? Spring strax till magasinet, Otto, och bed att få hämta den. Flytta hit pappas stol, Lisa!»

Fadern kom långsamt in, nickade mulet åt hustrun och barnen, räckte flyktigt handen åt husets väninna samt frågade strax efter tidningen.

»Otto sprang och hämtade den — han är genast här igen», sade hustrun med kort, ängslig röst.

»Jag tycker, det inte vore för mycket, om man tänkt så pass på mig, att den fans, när jag kom hem», mumlade fadern.

Ingen svarade, och strax därefter kom Otto andtruten springande med tidningen.

»Det är då märkvärdigt, att du inte kan hålla barnen tysta den lilla stund jag är hemma», vände sig nu mannen vredgad till sin hustru.

Lisa hade blifvit röd om kinderna och sett orolig ut, allt sedan fadern kom in i rummet.

»Men pappa — det är ju inte mammas fel», mutrade hon halfhögt.

»Hvad är det du säger — ska jag taga emot tillrättavisningar af mina barn!» inföll fadern.

»Jag kan inte tåla att höra, att du är så orättvis mot mamma!» svarade Lisa, fortfarande med låg stämma och sänkt blick, i det hon drog tråden ut

och in i den trasiga kjolen, utan att se på hvad hon gjorde.

Fadern gjorde en tvär svängning på stolen och vände sig till tant Marie.

»Där hör ni, min goda tant Marie, hur vi uppfostra våra barn», sade han med ett retligt skratt. »Det är min hustrus principer — flickor ska vara självständiga och veta, hvad di vill, säger hon alltid. Ja, Gud sig förbarme, hvilka hustrur det ska bli af den sortens flickor.»

»Jag vill inte bli någon hustru», mumlade Lisa.

Otto slog till ett flatskratt.

»Det fins ingen karl, som kommer att besvära dig häller, det kan du vara lugn för.»

Helt oförmodadt for fadern upp från stolen, tog den i sin kraftiga hand och lyfte den högt, samt satte hårdt ned den igen, i det hans ögon foro oroligt omkring, och hans drag skälfde.

»Kan jag få ha frid i mitt hus!» skrek han med en vrede, som tycktes alldeles oproportionerlig för tillfället. »Jag kan ju inte komma inom dörren, utan att jag hör gräl och käbbel — jag står inte ut -- ni gör mig galen!»

Han gick öfver golfvet med stora steg, öppnade hårdt dörren till sängkammaren och stängde in sig där.

Hustrun och tant Marie sågo på hvarandra. Barnen hade alla blifvit dödstysta.

Denna tystnad hade varat i flere minuter, då den slutligen bröts af fru Hallin, som lade pannan i

händerna och utbrast med en snyftning: »Gud — haf förbarmande med oss!»

Lisa hade rest sig upp och stod bakom modern, med handen på hennes stolsrygg, alldeles färglös i ansigtet och med små ryckningar kring de närsynta, alltid lite trötta ögonen. De andra barnen stodo eller sutto tysta i den stumma ångest, som vanligtvis drifver en familj tillsammans, då ett våldsamt åskväder rasar öfver hufvudena och hotar det gemensamma taket och härden med eldsvåda.

Modern, van vid stor självbeherskning, van att nästan aldrig få gifva fritt lopp åt sina känslor, emedan hon alltid var omgifven af andra, som hon måste taga hänsyn till, lyfte strax upp hufvudet igen och yttrade blott halfhögt till tant Marie: »får han inte platsen, är det slut med oss alla. Han kan inte bära det längre — han står på randen till — —»

Lisa hörde tanten svara: »ja, när det ligger i familjen så» — och i nästa ögonblick låg hon snyftande med armarna kring moderns hals: »Mamma, mamma, Gud ska höra oss. Det kan inte vara möjligt annat — det kan inte. Jag ska be honom — inte bara för mig själf, som jag gjort förut, men för pappas, för din, för allas vår skull — åh jag ska be så att — så att det inte *kan* ske annorlunda. Jag har varit så stygg, så självvisk, jag har bara tänkt på mig själf, men nu förstår jag alltsammans, och nu vet jag, *hur* jag ska be.»

Hon lindade hårdt sina armar om moderns hals

och kysste henne flera gånger på pannan, samt störtade därefter in i mörkret i sitt sofrum.

»Du ser, att hon är inte utan hjärta», sade modern, tröstad och rörd öfver detta ovana känsloutbrott hos dottern.

»Ja det är visst och sant, att det gläder mig att se det», sade tant Marie. »Och nu ska vi alla be Gud, att han uppfyller ert hopp, kära Lisbeth, så ska du se, han hör oss nog.»

Därmed tog hon godnatt och gick.

Fadern kom i det samma ut igen. Han var synbart bedröfvad öfver att ha förgått sig och talade vänligt till hustrun och barnen. Men det ängsliga, plågade draget låg hela tiden kvar öfver hans panna, och det var ännu något skälfvande och upprördt i hans väsende, som visade, att det häftiga utbrottet våldsamt upprifvit hans nervsystem.

»Vet du, hur många medsökande jag har», sade han plötsligt till hustrun.

»Nej — har du fått veta det nu?»

»Bara 29», sade han i bitter ton.

Lisa hade hört det. Hon hade kommit ut från sitt rum och stod just i dörren. Hon hade rest sig från bönen, full af den gladaste förvissning. Gud *skulle* höra henne, det var icke möjligt annat. Och nu träffade henne denna upplysning som ett oväntadt slag. 30 sökande. Och bland dessa 30 var det säkert många, som liksom hon hade bedt Gud på sina knän, att han skulle tänka just på dem — som alltså

hade bedt Gud, att han skulle beröfva henne hennes hopp. Långt utöfver landet, rundt omkring i hemmen, sutto hustrur eller döttrar eller mödrar och tänkte, som hon hade tänkt, att Gud *kunde* icke annat än ömma för deras nöd och höra just deras bön. De voro hennes fiender, alla dessa, de frågade icke efter om hon blef olycklig, bara de fingo sin önskan uppfylld.

Och hade icke hon gjort det samma nyss! Hade hon frågat efter de andra?

Liksom hon nyss förut hade kommit att blygas öfver sin egen självviskhet, då hon blott sett hela frågan ur sin egen personliga synpunkt, utan att tänka på föräldrarna, så begynte hon nu att se den i en större belysning, och hennes hjärta sammanpressades af en känsla af hjälplös oklarhet inför det spörsmålet: »Har man rätt att bedja Gud om något, som är till ens egen fördel, men till andras sorg?»

Och bakom denna fråga skymtade hon i dunkla förvirrade konturer en annan, ännu mer omfattande och förskräckande: »Hur kan någon lycka finnas, som man bara kan nå på bekostnad af andras?»

II.

Hilma Stenberg gick och väntade på sin fästman. Tåget kom klockan 3, hon tyckte att trillan redan borde vara här. Hon sprang från det ena fönstret till det andra för att kunna se så långt som möjligt nedåt allén.

Det var nu hela fjorton dar sedan han varit här sist — två gånger hade han skrifvit återbud. Hilma tyckte att han allt bra ofta hade förhinder nu för tiden, när han skulle komma till henne — det sved henne i hjärtat, men hon var mycket rädd att låta de andra märka något. Och när nu systrarna gyckade med henne för att hon i själfva verket begynte titta efter trillan långt innan det var någon rimlighet att den kunde vara där, förklarade hon, att det gjorde henne detsamma, om han var med eller ej — ville han inte komma, fick han låta bli, inte skulle hon tigga honom inte.

Men i själfva verket hade hon tiggt och bedt så mycket hon bara förmådde, att han skulle komma och vara hos henne just de dagarna, då det skulle afgöras om platsen. Hon lefde i en sådan spänning och oro med anledning däraf, och hon kände sig

behöfva honom vid sin sida just nu mer än någonsin. Ty hon fruktade mer än hon ville säga för följderna, om han nu icke skulle få denna plats. De hade gått som förlofvade i fyra hela år, och hennes far hade begynt bli otålig och tyckt att om det var något bevändt med Fredrik, så måste han väl snart kunna skaffa sig något att försörja hustru med. Hennes far var en gammal f. d. militär, som själf genom arrende af en egendom och hårdt arbete hade sträfvat sig fram till någorlunda välstånd. Han var en välvillig man och öm far i grunden, men han var lite burdus i sättet, och det var ej fritt för att det icke ibland kommit fram till Fredrik på ett sårande sätt, att om en ung karl med två friska armar inte kan slå sig fram, så är det hans eget fel; och som detta var mycket orättvist mot Fredrik, som verkligen var så skicklig och duglig och som led så mycket själf af att ej kunna få en tillräckligt god ställning för att kunna bjuda henne ett hem, så var han alltid mycket ömtålig för dessa slags hänsyftningar. Och så kunde han bli ond på henne, Hilma, som väl inte rådde för att hennes far var ogrannlaga, och kunde framkasta sådana grymma antydningar som att han nog skulle återge henne sin frihet, om hennes familj fordrade det, han ville icke gå där och behandlas som en odåga, därför att tiderna voro dåliga, och gick det inte på annat sätt, så var han inte rädd att resa till Amerika och visa, att han nog vore karl att slå sig fram där blott en möjlighet fans.

Det var hennes fasa detta med Amerika. Ty dels kunde hon alls ej tänka sig att själf resa så långt bort från alla de sina, dels hade hon en dunkel känsla af att detta tal om Amerika var en hotelse mot deras kärlek — att det icke var för att föra henne med sig, utan för att lemna henne, som han ville begifva sig dit. Ty det var bara när han var ond på henne, som han sade det. Aldrig hade han talat med henne om en gemensam framtid därborta.

Men om han nu bara finge den lilla bruksförvaltarplatsen, så skulle allt bli så bra. De små tvistigheter — icke alltid så små tyvärr — som ibland förekommo mellan dem, berodde bara på det otrefliga i att gå så länge förlofvade och på hennes familjs inblandningar i deras förhållande, det var hon öfvertygad om — en gång ensamma med hvarandra i sitt eget hem skulle de aldrig gräla mer. Han skulle inte mer bli så häftig och retlig som nu, när han i allting såg en förebråelse eller en pik för att han ej kunnat skaffa sig en plats — och hon skulle icke häller bli så där ömtålig och sentimental, som hon visste med sig att hon så småningom blifvit under den långa förlofningstiden — så full af inbillningar att han älskade henne mindre än förr, och att han hemligt tänkte på att öfverge henne. Nej, vore hon bara en gång hans hustru, skulle hon bli så lugn och förståndig. Och om han nu blefve förvaltare där på Nyfors, så skulle de ju bli nära grannar till föräldrarna. Tänk hur roligt att få komma till det

gamla hemmet som fru och att få taga emot föräldrarna och syskonen hos sig! Åh, de skulle bli så lyckliga, så lyckliga! Bara han fick platsen!

Emellertid satt fästmannen i trillan, som hämtat honom från svärföräldrarna, och närmade sig gården med samma otrefliga förstämning, som på senare tiden alltid brukade bemäktiga sig honom, när han reste på besök till sin fästmö. Han vantrifdes i hennes hem — svärföräldrarna hade begynt bli mindre och mindre hänsynsfulla mot honom, då de sågo att det aldrig blef något af med den vackra framtid alla för några år sedan hade förespått honom, och i synnerhet nu, då Hilmas yngre syster gjort ett så mycket bättre parti, hade han blifvit undanskjuten till en tämligen förbisedd plats inom familjen. Den nittonåriga Annie hade blifvit förlofvad med en ung häradshöfding, som hade en anlitad advokatbyrå och ett elegant hem redan färdigt, så att han ville taga ut lysning en vecka efter sedan de växlat ringar. Det var med all möda som fru Stenberg lyckats öfvertala honom att vänta åtminstone så länge, att man hunne få Annies utrustning i ordning. Och nu var hela huset uppfyldt af denna utrustning, man såg dukar och möbeltyger på alla stolar, ritningen på våningen studerades oaflåtligt, och man hörde aldrig talas om annat än hur vackert och präktigt de skulle få. Och under allt detta hade Hilma, som fick sitta hela dagarna och sy på systerns linnekläder i stället för att få tänka på utrustning för sig själf, blifvit så nervös,

att man nästan icke kunde tala med henne utan att det blef en scen och tårefloder.

Det gjorde honom ondt om henne, han kände hvarje hennes tår som en förebråelse mot sig — allt, allt i huset kände han som en förebråelse — och dock rådde han ju inte för det, han hade ju ansträngt sig på allt sätt för att skaffa sig någon fast plats utan att lyckas. Där voro ju så många inom hans yrke i samma ställning, gamla män och familjefäder, de allra skickligaste och dugligaste. Men hvad ville man göra, när allting låg nere och ingen ville släppa till pengar. Emellertid mognade allt mer inom honom den plan, han länge närt i hemlighet, att om han nu icke finge platsen inte gå där längre och låta sig förödmjukas, utan — återgifva Hilma sin frihet och själf gifva sig ut till Amerika på vinst och förlust. Hon skulle nog taga sig mycket hårdt af det först, men det var dock bättre äfven för henne än denna eviga väntan — kanske kunde hon finna en annan man, som bättre kunde sörja för henne, hon så väl som Annie.

Med dessa tankar körde han upp i allén, och det var följaktligen med en mörk och sluten min han hälsade sin fästmö, som kom springande mot honom och hoppade upp i trillan bredvid honom.

»Älskade Fred — så jag längtat efter dig! Tänk, att jag nu inte sett dig på hela fjorton dar! Och Annies fästman har varit här tre gånger under tiden, och i morgon kommer han igen.»

»Kommer han i morgon? Nå, då reser jag min väg.»

»Men, Fred, hvad är det du säger! Nu skulle du ju vara här hela veckan för att vänta på afgörandet om platsen.»

»Inte om jag ska gå här med honom. Hvarför kunde du inte ställa om att han inte kom hit just i de dagarna?»

»Men, söta Fred, hur tycker du jag kunde hindra det? Han är ju så förälskad i henne, att han knappt kan vara från henne en dag — ja, vet du, du skulle ha riktig nytta af att ta lite exempel af honom.»

»Seså — det kunde jag tro. Det är just sättet att göra det trefligt för mig här att börja sjunga den visan.

»I dag är du vid dåligt humör, tror jag. Oskar är aldrig så — han snäser aldrig sin lilla fästmö, han.»

»Ja, jag beklagar på det högsta, att du inte fick Oskar i stället.»

»Seså, nu ska inte Freden vaja dum. Han har ju inte en gång riktigt omfamnat sin lilla Missa ännu.»

Hon anslog med förkärlek den jollrande ton, som hade synts äfven honom så ljuf i början af deras förlofning, men som nu nästan plågade honom.

Trillan stannade vid trappan, hon drog honom in i kabinettet i hopp att få vara ensam med honom ett ögonblick, men de omsvärmades strax af syskonen, och kort därefter ringde middagsklockan.

»Nå, hur är det nu, har du många medsökande?» frågade kapten Stenberg vid bordet.

»Ja, vi ä inalles trettio.»

»Det var själfva tusan! Och är det några farliga?»

»Ja, nog är det ett par, som ä mycket meriterade. En äldre man, bland andra, som själf varit bruksegare i många år. Han har stor familj, och många intressera sig för honom, emedan han lär vara mycket behöfvande.»

Hilma såg upp med en nästan bönfallande blick.

»Åh, han behöfver det säkert inte så väl som vi — det kan inte gälla till den grad allt för honom, som det gör för oss.»

»Åh, prata inga dumheter, min flicka!» utbrast kaptenen. »Hvad vill det säga, att det gäller *allt* för dig? Är du så giftassjuk? Du har ju ditt goda hem och det är ingen, som önskar bli af med dig. Tvärtom, när nu Annie gifter sig, behöfs du rasande bra hemma hos mamma. Och har ni gått förlofvade i fyra år, så kan ni gärna fortsätta — det gör ingenting, när man bara blir van.»

Fredrik kände sig genast stucken.

»Det är inte alla, som ä så lyckliga att ha valt den bana, som just är allra fördelaktigast under dåliga tider», sade han.

»Ja, vet du hvad, min gosse, jag tror man talar lite för mycket om de dåliga tiderna. Jag har lefvat så länge nu, att jag gått igenom både goda och

dåliga tider många gånger om, men jag har alltid funnit, att en duglig karl slår sig fram i alla fall.»

Hilma kastade en orolig blick på sin fästman — hon såg redan, hur han blef mörkröd i ansigtet.

»Det har farbror rätt i», sade han. »Och jag fäster därför inte så mycken vikt vid, om jag får den här platsen eller ej. Ty man är ju inte bunden vid Sverge ensamt — världen står en ju öppen, när man är ung och duger till något.»

»Ja, när man är ensam, kan det så vara. Men när man en gång bundit en flicka vid sig, får man allt låta bli att ge sig ut på osäkra äfventyr.»

»Man får väl taga brödet, hvar man kan få det.»

»Är det Amerika, han menar?» frågade modern ängsligt sin dotter.

»Ja, jag är rädd för det», hviskade denna tillbaka. »Men det är för att pappa alltid sårar honom.»

»Så illa är det väl inte ställdt ändå», inföll kaptenen med höjd stämma, »att våra unga och dugliga män nödvändigt behöfva emigrera för att finna en brödkaka. Jag kan inte med det där fega öfvergifvandet af eget land, så fort man råkar i svårigheter. Mången duktig karl i gamla Sverge har föredragit att äta hårdt bröd med bark i sitt fosterland framför att gå och skaffa sig en lätt utkomst bland främmande.»

»Det låter mycket vackert att säga», utbrast Fredrik, mer och mer hetsigt. »Men ibland kunde man nog ha lust att emigrera, till och med utan att

behöfva det. Man kunde ha lust att komma bort från de trånga förhållandena här, och få se något nytt och utbilda sig i sitt yrke, så som man aldrig kan göra det här hemma.»

»Jag tror, min själ och gud, att du inte är angelägen om att få den där platsen, min gosse. Tag då för all del tillbaka din ansökan och gif Hilma igen hennes ring!»

»Pappa då!» utbrast Hilma, blossande röd, och sprang upp från bordet.

»Ja, det är inte mot mig du ska vända dig, min flicka. Jag skulle gärna ge honom platsen, om det berodde af mig — men när han inte vill själf. Det där tycker jag dock du skulle tänkt på, innan du förlofvade dig, min kära Fredrik.»

»Men jag har ju inte sagt, att jag inte vill — jag bara säger, att om det inte finns någon annan utväg —»

Hilma kunde ej förmås att sätta sig ned igen, utan gick gråtande sin väg. Fredrik gjorde ingenting för att hindra henne — han kände sig tryckt af de andras blickar, särskildt af Annies, som halft spefullt, halft triumferande, tycktes säga: »jo, det är just en treflig fästman, stackars Hilma har; tacka vet jag min Oskar».

Återstoden af måltiden intogs under förstämd tystnad.

Fredrik drog sig för att gå in till Hilma, så länge hon ännu låg där inne i sitt rum och grät. Han var

så rädd för den scen, han visste hon skulle göra honom, att han kände en verklig vånda under bröstet; cigarren ville icke smaka honom, kaffet var gement — och se där kom Annie igen dragande med något broderi, som skulle beundras.

Fru Stenberg hade gått och sett till sin dotter och kom nu tillbaka in.

»Du får allt gå in till Hilma», sade hon. »Hon har gråtit så hon har riktiga nervskakningar.»

Han reste sig och klef öfver golfvet med stora steg samt öppnade med ett hårdt grepp dörren till Hilmas rum.

Hennes snyftningar tilltogo hörbart, när han närmade sig.

»Om du gör så där, Hilma, kommer du mig verkligen att önska, att jag inte finge platsen.»

»Fred!» — Hon for upp från sin hopkrupna ställning och återhöll snyftningarna. »Hvad menar du med det?»

»Ditt lynne har ju blifvit rent af omöjligt på sista tiden. Hvad har jag nu gjort för att framkalla ett sådant här utbrott?»

»Du talar ju som om du önskade komma bort från mig», snyftade hon med armarne om hans hals.

»Hvarför ska du också ta allting på det sättet. Du vet ju, att detta med Amerika är en gammal fantasi hos mig. Redan innan jag kände dig tänkte jag på det.»

»Ja, men du afstod från det för min skull. Och

nu, just när vi stå vid målet, som vi så länge längtat efter, nu kommer du med det igen. Är det inte som om du inte älskade mig längre — som om jag inte mer vore din egen lilla Missan, din lilla hjärtunge, din solstråle?»

Hon lade hufvudet tätt intill honom och hviskade honom alla dessa smekord upp i ansigtet.

Han kände med ett styng af smärta hur dessa barnsliga, jollrande ömhetsnamn, som han själf uppfunnit under deras förälskelses första dagar, nu hade förlorat sin genklang i hans hjärta. Och en gång — hur lycklig hade han inte varit att höra henne uttala dem — hur hade inte allt hvad som var vekt och ömt inom honom gifvit gensvar då!

Hvarför var det så olika nu? Var hans natur så trolös, att den utan grund kunde afkylas för det som en gång varit så kärt, eller hade hon icke motsvarat de förväntningar, han då ställde på henne?

Nej, han kunde ej med skäl förebrå henne något. Hon hade älskat honom troget och hängifvet hela tiden, och om han också, naturligt nog, under årens lopp kommit underfund med åtskilliga svagheter och brister hos henne, som han ej vetat om förut, så var dock detta ingen anledning till att kallna för henne. Hvad rätt hade han att begära, att hon just skulle vara ett mönster af fullkomlighet. Hon var en enkel, naturlig, varmhjärtad flicka och hon var helt och hållet hans — hvad kunde han fordra mer?

Men den tjusning, hennes väsende i början utöfvat

öfver honom, den var borta, den hade slitits ut under den långa förlofningstiden. Den bästa lyckan var förlorad för dem, då han ej kunnat få föra henne hem under eget tak och ega henne helt för sig medan ännu deras känsla var ny och ung och full af löften. Nu var redan den första blomningens tid förbi, det var höst utan att någonsin ha varit riktig sommar. Och därför, när han nu *kanske* stod vid målet för så många års sträfvan, hade det icke längre det värde för honom, som det skulle haft, om han nått det tidigare.

Men allt detta kunde han ju icke säga henne, det skulle blott gjort henne ondt utan att kunna förändra något. Nu kunde han ju i alla fall icke önska något bättre än att få platsen, ty eljest — att fortsätta detta slags samlif, det blef dock ohållbart längre.

»Låt oss gå ut lite i luften!» sade han. »Du får inte ge vika så där för dina sinnesrörelser — du bara fördärfvar dig därmed och pinar oss båda.»

»Ja, ja, jag ska göra som du vill. Men säg mig bara först, att Freden håller lika mycket af sin lilla Missan som förr i verlden, och att du ska bli så glad, så glad om du får platsen.»

Han svarade henne med en kyss för att slippa tala och de gingo ut i trädgården. Han försökte att tala om alla möjliga neutrala ämnen, om väder och vind, om hur otrefligt det var, att det aldrig blef snö i år, om sitt arbete på verkstaden, om politik — men det hade nu alltid varit fåfängt att få henne att in-

tressera sig för något annat än deras rent personliga förhållanden, och i dag gick det mindre än någonsin.

»Hör du — kan du inte skaffa mig en ritning på huset där på Nyfors», klippte hon af ett af hans yttranden om skörden i år. »Jag ville så gärna tänka mig lite, hur vi ska få det.»

»Jo, det vore just klokt att sitta och tänka sig in i det, när man inte alls vet hur det går. Jag riktigt ber dig, att inte göra dig så säker. Jag blir helt förtviflad, när jag hör dig.»

»Men du *måste* få den», invände hon och hängde sig tungt vid hans arm. »Du måste, för att annars kan jag inte bära det längre.»

»Hvad menar du med sådant tal. Det som ska bäras, det kan man också bära.»

»Kan man inte också brista — det fins mer än en, som gör det. Jag *kan* inte längre stå ut med det här lifvet, det pinar ihjäl mig.»

Det var en intensitet i hennes ton, som öfverraskade honom, och liksom lät honom ana, att hennes många hysteriska utbrott hade en djupare grund än han trott.

»Detta att evigt vänta och längta», fortfor hon, »alltid behöfva skiljas, alltid ha andra, som stå emellan, aldrig känna sig tillfredsställd, alltid lefva i spänning! Jag känner hur det har tärt på mig. Du mins själf, hur jag var röd och rund, när du först lärde känna mig. Och hur ser jag ut nu, blek och glåmig, så jag skäms för mig själf.»

»Men det är ju inte mitt fel», utbrast han, häftigt. »Jag har ju gjort allt hvad jag kunnat — men om jag inte lyckas ändå —»

»Du ska lyckas», afbröt hon. »Åh, om du visste —», hon rodnade.

»Hvad?»

»Hur jag bedt till Gud för att du skulle få denna platsen. Aldrig har jag tyckt, att jag kunde be såsom nu — att bönen kunde ha en sådan kraft — jag har legat vaken om nätterna och bedt timme efter timme tills jag riktigt känt, hur Gud har svarat mig. Ja, jag försäkrar dig, du får den.»

»Du förstör dig med dessa exalterade inbillningar», sade han, tydligen pinad till det outhärdliga af hennes ord och utan att ha mod att se på henne.

Följande dag kom häradshöfdingen, och han och Annie voro så demonstrativa i sin förälskelse, deras omfamningar och smekord voro så genanta och oroande för andra, att alla gingo ur vägen för dem. På Hilmas lynne hade detta alltid en dålig verkan.

»Du ser hur förälskad *han* är», kunde hon då ej låta bli att säga. »Det är annat det än du — men sådan var du också i början.»

»Men kära barn, det är ju naturligt. Hvem tror du kan hålla ut på det sättet i fyra år.»

»Hvarför inte? Om du älskade mig lika mycket nu som då. Men det gör du inte, det är just det, som är saken. Kan du neka till det?»

»Gör mig inte ständigt sådana frågor. Det är så pinsamt.»

»Hvarför skulle det vara pinsamt, om du sanningsenligt kunde svara, att du älskar mig lika mycket som förr? Tror du det pinar Oskar, när Annie hvarje dag frågar honom: 'älskar du mig lika mycket i dag som i går?' — Tvärtom, han blir så förtjust, och han svarar alltid: 'mer, mer i dag än i går'.»

»Om du fortfar så där, så kommer jag i stället att svara: 'mindre, mindre för hvarje dag som går'.»

Han ångrade det med detsamma han sagt det, ty nu begynte hon gråta igen, och han måste söka trösta henne.

Men luften var så öfverfull med tändämnen i dessa dagar, att en ny tvist ständigt utbröt.

Det var just den dagen, det skulle afgöras om platsen, och Fredrik var så nervös, att man knappt kunde tala vid honom. Oskar och Annie voro också just denna dag så retsamma; det var ett sådant fråssande i deras lycka, deras förälskelse och deras vackra möbler, att Hilma ej kunde motstå frestelsen att begynna undra om igen, hur stor våningen egentligen kunde vara vid Nyfors. Det behöfdes icke mer. Fredrik for upp, som stucken af ett bi.

»Om vi ska tala om det, så går jag», sade han.

»Men Fred, jag förstår dig rakt inte. Det är som om du inte hade det minsta intresse af att tänka på vårt blifvande hem.»

Men Fredrik var redan borta innan hon talat till punkt.

Annie gaf sin fästman en betydelsefull blick, som var full af beklaganden för stackars Hilma, men modern tog saken på annat sätt.

»Du är allt lite ogrannlaga mot honom, min kära flicka», sade hon. »Det kan du väl förstå, att det ska vara obehagligt för honom, då han ännu inte är säker om att få platsen, att ingå på sådana detaljer. Och det just i närvaro af Oskar och Annie, som redan ha allting så klart.»

Ja, det insåg Hilma nu, och hon var genast färdig att gå in och be sin fästman om förlåtelse. Hon letade efter honom genom hela huset utan att finna honom. Han måtte vara utgången. I detta ruskiga väder och så här mot kvällen!

Hon hade ingen ro, hon måste ha fatt på honom. Hon tog på sig galoschkängor och en stor kappa, samt klef i väg med högt uppburna kjolar — det var så vått att det sade plafs om fötterna för hvarje steg. Det oupphörliga regnet under hela denna höst hade gjort alla vägar nästan omöjliga — luften kändes fuktig och klibbig, himlen låg öfver en grå och tung som ett lågt stugutak och det var så skumt, att man hela dagarna hade en underlig känsla af att man bara gick och famlade. Nu var det dessutom i skymningen, strax efter solens nedgång. Ja, solen själf hade man ju icke sett till på veckor, och dess nedgång betecknades därför blott af en förökad känsla af

kuslighet — man kunde ej tänka sig en otrefligare stämning för en öm scen.

Hilma kände sig själf lika grotesk i sin runda kappa och galoscherna, hvilka det fastnade lera vid för hvarje steg, som naturen var oskön och osympatisk i detta ögonblick — och hon hade en beklämd känsla af att hennes närmande till honom under dessa förhållanden blott skulle blifva ett nytt misslyckande. Men hon klef på ändå, tills hon fann honom i allén på en grusad, relativt torr sidoväg, där han gick upp och ned.

Den min, hvarmed han mötte henne, var olycksbådande.

»Är det inte möjligt att få vara ensam?» utbrast han.

»Men Fred — är det för mig, du flyr? Jag trodde bara, att du inte ville vara med de andra — men med mig, som snart ska bli din lilla hustru och vara ensam med dig jämt.»

»Förlåt mig, min stackars Hilma — jag vet, att jag plågar dig, men jag kan inte hjälpa det. Jag är så nervös i dessa dagar — om du bara ville lemna mig lite lugn — inte oroa och uppröra mig beständigt.»

»Visst vill jag det, älskade Freden. Jag gör ju allt hvad jag kan för att du ska vara glad. Tror du det är roligt för mig att se dig så här, jag lider minsann mer än du kan tro.»

Hon stack sin arm under hans och försökte gå

jämna steg med honom, men han rusade i väg så häftigt, att hennes ena galosch blef efter i leran.

»Kan du inte gå lite snällt och beskedligt, som när vi brukade profgå i världen! Ack, Fred, hvad du då var rar! Då snäste du mig inte, då, som du gör nu.»

»Kallar du detta för att lemna mig i lugn?»

»Kan det oroa dig, att jag påminner dig om, hur lyckliga vi varit? Om du nu bara får platsen, så ska du få se, att vi bli det igen.»

»Du har en särskild talang att alltid komma med sådant som för ögonblicket är det allra olämpligaste», utbrast han.

»Seså ja, nu börjar han igen att gräla. Och så begär du, att jag ska vara lugn, när du bara hittar på saker för att kränka mig.»

»Om sanningen kränker dig, så låt bli att tvinga mig att tala.»

»Du behöfver inte alls tala — du kan också moltiga, om du vill. Säg mig bara detta enda: håller du mindre af mig nu än i början?»

»Åh, åh, åh!» formligen jämrade han. »Detta eviga rörande i känslorna — ser du inte att du beter dig som en oskicklig trädgårdsmästare. Tänk om du skulle ta en späd, ömtålig planta, som du satt i kruka, och rifva upp den med roten hvar dag för att se, om den växer.»

»Den liknelsen passar inte alls. Vår kärlek måtte

väl inte längre vara någon späd planta — den har ju haft rot och vuxit i fyra år.»

»Nå, ömtålig då — det kan den vara ändå, fast den inte är så späd — låt oss i stället säga en planta, som håller på att tyna — tar du då och rycker upp den med roten för att se, hvad som felas den? Söker du inte tvärtom att hägna om den väl, akta den för alla stötar — vet du inte att för mycken värme och för mycken vattning då kan förderfva den alldeles — »

»Menar du med det, att din kärlek är en sådan tynande planta? Fred, menar du således verkligen, att du älskar mig mindre än förr?»

»Du nöjer dig minsann inte med att rycka upp plantan — du skär i den med knifvar för att se, om den lefver!» utbrast han, utom sig.

»Nej, Fred — men du måste verkligen tänka efter — det är nödvändigt för mig att veta — älskar du mig det allra minsta grand mindre i dag än samma dag vi förlofvade oss?»

»Kan du inte förstå, att du hellre borde bita dig i tungan än komma fram med en sådan fråga just nu.»

»Hvarför det? Om du bara har rent samvete, så kan du väl alltid svara på den frågan.»

»Och om jag inte — har rent samvete, som du kallar det — om jag just nu inte *kan* besvara din fråga så, som du önskar det?»

Han sade det spändt, forskande, i det han släppte hennes arm och såg på henne.

»Du älskar mig mindre än förr? Du älskar mig inte alls? Åh, Gud!»

Hon slog händerna för ansigtet med ett skrik och sprang allén uppåt mot byggnaden.

Han stod och såg efter henne, hur den stora kappan flaxade klumpigt och oskönt om henne och hur det plafsade och stänkte om galoscherna. Och han tänkte med bitterhet, att detta var den hamn, som hans ungdoms svärmiska kärleksdrömmar antagit — efter fyra års förlofning, och då han kanske stod vid det egna hemmets port med henne, som en gång för honom representerat allt hvad som var vårlikt och fagert och fint och ömt.

Inkommen kastade sig Hilma på sängen inne hos modern och snyftade så att hon skrek. Hela huset hörde det, Oskar och Annie kommo också in, slutligen äfven kaptenen.

»Hvad är det nu igen? Nej, detta måste bli slut. Om Fredrik inte kan göra annat än såra henne, så må hon då i guds namn ge honom korgen och låta honom gå. Hör du, hustru, tala förstånd med henne, du. Vi ska väl inte släppa vår flicka ifrån oss till en man, som bara gör henne olycklig.»

Fredrik stod likblek i dörren och hörde allt.

»Om Hilma önskar att få sin frihet tillbaka, så har hon bara att säga det», sade han, darrande på rösten. »Jag ska då inte oroa henne vidare, utan reser strax min väg — till Amerika.»

»Det är bara det han vill», utbrast hon, afbry-

tande sina snyftningar. »Allt sedan det begynte bli hopp om att han skulle få en plats, så att vi kunde gifta oss, har han inte tänkt på annat än att komma bort. Han älskar mig inte längre.»

»Nåväl — om du tror det, så låt det vara slut med detsamma!»

Han drog sakta ringen af sitt finger och närmade sig henne med den.

Hon reste sig upp, darrande i hela kroppen, samt försökte draga af sig sin, men hennes händer skälfde så, att det ej ville lyckas. Slutligen, med ett häftigt ryck, fick hon af den, och den rullade med ett klirrande ljud framåt golfvet.

Hon kastade sig åter framstupa i sängen och sökte kväfva sina skrik i kuddarna. Han vände henne ryggen och gick upp på sitt rum för att studera tidtabellen och se, med hvilket tåg han kunde resa.

Det var redan för sent i kväll, men följande morgon kl. 7 skulle han begifva sig af. Han stannade hela aftonen på sitt rum, och när man kom och kallade honom till kvällsmaten sade han, att han ingenting ville ha.

Följande morgon bar man in kaffe till honom på sängen. Han tog emot det utan att säga något om, att han skulle resa. Han kände sig icke ha styrka till något afsked och hade bara en enda tanke — att komma i väg så fort som möjligt. Han smög sig som en tjuf genom förstugan med sin kappsäck i handen, rädd att möta någon, lyssnande spändt åt

den sidan, där Hilmas rum låg — han liksom väntade att höra hennes snyftningar ännu, eller att hon skulle komma utspringande och hålla honom kvar — men nej, allt var tyst. Han öppnade den tunga förstuguporten, höll den öppen, dröjde ännu — skulle man verkligen låta honom gå på detta sätt?

Nu stod han utanför, porten föll igen bakom honom, han drog en suck — af lättnad att vara fri? Ja, naturligtvis. Det var ju det bästa.

Men att hon kunnat låta honom gå så här! Hon borde ju anat, att han skulle resa med detta tåg — och så lät hon honom gå, alldeles som om dessa fyra år varit ett intet, som kunde man plåna ut dem ur sitt minne, rycka upp dem med rötterna. Men det var ju inte möjligt, fyra år af gemensamma förhoppningar, lycka och sorger, fyra år under hvilka man burit alla sina innerligaste stämningar och ömmaste känslor till hvarandra, hviskat i hvarandras öron allt det, som man aldrig sade till någon annan — ja, man *kan* komma ifrån sådant, man kan göra sig fri — men nog sätter det ett märke i själen, som icke lätt plånas ut.

Nu gällde det bara att komma bort, långt bort — till Amerika, till den stora Vestern, detta land med omätliga resurser och väldiga krafter, till hvilket hans längtan ju stått, allt sedan han var pojke. Gud ske lof, han var ju ännu ung, lifvet låg framför honom rikt och fullt af möjligheter.

Men när han nu kastade blicken omkring sig,

stannade han häpen. Hvad var detta? Hela naturen var ju förvandlad sedan i går. Det mörka, smutsgråa landskapet var ju skinande hvitt. Det hade frusit, luften var ren och lifvande, och det snöade tätt. Denna samma allé, som i går varit dyster som allt hvad svikna illusioner heter, när Hilma kommit klifvande där i smutsen med sina galoscher och sina uppskörtade kjortlar — hur rent jungfrulig och oberörd den nu stod där! Hur alla spår med ens blifvit bortsopade af det som varit oskönt och sårande!

Det kom någon i allén. Fredriks hjärta stod stilla i andlös väntan. Han hade sagt, att man skulle telegrafera till honom, om han fått platsen — annars inte. Och var icke detta telegrafpojken? Kom han icke svängande med något hvitt i handen?

Han satte från sig nattsäcken, sprang emot pojken och ryckte telegrammet ifrån honom.

Han blef stående med det i handen. Där skulle han nu varit vid målet för fyra års förhoppningar och drömmar. Detta hvita papper med de få orden skulle för honom varit budskapet om hemlif, familjelycka, en växande innerlighet mellan tvänne väsenden, som mer och mer blifva ett med hvarandra, när alla intressen bli gemensamma, och som under det dagliga samlifvet lära att hafva fördrag med hvarandra och forma sig efter hvarandra. Ja, så skulle det ha varit — och i jämförelse med denna bild af en måttlig men tryggad lycka, som nu skulle kunnat vara hans, började den stora Vestern, med sina vida, okända

möjligheter att liksom krympa samman för hans inre syn. Och han tänkte med öm längtan på henne, hvilken han visste hade en ovanlig förmåga att alltid säga det olämpligaste ord i det minst lämpliga ögonblick, hvilken han lemnat midt i en af dessa gråtscener, som han afskydde, och till hvilken han dock nu drogs omotståndligt tillbaka.

Han vände sig om mot byggnaden igen för att se uppåt hennes fönster. Han hade ej märkt att någon närmade sig på den mjuka snömattan, förrän hon stod midt framför honom.

Hon hade sett från fönstret, att han tagit emot telegrammet. Hon hade förstått, hvad det innebar och flugit emot honom, utan besinning, utan att höra på de andras invändningar. Hon kom springande sådan hon var i bara klädningen; hon hade ej haft tid att tänka på att kasta något öfver sig — men de täta, stora snöflingorna hade lagt sig som en mjuk slöja, en fläcklös brudslöja omkring hennes hår och axlar, sinnesrörelsen hade jagat upp en liflig färg på hennes kinder, ögonen voro ännu förgråtna, men de lyste af en mild, öm förväntan, liksom en tvekande, ödmjuk bön. Hon var lika olik sig i detta ögonblick mot i går, när hon kom i de stora galoscherna, som naturen var sig olik nu mot då — och när Fredrik nu slöt henne i sina armar, flög det genom hans hufvud några oklara, poetiska funderingar om, att våren, den första kärlekens vår, liksom kan stå upp igen i vintern; att den första snön kan lägga en

jungfrulighet öfver jorden och gifva den en ny skönhet på samma sätt som kärleken, när den genom äktenskapet och det fulla samlifvet med gemensamma pligter kommer in i ett nytt skede kan uppstå hvit och ljus ur den trista höstmyllan. Men han hade icke hunnit att riktigt reda ut denna känslostämning förrän Hilma återföll i sin gamla kardinalsynd och frågade honom: »älskar du mig precis lika mycket som första dagen vi var förlofvade?»

Han drog en suck och svarade resigneradt: »det som har varit kommer aldrig igen, min stackars älskling. Men framtiden kan ju skänka oss mycken lycka ändå, fast på annat sätt än vi en gång drömt.»

Emellertid hade hela familjen kommit ut på förstubron, dels af förvåning öfver det vackra snövädret, dels för att taga emot de nyförlofvade, som kommo gående med armarna om hvarandra så tätt som någonsin Oskar och Annie, samt viftande telegrammet i luften.

»Gud har hört hennes böner», sade fru Stenberg, rörd. »Stackars flicka, hon har inte gjort annat än bedt natt och dag, att han skulle få platsen.»

»Ja, det vete Gud ändå, om det inte hade varit bättre, om det blifvit slut», sade kaptenen. »Nog är jag glad, att inte jag var vår Herre i detta fall, ty då vete fan, om jag skulle gifvit honom den.»

»Ja, nog är det godt, att vi människor ingenting har att besluta», sade fru Stenberg. »Vi vet ju aldrig, hvad som är till vårt bästa eller ej.»

MOSTER MALVINA.

Fru Isberg kom långsamt upp för trapporna i det stora nybyggda huset i ett af Göteborgs vackraste kvarter, där stadsmäklar Billgrens inrättat sig ett hem både för sig själfva och för sina gifta barn. På nedra botten voro kontorslokaler, en trappa upp bodde den gifta sonen, i mellanvåningen gamla Billgrens och tre trappor upp skulle den äldsta dottern, som det lyste för i dag, få sitt vackra, modärna hem — dock icke hela den stora våningen, ty de andra fyra systrarna, två småflickor och två nyss uppvuxna samt guvernanten hade äfven sina rum däruppe.

Fru Isberg skulle till andra våningen nu på lysningsmiddag. Men fastän trapporna onekligen voro så bekväma som möjligt, måste hon dock stanna emellanåt och hvila sig, ty hon hade ondt i benet allt sedan hon i våras hade den olyckan att falla omkull i halkan vid snösmältningen. Nu på hösten hade det slagit sig reumatism i och var rätt styggt ibland.

Det kom någon efter henne i trappan och hon stannade för att låta denna gå förbi. Det var en jungfru, som hon trodde sig ha sett förut, hvarför

hon tilltalade henne: »Förlåt! är lilla jungfrun inte från herrskapet Hjorts? Jag tycker, jag känner igen — —»

»Nej, inte från herrskapet Hjorts själfva, men jag tjänar hos deras gifta dotter, fru Alin.»

»Å — ja — mycket riktigt. Det står bra till hos herrskapets, hoppas jag. Di är väl här till middag i dag?»

»Nej, jag har just ett bref till fru Billgren med återbud.»

»Å, hvad fru Billgren ska' bli ledsen. Och herr Albert sedan! Att inte få sin syster med på sitt lysningskalas! Är det någon, som är sjuk?»

»Nej, det är det inte.»

Fru Isberg skulle så gärna velat fråga mer, men hon var alltid mycket taktfull och ville visst icke, att det skulle se ut som om hon befattade sig med andras angelägenheter. Dessutom skulle hon väl få veta af sin kusin, fru Billgren, om skälet till detta ledsamma återbud. Hon inskränkte sig därför till att bedja jungfrun helsa sitt herrskap och ringde därefter på tamburdörren hos Billgrens. Hon fick vänta en god stund, innan någon kom och öppnade. Hon kom nämligen, enligt sin vana, minst en halftimme tidigare än hon var bjuden. Under sina många, ensamma år hade hon vant sig vid att tala för sig själf, och hon begynte nu högt öfverlägga med sig själf, om hon ej skulle knacka på köksdörren och gå in den vägen.

»Men jag generar väl bara jungfrurna — di har naturligtvis brådtom i sista stund. Ånej, det är inte värdt», slöt hon alldeles högt, som om hon svarat på en uppmaning från en annan.

Slutligen kom då husjungfrun och öppnade tamburdörren, men sprang sin väg genast efter en knapp hälsning och utan att hjälpa den främmande af med kappan. Men fru Isberg var van vid att jungfrurna på de ställen där hon brukade vara bjuden just aldrig visade henne någon uppmärksamhet och begynte nu själf att plocka af sig en hel rad med små klädesplagg, sjaletter, tröjor, stickade dukar af olika former och storlekar, hvilka hon sedan bundtade ihop och gömde ini kappan. »Här ska de väl inte synas», mumlade hon. »Får flickorna tag i dem blir det alltid ett sådant spektakel.»

I detsamma slogs dörren upp inifrån en salong, där man höll på att tända i kronan, och två flickor, den ena halfvuxen, den andra sexton—sjutton år, visade sig på tröskeln. De hade ljusblå klädningar och hängande flätor, samt kommo ut skrattande och fnissande.

»Å se, moster Malvina! Men hvem är det mer? Hvem talade moster med?»

»Jag talade visst inte. Hvad pratar ni för dumheter, söta barn. Nå, har det kommit mycket vackra presenter?»

»Ja då — sådana massor! Det är något till lifvadt att gifta sig. Kom, ska moster få se!»

De ville draga henne med sig in.

»Vänta, vänta, jag är ju inte färdig än. Gå ni in, småflickor, så länge, och låt mig sköta mig ensam.»

I det samma kom husjungfrun in med en bukett i handen.

»Å så vacker!» ropade flickorna. »Bara kamelior och rosor!»

»Från fästmannen, förmodligen?»

»Jaha, mycket riktigt. Albert Hjort står det på kortet. Hulda bara väntade på den för att vara färdig och komma ut.»

Bägge flickorna ville springa in med buketten, men fru Isberg häjdade dem.

»Hör nu, småflickor, vänta ett ögonblick. Jag hörde, att det kommit återbud från Alberts syster och svåger. Hvad kan di ha för förhinder på en sådan dag.»

»Det vet jag inte. Jag hörde bara mamma säga till att två kuvert skulle tagas bort.»

Fru Isberg blef åter ensam, och hade ännu rätt mycket att syssla med sin toalett, innan hon kunde visa sig. Mössan skulle fram ur en liten viken, rund påse, som hon burit på armen, håret skulle slätas mycket väl, en hvit spetskrage, som icke fick skrynklas under kappan och därför ej kunnat påsättas hemma, skulle nu faststickas med nålar, och den gamla, blanka svarta sidenklädningen skulle rättas på, så att kjolen, som varit upptagen under kappan ända till midjan, fick sitt ordentliga fall.

Innan allt detta ännu riktigt var färdigt ringde det ånyo på tamburdörren, och fru Isberg var starkt upptagen, de minuter det åter dröjde, innan jungfrun kom och öppnade, af att undra hvem det nu kunde vara.

»Det är väl några nya presenter», sade hon. »Ja, herre gud, hvad det ska hagla öfver somliga här i verlden.» Men när dörren öppnades blef hennes ansigte plötsligt ett enda förbindligt leende.

»Å se — självfaste fästmannen. Jag gratulerar, jag gratulerar så hjärtligt, gode Albert.»

Fästmannen, en fulländad ung grosshandlartyp med engelska polisonger, hög stärkkrage, hvilken höll nacken som i ett halsjärn, kort, något pomaderadt hår och fracken skuren efter allra senaste snitten, bugade stelt och högtidligt för sin fästmös mors kusin, hvilken som sådan måste bemötas med all möjlig respekt af en väluppfostrad ung man på en sådan dag som denna.

»Gå före mig in, snälle Albert. Jag är inte riktigt färdig än — och Albert, som flyger på kärlekens vingar» — deklamerade hon, pekande med en förbindlig gest på salongsdörren, hvilken i detsamma gick upp och visade en ung, hvitklädd flicka, som stod på den röda mattan under kronan, där nu alla ljusen voro tända, under det hörnen af rummet ännu voro mörka, hvarför ljusskenet samlade sig starkt kring det blonda, något nedböjda hufvudet. Hon höll den stora buketten med kamelior och rosor i

handen, och då fästmannen nu trädde fram med chapeauclaquen under armen och bugande tog hennes hand och kysste den, bildade dessa två unga där under ljuskronan på den röda mattan en sådan tafla af hvad verlden kallar lycka, att fru Isbergs hjärta smärtsamt sammandrogs, och det undslapp henne en högljudd suck och ett: »herre gud ja — hvad det är underligt här i världen!»

Hon tänkte på sin egen jämnåriga dotter, som vuxit upp tillsammans med Hulda, hur annorlunda det hade gått för henne. Hon hade varit så snäll och präktig och bra på alla sätt, men hon fick komma för tidigt ensam ut i världen, stackars barn. Hon hade tagit telegrafistexamen, och som hon behöfde få inkomster så fort som möjligt, hade hon tagit den första plats som erbjöds henne, som post- och telegrafbiträde långt uppe i Norrland, på ett ställe utan järnvägsförbindelser. Det var svårt för modern att släppa af sitt enda barn ensam så långt bort, hon hade alltid drömt om en plats för henne i Göteborg eller dess närhet, men en sådan stod tyvärr ej att ta på hyllan strax. Och hvad Clara själf beträffar, så tycktes hon snarare glad åt att komma långt bort. Hon var ung förstås, och det som var nytt och obekant lockade henne — och så fann hon väl också lifvet tämligen enformigt hos sin mor och mormor, som voro gamla och sjukliga bägge två. Ty på den tiden lefde ännu fru Isbergs gamla mor, med hvilken hon bott tillsammans allt sedan hon själf blef enka, och bunden

som hon var vid henne hade hon ingen annan råd än släppa dottern ensam ut i världen. Det gick också bra i början och Clara tycktes märkvärdigt nog trifvas riktigt väl däruppe i ödemarken. Aldrig hörde man häller annat än att hon skötte tjänsten ordentligt, och därför var det så obegripligt för fru Isberg, när underrättelsen kom, att hon mistat sin plats. Hon hade talat med Billgrens därom, och de hade undrat med henne.

Men så kom den dag, då hon fick veta allt, och då talade hon aldrig mer med dem, och de frågade häller aldrig mer, förr än fru Isberg en gång kom och berättade att Clara var gift. Med hvem sade hon sig ej riktigt veta, hon trodde att det var en posttjänsteman — men sedan Billgrens fingo reda på, att det helt simpelt var med en ung postiljon, trodde de sig vara grannlaga genom att åter låtsa som om denna dotter ej funnes till. Hur denna grannlagenhet kränkte fru Isberg! Hur ofta hon suttit där bland dem och hört fru Billgren tala om alla sina flickor och pinats af att hon icke också kunde få tala om sin, som hon var så långt skild ifrån och hvars nya förhållanden hon så föga kände, men som dock var allt hvad hon lefde för och intresserade sig för i världen. Hon hade icke råd att resa dit upp, och det var ju nästan omöjligt för en gammal människa att färdas där; och hon skulle kanske icke häller velat det, om hon kunnat. Men ehuru ingen kunde ogilla dotterns uppförande djupare än hon själf,

och ehuru hon var alldeles förkrossad af blygsel däröfver, uppreste sig dock ofta hela hennes själ emot den fullständiga förnekelse af hennes stackars olyckliga barn, som den Billgrenska familjens grannlagenhet innebar. Och när hon nu såg Hulda i glansen af sin lysningsfest, omgifven af alla sina rika bröllopspresenter, då undrade fru Isberg omigen sin gamla undran, hvarför det skulle vara så olika fördeladt här i världen och hvarför den ena skulle ha allt, den andra intet.

Men när hon så tittade in i matsalen för att hälsa på fru Billgren, som kastade en sista blick på dukningen, och såg de två borttagna kuverten, som ännu stodo på ett sidobord, då vaknade igen hennes intresse för kusinens middagsbjudning och hon frågade: »hur i allan dar kommer det till, kära Lydia, att Alins skickat återbud i sista stund?»

»Maria var visst inte riktigt rask», svarade fru Billgren, undvikande.

Det var märkvärdigt, hur de alltid gåfvo henne vilseledande svar, när hon frågade om den oskyldigaste sak. Alldeles som om hon skulle varit en riktig skvaller-ralta, hon som tvärtom alltid var så rädd att tala om andra. När hon nu precis visste, att det icke var någon sjukdom, som var orsaken — hvarför skulle man vilja narra henne?

Hon begynte vända och läsa namnen på alla korten, som voro lagda vid hvarje kuvert, så att fru Billgren blef otålig.

»Snälla Malvina, om du ville gå in till ungdomen lite, så kommer jag strax. Jag är så rädd att något ska bli glömdt, om jag inte får tänka mig för.»

Fru Isberg gick med den obehagliga känslan af, att man egentligen mycket väl kunde undvara henne på alla håll. I kabinettet fann hon de förlofvade vid ett litet bord, på hvilket stod en fotografiställning, innehållande ett dussin porträtter af olika storlekar.

»Kom, ska moster få se min lysningspresent till Albert», ropade Hulda. »Det är något, som han önskat sig — alla porträtter, som fins af mig från olika åldrar. Här är ett, som särskildt skall intressera moster, och som jag alldeles hade glömt att jag hade.»

Fru Isberg fick lof att leta fram glasögonen ur fickan, torka dem väl med näsduken samt hålla fotografiställningen intill ljuset, innan hon kunde se riktigt. Hon följde Huldas pekfinger och upptäckte bilden af två små flickor på åtta, tio år, som stodo och smålogo, med armarna lindade om hvarandra.

»Herre gud, är det inte — jo, nu ser jag, det är ju Clara. Men hvar har du fått det ifrån, jag har ju aldrig sett det en gång?»

»Det var ett profkort, mamma lät oss ta en gång. Men hon var inte nöjd med det, så att det togs inga fler.»

»Ja, nu mins jag ju det.»

Fru Isberg lade stilla af sig glasögonen, gjorde några underliga, krampaktiga rörelser med munnen och reste sig.

»Det kommer visst någon därute», sade hon.

Gästerna begynte nu verkligen komma, och under de följande tio minuterna sorlade rummen af lyckönskningar samt beundrande utrop inför de utställda presenterna. Det var endast ett litet sällskap inbjudna, brudens och brudgummens närmaste släktingar, och alla frågade naturligtvis efter Alins. Fru Billgren upprepade för hvarje gång det stereotypa svaret: »Maria är inte riktigt rask», men herr Billgren, en korpulent, godmodig gammal herre, som var känd för att aldrig kunna bevara en hemlighet, svarade mera uppriktigt: »det vete tusan hvad som farit i dem. Min hustru har haft bref från Maria, men jag har inte fått läsa det».

Paren ordnade sig för att gå till bordet. Det räckte icke till någon herre åt fru Isberg, och till och med Alberts kusin, som var en helt ung fru, fick gå före henne — »emedan hon ju ändå var något närmare slägt», förklarade ursäktande fru Billgren, då fru Isberg kom ensam sist af alla de främmande, medan värdinnan stod där med sin kavaljer och väntade för att se att allt gick riktigt till.

Ja, fru Isberg kände till dessa förevändningar — vanligtvis var det tvärtom, hon »som slägting» eller som »nära vän i huset», fick alltid sitta på tarfligaste platsen, vanligen mellan småflickorna eller bredvid guvernanten, och fick nästan aldrig någon bordsherre. De bjödo henne alltid när de hade främmande, och hon kom alltid, fast hon mycket väl visste att

hon ej var bjuden som andra, för att de hade något nöje af henne, utan endast af ett slags barmhärtighet, och detta medvetande kränkte henne och gjorde alltid hennes gång tung upp för dessa trappor. Och ändå sade hon aldrig nej till en bjudning, ty dels var det allt godt att få sig en ordentlig middag ibland till omväxling med den dåliga, hämtade maten, dels fick man väl lof att se lite folk och höra lite nytt från världen emellanåt, så att man inte blef en riktig enstöring,[1] som inte hade reda på någonting.

Men i dag var hon ovanligt förströdd och konstig under hela middagen. Hon tog desertskeden till soppan, lemnade flera rätter orörda, och när någon sade skål vid hvilken ända af bordet som hälst, for hon upp som om hon fått en stöt, lyfte sitt glas och smålog frågande och förbindligt hela bordet rundt. Och det var en sådan öfverdrifven och ansträngd hjärtlighet i hennes lyckönskningar till de förlofvade, då deras skål dracks, att det lät liksom tonen från ett sprucket instrument.

»I dag var moster Malvina ovanligt härlig», sade flickorna till hvarandra, då de gingo från bordet. »Hon var så förtjust att få vara med på en så här fin middag, så hon visste inte till sig. Och så glad hon är öfver att Hulda gör ett så godt parti — hon tycker visst att det kastar lite glans öfver henne också.»

Fru Hjort, som hade åhört denna anmärkning,

sade: »åja, små flickor, ni ska inte vara så skarpa i era omdömen. Lite fåfänga ä vi ju lite hvar, och den snälla Malvina tror jag verkligen håller af Hulda som en dotter.»

När kaffet bjöds omkring kom fru Isberg och tog Hulda afsides.

»Kom med mig in i sängkammaren ett ögonblick, min snälla flicka», sade hon. »Det är något, jag ville säga till dig ensam.»

Hulda, otålig att blifva tagen från sin fästman och de öfriga gästerna samt väl vetande att moster Malvinas enskilda meddelanden aldrig voro värda att höra, svarade lite motvilligt: »kan inte moster säga det här?»

»Nej, det är alldeles omöjligt — jag vill inte att någon annan ska höra det.»

Och när de kommo dit in: »ser du, det är en stor tjänst, jag ville be dig om. Du ska inte ta det illa upp — men du, som fått så många presenter i dag, vill säkert vara lite gifmild af dig.»

»Hvad är det, säg det bara», skyndade Hulda på.

»Vill du inte ge mig något som skulle göra mig så glad — det där porträttet af Clara?»

»Ack, det skulle jag så gärna, om det vore mitt — men jag har ju redan skänkt det till Albert, vet ju moster.»

»Jaha — ja visst, ja. Då ska jag tala vid den snälle Albert, så ger han mig det nog.»

»Nej, söta moster, gör inte det — det vore allt

synd. Det skulle ju skämma hela den vackra ställningen, som jag låtit göra enkom — och han är just så förtjust öfver att ha mig i alla åldrar.»

»Jaså, jaså, ja — då talar vi inte om det vidare, söta du.»

»Jag är verkligen ledsen att inte kunna uppfylla mosters önskan, men —»

»Ånej, bry dig inte om det — det gör rakt ingenting — det var bara ett infall af mig.»

Hulda skyndade lugnad tillbaka in till de andra. Om hon hade trott att det verkligen låge moster Malvina om hjärtat — men hon var så fjantig alltid, att man aldrig visste om hon brydde sig om någonting riktigt.

Senare på eftermiddagen satt en äldre fru, en syster till fru Hjort, och talade med den unga fru Billgren om sina barnbarn. Hon berättade om en liten flicka på två år, som var så klok, citerade märkliga yttranden af henne och fördjupade sig i alla dessa intima detaljer, som äro så intressanta för alla mormödrar. Fru Isberg lyssnade med en egendomligt glänsande blick, men hon sade ingenting, så länge den lilla fru Billgren satt där. Men när denna gick och talade vid någon af de andra, flyttade hon sig plötsligt helt förtroligt intill den äldre frun, hvilken hon aldrig sett förr än i dag, och sade: »jag ska berätta, att jag har också en liten dotterdotter vid den åldern, och det är allt också ett mycket klokt litet barn. Jag har inte kunnat få se henne

ännu, ty min dotter — hon är gift med en tjänsteman vid posten — bor så långt härifrån, långt upp i Norrland — men af alla beskrifningar jag fått i bref kan jag nog höra, att hon är mycket näpen.»

Och hon började nu i sin ordning berätta några af dessa samma intressanta smådrag om flickans utveckling.

Men då strax därefter lilla fru Billgren kom tillbaka sade hon brådskande till den gamla frun: »var så god och nämn ingenting för Mina om det här. Hon är visst snäll, lilla Mina, men hon har själf inga barn, och hon förstår inte —»

Den gamla damen fann emellertid detta förbud så underligt, att hon tvärtom begagnade första tillfälle att tala om allt för unga fru Mina, ock hon fick då veta hvarför man ej kunde tala om fru Isbergs dotterdotter, som måste gälla för att vara ett helt år yngre än hon verkligen var.

Billgrens hade länge haft en plan att hjälpa fru Isberg till en något sorgfriare existens än hennes nuvarande. Hennes lilla pension var så knapp, att de visste att hon ej kunde draga sig fram utan de största försakelser, hon hade ett kallt och otrefligt rum och hon bodde alldeles ensam utan tjänarinna, så att om hon, gammal och skräpig som hon var, blefve sjuk och behöfde någon hjälp, vore hon ju alldeles redlös. Och nu hade det helt nyligen inrättats i Göteborg ett hem för gamla ensamma fruntimmer, som skulle bereda dem alla önskliga bekvämligheter,

och herr Billgren, som var bland stiftarna, hade enkom fästat det förbehållet vid sin gåfva att han skulle få besätta en af platserna. Han hade vid husets inredning särskildt tänkt på henne och fått ett sådant trefligt rum i ordning åt henne med ringledning till en uppasserska, som hon skulle ha gemensamt med ett par andra, mathållningen skulle blifva mycket god, en stor trädgård hörde till huset — och det hela skulle ej kosta henne mer än hälften af hennes lilla pension, så att hon ändå skulle ha en liten summa öfver till extra utgifter.

Men när hela detta väl förberedda förslag framlades för fru Isberg stötte det på ett så envist och oresonligt motstånd hos henne, att inga öfvertalningar hjälpte. Fru Billgren och hon hade haft flera häftiga förklaringar med hvarandra i anledning häraf. Den ena hade framkastat vinkar om en verkligen upprörande otacksamhet och den andra om ett tyranni, som hon ej ämnade underkasta sig, fattig var hon, men sin frihet ville hon ha i alla fall o. s. v. För öfrigt inga verkliga skäl, bara döförat till för alla argumenter om det obestridligen fördelaktiga i anbudet.

Nu hade det kommit till den punkten, att Billgrens ej vidare vågade röra vid ämnet; men emellertid stod platsen ledig för hennes räkning och just nu på hösten skulle det nya hemmet invigas. Nu hade de rådgjort med sina vänner och beslutat skicka ut hjälptrupper. Fru Hjort skulle alldeles i förbigående tala om hur trefligt det nya hemmet var och de an-

dra skulle understödja henne utan att någon låtsade veta att det var i fråga för fru Isberg.

Då de nu sutto där så förtroligt kring lampan, — bara fruar — herrarne rökte, de unga flickorna sutto i ett särskilt rum och fästfolket i ännu ett annat — begynte fru Hjort mycket oskyldigt: »tänk hvad det ändå görs mycket godt här i Göteborg. Jag må säga, kära Lydia, att det där företaget, som din man intresserar sig så mycket för, det nya hemmet för ensamma fruntimmer, tycks då bli något riktigt präktigt. Jag gick just förbi där här om dagen och var inne och tittade en sväng, och jag må säga, att om olyckan skulle hända mig att bli ensam och medellös, så kunde jag då inte tänka mig något trefligare än att få komma in där.»

Fru Isberg hade spetsat öronen vid första ord, som en flyende, hvilken tror sig höra förföljarnes röster; hennes ansigte fick något skarpt och oåtkomligt, hon knep ihop läpparna, men tycktes helt och hållet upptagen af det album, som hon bläddrade i.

»Hvem är det här, Lydia lilla, honom känner jag inte alls igen.»

Fru Billgren svarade ej, ifrig som hon var att inte låta den upptagna tråden falla.

»Nästan alla platser ä också redan besatta», sade hon. »Den, som vill vara med, får allt lof att bestämma sig strax. Och när det en gång blir fullt, vete Gud när det åter kan bli en ledighet.»

»Ja, det kan jag tro», sade fru Hjorts syster.

»Lyckliga de, som ha någon att rekommendera sig — för annars går det väl inte att komma in.»

»Mina lilla, du kunde just komma och sätta dig bredvid mig och tala om för mig hvilka det allt är i det här albumet. Det har kommit så många nya in.»

»Har fru Isberg inte varit och sett på det?» frågade fru Hjort, som fann det nödvändigt gå mera direkt på saken.

»På hvad, goda fru Hjort?»

»Det nya hemmet för äldre, ensamma fruntimmer?»

»Nej, jag har gudskelof ingenting med det att göra. Jag har mitt lilla hem för mig, som jag är nöjd med.»

Unga fru Billgren, som var lite hastig af sig, och som ej hade något tålamod med moster Malvinas egenheter, lät undfalla sig ett: »Ja, det kan nog vara bra att ha sitt eget hem, när man har råd till det.»

»Ja, så vidt jag vet, har jag inte legat någon till last», kom det med lite skälfvande stämma från fru Isberg.

»Nå, min kära Malvina, hvem i all verlden har sagt något sådant», inföll blidkande fru Billgren senior.

Men fru Mina ville icke låta snäsa af sig så där utan fortfor med tilltagande skärpa: »moster Malvina borde väl ändå inse, att vi alla vill moster väl och att när min svärfar inrättat den där platsen enkom för mo-

ster, så har det inte varit för hans privata nöje utan för mosters eget bästa.»

»Jag ber att själf få bedöma, hvad som är till mitt eget bästa, lilla Mina», inföll fru Isberg och stämman blef mer och mer darrande; »jag är, gudskelof, inte precis någon idiot eller så gammal, att jag går i barndom. Och så länge jag inte bedt någon människa om hjälp, behöfver ingen lägga sig i mina angelägenheter.»

Fru Mina hade på tungan att säga, att »det blir i alla fall förr eller senare vi som får sörja för moster, när hon inte mera kan reda sig själf» — men det tordes hon ändå inte komma fram med. Hon förmildrade därför uttrycket så, att det i stället blef: »jag tycker allt, att det är bra otacksamt af moster att taga pappas och mammas välvilja på det sättet.»

»Otacksamt! Jaså, du tycker, att jag har så mycket att vara tacksam för.» — Nu gick det öfver bräddarna, hon glömde all sin vanliga försigtighet, allt det som varit kufvadt och instängdt hos henne i så många år bröt sig våldsamt ut i afbrutna, orediga ord:

»Jag har gått här och haft matdagar som ett nådehjon — jag skjutsas alltid hit och dit — jag ska låtsa som om jag vore glad, när jag är färdig att brista af sorg — om mitt och mina ska jag aldrig tala — här i huset gör döttrarna naturligtvis de bästa partier — allt ska de ha, som är rikt och präktigt — och jag ska bara beundra, förstås om mig — och

mina frågar ingen — men jag ska ha den äran att säga det, att min flicka är lika god som någon af de andra — och för öfrigt må man tänka om henne hvad man vill, det bryr jag mig inte om, men förr ska di få ta lifvet af mig, än di beröfvar mig min rätt att åtminstone ha ett hem som hon kan komma till, om hon vill — jag behöfver inte låta sätta in mig på en inrättning, jag mer än lilla fru Hjort eller min kära Lydia själf — jag är inte ett ensamt frun-timmer, som ni säger, för jag har barn såväl som ni och jag behöfver inte förneka dem — och jag har väl mänskliga känslor såväl som ni, och vill min Clara komma hem till sin gamla mamma, så ska hon veta, att hon sitter och väntar henne — och väl är det ett tarfligare hem än ert, men ett hem ska jag med Guds hjälp ha för henne i alla fall, så länge jag lefver.»

Det blef dödstyst i rummet, och fruarna vågade knappt se på hvarandra en gång, beherskade af en underlig känsla af blygsel, som om de alla personli-gen förolämpat denna mor och hennes dotter. Det var som om de alla hade något att göra godt igen, och hade Clara i detta ögonblick trädt in i rummet skulle hon blifvit mottagen med större hedersbety-gelser än själfva den unga bruden.

Fru Isberg reste sig midt i denna beklämda tyst-nad, återvann sin själfbeherskning och föll genast in i sin vanliga, kufvade ton, som liksom gick ur vägen för alla: »nej, nu har jag ju stört högtidsdagen —

det var riktigt ledsamt. Men hvarför skulle också min snälla Mina börja tala om mina små obetydliga affärer! — Nu ska jag allt ta afsked, för annars kommer jag för sent till spårvagnen. Godnatt, söta Lydia! Tack för en så oändligt angenäm dag!»

Det var sagdt utan spår af satir, blott med önskan att utplåna det oangenäma intryck hennes häftighet kanske hade gjort, men fru Billgren kände det som en bitter förebråelse och följde henne mycket ångerfull ut i tamburen, samt tillsade sin yngste son, den fjortonårige Arvid, att ledsaga henne till spårvagnen.

Denne, föga road af uppdraget, jäktade på, så att hon fick kläderna på tvären. Hon led däraf, hon var alltid så ordentlig, och dessutom visste hon, att hon nu skulle förkyla sig, då hon inte fick den lilla sidenhalsduken under hatten, som hon brukade.

Utkommen i farstun måste hon emellertid glänta på köksdörren och tacka jungfrurna för deras besvär. När man är ofta bjuden i ett hus, är det nödvändigt att stå väl med jungfrurna, och när man inte kan ge dricks pengar eller presenter får man vara så mycket mer gifmild med vänliga ord och leenden.

Men Arvid kältade och bad henne skynda sig, så att hon höll på att snafva i trappan, hvarvid hon helt förtviflad utbrast: »Herre gud, barn, du ska väl inte jaga lifvet ur mig häller! Gu' hjälpe den, som är gammal och inte har någon omkring sig, som riktigt hör en till.»

Men när de kommit ner på gatan och gått en

stund under tystnad, tog hon plötsligt på sig sitt allra vänligaste leende, klappade Avvid på axeln och sade: »hör nu, min snälla gosse, kan du inte säga mig, hvarför Alins skickade återbud till er i dag?»

GRÅTANDE VENUS.

I.

Det var fram i Juli och alla skandinaver hade lemnat Roma för länge sedan. Uppe i »föreningen» vid Via Condotti satt Rosalia och sof hela dagarna i sällskap med föreningens katt; det var mycket sällan någon, som ringde på tamburdörren nu, och tidningarna samlade sig på hög utan att någon läste dem.

Endast bildhuggar Björk kom, af gammal, inbiten vana, dit upp i bland och lade sig på soffan med en tidning i handen. Men atmosfären var så tryckande därinne, flugorna surrade så tungt att det vanligen ej dröjde lång stund innan äfven han sof, med bladet öfver ansigtet.

»Jag tycker, att signor Birco», det var den form italienarne, hvilkas tunga är så motsträfvig mot det barbariska bruket att låta ett ord sluta med konsonant, gåfvo åt hans namn, »jag tycker verkligen, att nu skulle signor Birco resa bort lite, och få lite annan luft. Ni ser alldeles inte rask ut», sade den välvilliga Rosalia, som nu varit städerska på skandinaviska föreningen i hela tio år och därför blifvit som en gammal vän och förtrogen med stamgästerna, sär-

skildt då med signor Birco, som var den äldste romaren af alla skandinaverna.

Också på trattorian därnere vid Ripettan begynte hans gamla vänner Cesare och dennes hustru Maria, som nu haft mathållningen där i sju år, att sjunga samma visa.

»Signor Birco ser riktigt dålig ut. Ni skulle fara bort lite nu, när det ändå är för varmt för att arbeta.»

Björk ville inte svara dem, som sanningen var, att han inga penningar hade att resa på, ty då visste han, att den beskedliga Maria skulle få den där bekymrade minen igen, att hon skulle hviska något med Cesare och att denne skulle komma och fråga, om han inte kunde stå till tjänst med ett litet handlån. Och det ville han för intet pris, ty han visste nog, hur smått de hade det själfva, just emedan flera af deras dagliga kunder voro sådana fattiga satar som han själf, som måste lefva på krita långa tider hos dem.

Men de hade nog rätt i, att han var dålig och behöfde komma bort. Det hade varit ett ansträngande år, detta sista, och bekymmersamt äfven, ty medan han med hela sin själ och med händerna också för resten var fullt upptagen af sitt stora verk, kunde han omöjligt skaffa sig några biförtjänster för att lefva af under tiden. Och när han sedan verkligen segrade vid konkurrensen och hans skiss blef den utvalda, som monumentet skulle utföras efter, då hade han

visserligen fått en summa penningar på en gång, men dels gick denna åt till gamla skulder, åsamkade under hela det år han varit så godt som uteslutande upptagen af denna skiss, dels måste de sättas åt sidan för att lefva af sedan under arbetets utförande.

Ja, strunt i dessa småaktiga bekymmer i alla fall. Visst var maten sämre än vanligt därnere vid Ripettan nu under sommarhettan, visst voro gatorna stinkande, Monte Pincio dammigt och torrt och kampagnan gul och förbränd — och visst skulle det smakat att få komma bort litet, få annan luft i lungorna och annan mat på bordet — men om det också, materielt taget, var litet knappare för honom nu än det eljest hade varit på sednare tider, så hade han ju å andra sidan i år upplefvat den största glädje han någonsin haft som konstnär, han hade nått det mål, han alltid sträfvat efter allt sedan sina ynglingaår.

Redan som skolpojke, när han först begynte att med pennknifven forma hufvuden i krita, hade han gjort lycka med ett Bellmanshufvud. Medan han gick på akademin var han den förnämste Bellmanssångaren där och han brukade redan då säga, att hans högsta ärelystnad som bildhuggare var, att en gång få modellera en Bellmansstaty för en offentlig plats i hufvudstaden. Och nu, vid ett par och fyrti års ålder, och sedan han haft studio i Roma i femton år, hade han verkligen fått detta af så många eftersträfvade förtroendeuppdrag och många års drömmar

och försöksskisser hade fått sin fastslagna form i det verk, som nu stod färdigt i hans studio.

Färdigt — ja, det vill säga i alla andras ögon var det färdigt, till och med för länge sedan. Men i hans återstod alltid något att göra.

En så samvetsgrann konstnär som Ville Björk fanns öfver hufvud icke. Något stort, vägbrytande snille var han ingalunda, men hans djupa kärlek och pietet för sin konst, hans omsorgsfulla studium af detaljen och hans envisa, outtröttliga arbetsamhet hade ändå gifvit honom en utvald plats bland sitt lands konstnärer. I Italien var han däremot mycket litet känd, det var mest skandinaverna, som besökte hans studio och gjorde beställningar hos honom.

Han följde aldrig några moderiktningar, var ej mycket mottaglig för nya intryck, utan gick sin egen från början för sig utstakade väg konsekvent och troget. Han brydde sig ej om att de nya skolorna stundom behandlade honom som gammalmodig, aldrig hade han gjort ett ögonblicks eftergift åt modet, antiken och Thorwaldsen var och förblef hans ideal och därför stannade han också i Roma under det den stora strömmen af de unga drog sig till Paris.

Han var ej mycket produktiv, emedan han höll på med ett arbete tre gånger så länge som alla andra, men han hade dock under årens lopp skapat en hel rad små konstverk, som aldrig väckt något större uppseende vid sitt första framträdande, men

af hvilka han emellertid haft den glädjen att få hugga dem i marmor, ett par till och med flera gånger. Men det hade dock endast varit till enskilda personer och konstsamlingar, som han hittills fått sälja — utom en gång till nationalmuseum i Stockholm en diskuskastare, som mer var en efterbildning af antiken än ett fullt originelt verk. Det uppdrag han nu fått, fyllde honom med en djup glädje och stolthet, som han aldrig känt förr, men på samma gång med en nästan ängslande ansvarskänsla. När han betänkte, att alla kommande slägten i hufvudstaden skulle från sina första barnaår lära känna sitt lands störste sångares personlighet genom hans verk, blef hans alltid ömtåliga konstnärssamvete ytterligare tyngdt af en känsla af historiskt ansvar, och han erfor en verklig vånda vid tanken på, att han skulle bli tvungen att utlemna detta sitt lifs hufvudverk på en bestämd dag, antingen han då vore fullt nöjd med det eller ej. Medvetandet om att det var ytterst få, kanske ingen, som var så sträng som han själf, och att hans verk kunde bestå inför landets främste konstkritici, förmådde ej i minsta mån lugna hans samvete med afseende på de brister, han själf ännu såg däri.

Ville Björk var en enstöring, som just icke hade många vänner. De andra funno honom okamratlig och svår att umgås med, det vill säga icke om det gällde att verkligen hjälpa någon, han var gärna en rådgifvare och ett stöd för yngre kamrater, och man kunde aldrig säga om honom att han varit afundsjuk

på andras framgångar. Men själf tog han aldrig emot några råd och släppte öfverhufvud taget aldrig in någon på sin studio, medan han arbetade. Han var svartsjuk om sina verk, som en älskare, han tålde ej, att man såg dem i ett ofullkomnadt skick.

Därför var han också den mest otympligt tafatta, ohöfliga värd, när han nödgades mottaga besök. Men äfven i det fallet var han olik sina kamrater, att han mindre förargade sig öfver dessa resande med klen börs, som springa omkring på alla atelierer, emedan det är på modet, men som aldrig ens drömt om att köpa ett konstverk, än öfver mecenaterna, som komma med afsigt att köpa och som därför pläga blifva ytterst väl emottagna öfverallt. Han var naturligtvis också glad att få sälja och behöfde det så väl som någon, men det generade honom i hög grad att stå där bredvid och liksom förevisa sitt arbete och nödgas lyssna till de andras bedömande däraf. Han både älskade det för mycket för att ej lida ofantligt af en oförstående kritik och kände allt för starkt och smärtsamt dess brister för att kunna ha någon glädje af, om de andra ej uppfattade dessa. Och så detta att behöfva visa sig älskvärd mot spekulanten, att stå där bland dessa verk, som voro kött af hans kött och ben af hans ben och själ af hans själ och liksom bjuda ut dem som en annan handelsvara — å, det var honom alltid ett vedervärdigt schavotterande.

Endast mot sina arbetare var han alltid vänlig

och tillgänglig. Han hade den egenheten att ha marmorhuggarne inne hos sig på samma studio, där han själf arbetade. Hans ömhet och konstnärliga ansvarskänsla inför sina verk tillät honom icke att såsom andra lemna bort dem åt marmorhuggarne att på dessas ansvar fullföras. Han måste själf öfvervaka äfven det mekaniska arbetet, och själf kunde han också mången gång lägga hand därvid. Ja, när det icke ville gå riktigt med det nya arbete han för tillfället höll på att forma i lera, kunde han ofta gripa mäjseln och ställa sig att hugga under timtal, tills denna rent kroppsliga ansträngning återskänkt honom sinneslugn. Det var hans sätt att öfvervinna kriserna i sitt konstnärskap i stället för att som de andra gå ut och flanera eller drifva omkring på vinkällrarna. Han var i själfva verket lika skicklig i denna mekaniska sida af sitt yrke som handtverkarne själfva. Hans breda hand och muskulösa arm var en arbetares, och han satte en ära och stolthet i att vara handtverkare på samma gång som konstnär.

Men nu var han trött, både fysiskt och andligt. Han kände sig vara kommen till den punkt, då kritiken endast blir ett ofruktbart självplågande. Och i sitt hjärta instämde han med sina vänner, Rosalia uppe i föreningen och Cesare med hustru vid Ripettan, att han behöfde komma bort på en tid.

Likvisst icke långt bort. Ty han kände, att han då icke skulle ha någon ro. Ett ofullbordadt verk höll honom alltid liksom i fjättrar, han var som be-

satt af det, och han kunde ej aflägsna sig därifrån utan att känna en oresonlig fruktan att han på något sätt skulle mista det, en längtan efter det, som efter ett lefvande väsende, hvars lif berodde af honom.

Mer än ett par veckor kunde han i alla händelser ej vara borta, så mycket mer som han — han tänkte derpå med ångestsvett — ju måste lemna af arbetet till bronsgjuteriet senast i september.

Medan han gick där och funderade på, hvart han skulle taga vägen och utan att i själfva verket ha någon utsigt till att kunna resa alls, fick han bref från sin halfsyster, den hjärtans beskedliga Lina, som alltid varit nästan som en mamma på samma gång som syster för honom. Hon, som i många år hade önskat att en gång få komma och se hur han hade det i Rom, hade verkligen fullföljt denna plan sista vintern och hade då tillbragt tre månader där med honom. Detta hade också i sin mån bidragit till att sista tiden blifvit så dyr för honom, ty han ville naturligtvis aldrig låtsa om för Lina, att han hade det så knappt, utan bjöd till att vara artig värd så godt han kunde. Inte kunde han alltid gå med henne på den där tarfliga restaurationen vid Ripettan, utan han måste naturligtvis föra henne omkring äfven till de dyrare — och så var det droska, teaterbiljetter och utfärder, naturligtvis. Lina var visst så ängslig för att komma honom på några utgifter, så hon sökte alltid sticka sig fram och betala, när hon bara kunde komma åt — men det kunde han ju inte tillåta.

Men på våren hade hon begifvit sig ned till Napoli med ett par andra svenska damer. Nu hade hon legat länge på Capri och Sorento och hade oupphörligt sökt locka brodern att komma efter dit. Kanske begynte hon misstänka något om den innersta orsaken till hans vägran — emellertill skref hon nu plötsligt, att det begynte bli för varmt därnere, att hon beslutat sig för att draga norrut, att hon skulle infinna sig i Roma i morgon afton, och att hon ämnade försöka öfvertala sin bror att följa sig till Schweiz samt bad på ett mycket grannlaga sätt och under många krumbugter att få bjuda honom på resan.

Han mötte henne vid stationen på kvällen och de gingo till en liten trattoria vid Fontana di Trevi för att dricka ett glas vin och prata en stund innan de gingo upp i sina kvafva rum. Här kunde man åtminstone sitta utanför på gatan.

»Nå, kära Ville, du gör mig väl nu den glädjen att följa mig på en liten tripp till Schweiz. Vet du, du ser verkligen riktigt dålig ut — jag kan omöjligt resa min väg och lemna dig här.»

»Till Schweiz är alldeles omöjligt, mor lilla», han hade alltid kallat henne så, sedan han var barn, trots det att han hade sin egen mor också, »tror du jag törs fara så långt från min Bellman. Men — ja, nu ska du vara riktigt uppriktig. Se mig in i ansigtet med dina ärliga, kära, talgögon och ljug inte:

har du för din egen del en mycket stor längtan just efter Schweiz?»

»Nej, för all del, jag reser hvart du vill.»

»Ja, om det verkligen är så, att det gör dig detsamma, så skulle jag vilja föreslå dig att vi i stället helt enkelt göra en liten utflykt på några veckor i Sabinerbergen. Där finnas ställen så romantiska som någonsin lilla mors flickfantasi kan begära — och för mig vore det just lagom, inte längre bort än att jag genast kunde återvända hit, om oron komme öfver mig.»

»Ofantligt gärna — det skulle verkligen också varit stor skada om jag rest hem utan att ha sett Sabinerbergen på nära håll — efter att i flera månader ha gått och beundrat dem härifrån.»

»Har du lust att fara till Cipriano?» frågade han med ett litet skälmaktigt leende.

»Hvad är det?»

»Jag har aldrig kommit att fara dit, men det är en plats, som är mycket eftersökt af dem, som jaga efter det högromantiska. Det är ett gammalt röfvarnäste, där folket är banditer än i dag och det lär ha det mest pittoreska läge på själfva toppen af ett berg, med stupet omedelbart under sig.»

»Men — är det inte farligt — Kan främlingar våga sig dit?»

»Åja — där fins nämligen ett litet värdshus, som har mycket godt namn om sig — ett patriarkaliskt hus, som skötes endast af egaren själf och

hans familj. Där lär man kunna vistas trygg — man ska bara låta bli att gå ut efter solnedgången.»

»Hu — det är ju riktigt ruskigt.»

»Ja — vill du kanske inte?»

»Jo — det är så pikant ändå.»

»Kunde jag inte tro det», skrattade han. »När man lefvat hela sitt lif i en svensk småstad, så är den instängda romantiken starkare i ens hjärta än till och med fruktan för röfvare.»

II.

Ett par dagar därefter sutto de båda syskonen en morgon på den gamla antedeluvianskt utseende diligensen, som, dragen af fyra hästar, skramlade i väg öfver den förbrända kampagnan. Det var ännu en smula morgonfriskhet i luften och de hade solen bakom suffletten. De sutto nämligen på den höga, breda kuskbocken, där det fans två platser bredvid kusken, och där det var både luftigare och mer utsigt än inne i vagnen. Kusken, en präktig, romersk typ med regelbundna, käcka drag, fet, sinnlig och grym, alla flickors förtjusning och plåga, med stora ringar och kråsnål, hårdt spända benkläder kring runda, ypperligt modellerade ben, en liten pipsnugga i munnen och kastande glada, fräcka blickar omkring sig, i det han klatschade med piskan med en herskaremin, som hade hela den vida kampagnan där framför dem varit hans eget rike, upplyste genast att Cipriano var hans hemtrakt och att ett vackrare ställe fans icke i hela romerska provinsen.

»Men där fins ju så många röfvare», inföll Lina naivt, med sin stapplande parlöritalienska.

»Kan du då inte se, att han själf skulle vara en af de värsta, om han tordes», tillrättavisade brodern.

Kusken Bassano svarade med ett klingande skratt.

»Inte behöfver *ni* vara rädd, signora!» sade han med en blick på gamla Linas fromma, vissna småstadsutseende, som skulle varit en omisskänlig förolämpning, om Lina haft en gnista af personlig fåfänga. Men brodern, som var mer ömtålig om sin systers värdighet än hon själf, hviskade till henne: »akta dig för att göra dumma frågor, annars sätter du mig i en kinkig belägenhet. Jag kan naturligtvis inte sitta tyst bredvid och tåla, att han är fräck mot dig.»

»Nå men, Ville — du måtte väl bara aldrig tänka på att reta den där karlen.»

»Femton år i Roma räcker till att utveckla så pass mycken ridderlighet till och med hos en svensk småstadsbo, ska jag säga dig, att man inte låter någon man vara näsvis mot en dam i ens sällskap. Därför är det egentligen alltid litet obehagligt här i Italien för en herre att vara ute i damsällskap. Ja, du är nu inte så precis i din första ungdom, så att med dig har ingenting förefallit. Men eljest må du tro, att jag många gånger suttit som på nålar, när jag varit ute på restauranter eller teatrar med någon liten landsmaninna, som jag skulle visa Roma, ty de äro alltid så naiva, att de tro, att det går an kasta blickar omkring sig, och då är det naturligtvis någon herre, som känner sig uppmanad att vara närgången — och då gäller det att ge sig i väg tvärt, eljest

har man ingen annan hederlig utväg än en duell — ja, hvad svenskorna många gånger förargat mig med sin dumhet i den vägen.»

Blotta ordet duell hade en så romantisk klang i Linas svenska småstadsöra, att hon genast ifrigt uppmanade brodern att berätta, om han verkligen varit med om sådant.

»Nej, jag har krånglat mig undan hittills», sade han, »jag visste ju, att det för mig, som inte kan föra vapen, skulle vara det samma som låta skjuta ned mig som en hund — och dessutom — hade jag någonsin varit riktigt kär i en flicka, skulle jag nog inte tvekat ändå — men det har aldrig kommit på min lott.»

»Är det möjligt — har du verkligen aldrig varit kär? Och lefvat i Italien så länge bland sådana förtjusande kvinnor.»

»Ja, ser du, förtjusande kvinnor ä i alla fall ingenting för mig. Jag får allt nöja mig med en enklare sort — sådana, som man inte blir kär i. Och dem har jag för resten också ledsnat på för länge sedan. Nu för tiden lefver jag som munk och ser inte åt en kvinna annat än när jag behöfver en modell. Och äfven det har inte förekommit på flera år, ty jag har ju inte modellerat annat än män och barn. Jag finner också männen långt mera plastiskt sköna än kvinnorna.»

»Det var då besynnerligt — det har jag aldrig hört någon säga förr.»

»Och tror du inte att antiken hade samma uppfattning. Kvinnan är ju endast skön som ungmö — du har aldrig sett en medelålders kvinnas kropp modellerad, icke häller en halfutvuxen — för att icke då tala om en gammal. Af männen åter har du hela skalan — från den lille amorinen, till den unge Apollo, den medelålders gladiatorn eller faunen, ända till den gamle Nilen — alla lika sköna. Nej, kära mor lilla, det hjälps inte, kvinnan är en underordnad varelse, som endast är skön ett enda ögonblick i sitt lif — det ögonblick, då hon är fullt utvecklad men ännu inte mognad.»

»Jag är riktigt ledsen öfver att höra dig uttala sådana idéer», sade Lina. »Då blir väl aldrig min högsta önskan uppfylld, kan jag tro.»

»Och hvilken är din högsta önskan? Att få en man, som blir förälskad i dig. Å, det kan du nog få ändå, ty skönheten är inte allt.»

»Tyst med dig! Nej, hvad jag hade hoppats och drömt om, det var, att du skulle förälska dig i någon vacker italienska och föra henne med hem som din hustru, när du kommer till monumentets aftäckning. Jag tycker att festen blir bara half, om du kommer som gammal ungkarl. Men tänk så pikant om du förde med dig en svartögd skönhet med stora, smältande gasellögon — jag tycker för mamma och pappa och hela vår stad hvad det skulle vara intressant.»

»Du är oförbränneligt romantisk du, mor lilla.

Du borde väl tvärtom önska mig till hustru en hederlig, trohjärtad, enkel svensk småstadsflicka — det är i alla fall hvad som skulle passa mig bäst, ty du vet, så konstnär jag än är, är jag ändå därbredvid en riktigt hederlig, solid god svensk kälkborgare. Och vet du, uppriktigt sagdt, så mycken sympati jag än har för italienare, men en italienska till hustru skulle jag då sannerligen inte önska mig.»

»Hvarför inte.»

»Som jag säger dig — för att jag är kälkborgare — och det ligger djupt i kälkborgareblodet att alltid söka sina likar. 'Gid jeg mödte en eneste lille skrubtudse!' sa Andersens groda, då hon var ensam ute i den stora världen. — Ja, ser du, skulle jag gifta mig, ville jag framför allt ha den sidan i mitt väsende tillfredsställd, som fordrar trygghet, hvila i ett förhållande. Jag vill ha en enkel, huslig hustru, som stoppar mina strumpor och sitter vid den husliga härden — är det inte så termen lyder? — som inte tror sig begripa konst och pratar dumheter om sådant, utan som uppfostrar mina barn och ger dem i arf ett godt, sundt, ärligt kälkborgarblod mycket hällre än några konstnärsanlag. Ty, ser du, de goda, hederliga kälkborgarne ä i alla fall samhällets grundpelare — de ä vårt dagliga bröd under det konstnärerna bara ä sötsakerna. Ja, min hustru ska vara godt, tarfligt, hemmabakadt rågbröd — inte tårta och konfekt, som jag tycker att alla italienskorna ä mer eller mindre. Och dessutom, gifter jag mig, så vill

jag flytta hem och bli svensk igen och få svenska barn — och hur tycker, du att en italienska skulle passa hos oss.»

Under detta småprat hade de redan kommit långt bort från den eviga stadens murar. Endast en enda, uppstående punkt aftecknade sig ännu mot horisonten — det var S:t Pietro-kupolen, den modärna tidens Babelstorn, som samlade omkring sig all världens folk och under hvars spira böjde sig en så stor del af den kristna mänskligheten. Men rundt omkring dem talade den vida ödemarken, genomkorsad af monumenter af antik prakt, om en annan äldre herskarmakt, för hvilken också en stor del af den civiliserade världen böjde sig, men som dock, då den led mot sitt fall, försummade fädernas odlingsarbete, så att dessa sumpiga träskmarker fingo uppstå, som ännu förgifta omgifningarna.

Ännu såg man dessa bleka, utmagrade, febersjuka ansigten sticka fram här och där ur de usla hyddorna midt ibland lemningarna af världens härligaste monument, ännu ströfvade de halfvilda hjordarna af bufflar och svarta svin fram i stora flockar, följda af sin primitive herde, som med sin obarkade fårhudsbeklädnad såg ut som en luden urmänniska, och som man lätt kunde tänka sig ha utgjort förebilden till antikens satyrer. Och de ståtliga bönderna, som kommo ridande i sina vida kappor samt med den långa bössan öfver axeln, den mörka slokhatten och den solbrända hyn hade en så romantisk prägel, äf-

ven de, att Lina satt med hjärtat i halsgropen för en och hvar af dessa, som de mötte, emedan det skulle förefallit henne helt naturligt, om de stannat och tillropat dem ett *halt!* samt riktat sin långa bössa emot dem.

Och när de nu kommit till en hållstation samt veko af från stora landsvägen in på en biväg, som förde upp bland bergen, var det alldeles i stämningen, när tvänne fullt beväpnade, beridna karabinierer slöto sig till vagnen, och kusken förklarade, att de skulle följa med, emedan den här vägen icke var fullt säker, just i förra veckan hade posten blifvit rånad här.

Lina nästan skrek af förskräckelse och nöje.

»Just här! Den stora poststölden, som det stod i tidningarna om i förra veckan?»

»Ja visst — postiljonen och två af de resande blef skjutna. Det var sex männer med långa bössor, som lågo i bakhåll.»

Bassano berättade det med en nästan triumferande min.

»Och har brottslingarna blifvit gripna?»

»Nej — inte de rätta. Men de har satt in en hel del på falsk angifvelse — också flera från Cipriano.»

»Och om de nu skulle komma och öfverfalla oss — ha vi också post med oss?»

»Ja bevars — det är mycket pengar här», sade han och smälde på väskan, som hängde öfver hans axel.

»Och hvad ska ni ta er till, om vi bli anfallna?»

»Å, nu har vi ju karabinierna — nu försöker de inte.»

»Men sex karlar mot två — det kunde väl lyckas ändå?»

»Det kunde det nog», sade Bassano, och Lina inbillade sig, att han fick en olycksbådande glimtning i blicken.

»Det kan man kalla för vänligt af ödet», skämtade Ville. »När man har ett så genomromantiskt hjärta som lilla mor, så kan man väl inte önska sig något bättre än att få resa öfver kampagnan med hjärtat i halsgropen af fruktan för röfvare. Tänk, hvad du skulle vara glad, om du finge upplefva ett öfverfall.»

Hettan var i tilltagande, solen tittade nu rätt in i sufletten och Linas hufvud begynte dingla af och an med små ryck då och då, när medvetandet vaknade till. Brodern lade det slutligen leende mot sin axel och där blef det lugnt liggande. Inom kort sof äfven han, och snart föll Bassanos' pipsnugga ur munnen och hans käcka hufvud, som förut så vaket hade späjat rundt omkring kampagnan, blef hängande mot bröstet. Inne i vagnen hade det hittills varit ett lifligt och känslofullt samtal mellan en långrockad prest och en matrona med stora, slipade koraller på den bara, plastiskt formade halsen — hon hade talat om världens ondska och om sin unga dotter, som inte ville gifta sig med den man, modern valt

åt henne, och presten hade gifvit goda råd att inte vara släpphändt mot en sådan upprorsanda, samt bedt henne skicka flickan till sig i bikten, så skulle han nog väcka hennes samvete — men nu tystnade äfven de och sutto och sofvo midt emot hvarandra. Till och med hästarna tycktes sofva; de släpade sig fram med sänkta hufvuden, bedöfvade, halft medvetslösa af hettan.

Midt på dagen höllo de vid en osteria för att hvila ett par af de varmaste timmarna. Efter att ha ätit en frukost af mackaroni, ost och frukt samt druckit ett par bägare vin visades Lina och Ville in i ett rum med igenstängda fönster och luckor, där det kändes källarkallt i jämförelse med hettan ute. De kunde nätt och jämt skymta konturerna af en ofantlig säng, som skulle rymt en hel familj, men då Lina ville öppna luckorna för att undersöka sängen, innan hon vågade lägga sig på den, afstyrkte brodern detta på det lifligaste.

»Ju mindre man ser, ju bättre», sade han. »Jag försäkrar dig att romantiken på sådana här ställen inte tål vid dagsljuset.»

Lina var så trött, att hon ej orkade disputera, och hon hade knappt sjunkit ner på bäddens ena hörn, förrän hon sof. I motsatta ändan sof brodern.

Vid tretiden kom man och väckte dem, och nu bar det af igen med friska hästar, Bassano vaken och kryare än någonsin, hvisslande och klatschande med omotståndlig triumfatorsmin samt nickande öfverläg-

set åt ett par flickor, som stodo och sågo efter honom. Vid hvarje haltstation hade han för öfrigt haft några kvinliga beundrare omkring sig och behandlat dem alla med samma nedlåtande välvilja, som tycktes säga: jag kan få en af er för hvarje finger, om jag vill. Nu var han så glad att närma sig sitt kära Cipriano, som om han varit borta på en lång resa.

»Spärra nu upp ögonen!» sade han till Lina. »Hvart ni reser i världen får ni aldrig se något vackrare än här.»

Landskapet fick i själfva verket nu en allt mer och mer pittoresk karaktär, allt efter som de kommo djupare in bland bergen. Öfverallt på bergstopparna lågo riktiga röfvarborgar uppklättrade, men landsvägen var kantad med kastanjer, oliver och fikonträd, och på fälten växte det ypperliga romanska vinet, som hängde i guirlander från träd till träd, hvilket gaf ett intryck som om hela nejden vore prydd till en ofantlig midsommarfest.

Vid femtiden fingo de syn på en bergsspets, som syntes otillgängligare än alla de andra och på hvilken hängde en samling hus ytterst på branten som ett örnnäste. Bassano pekade därpå med den långa piskan och utropade glad: »Ecco Cipriano!»

Också hästarna tycktes ha ropat detsamma till hvarandra, ty de höjde hufvudena och ökade farten, fastän vägen nu begynte bära uppför i zigzag-slingringar, kant i kant med ett bråddjup, som för hvarje svängning blef allt mer svindlande.

»Här var ett öfverfall för ett par år sedan», berättade Bassano, som alltjämt talade om dessa öfverfall i en ton, som om de varit hjältedater.

»Hur var det?» frågade Lina och spejade ängsligt omkring sig, om ej en bösspipa skulle sticka fram någonstans mellan de frodiga snår, som här omgåfvo vägen.

»Det var en engelsman, som egde en fabrik här i trakten. En afton kom han resande ensam med en inspektor och man visste, att han hade mycket pengar med sig, ty han skulle betala aflöningar till allt folket. Just här kom de öfver honom och plundrade honom och sedan störtade de både honom och inspektoren och vagn och häst och allt ner för brådjupet här, för att myndigheterna skulle tro att det var en olyckshändelse.»

»Hu då!» utbrast Lina och drog sig instinktivt tillbaka i vagnen, så långt som möjligt från den sidan, där branten var.

»Nå, hur blef de uppdagade sedan», frågade Ville.

»Jo, de bar sig dumt åt, förstås — de lät stora sedlar komma i rörelse för tvärt och det väckte misstankar. Men en sådan sak skulle ovilkorligen kunna lyckas med lite klokhet.»

»Jaså, du tänker kanske försöka en annan gång, din bof», sade Ville på svenska.

»Var det också folk från Cipriano?» frågade den uppskrämda Lina.

Bassano nickade med en stolt min.

»Men, Ville, det är ju alldeles vanvettigt att vi beger oss till ett sådant röfvarnäste», utbrast Lina.

»Du ville ju upplefva något romantiskt», skrattade han.

Vagnen stannade vid själfva ingången till byn. Här kunde inga åkdon färdas, ty gatorna bestodo endast af trappor, icke ett enda hus låg på samma nivå som det andra, och de voro allesamman så förfallna, så fästningslika med sina mörka murar och små fönstergluggar, kvinnorna och barnen, som sutto eller lekte på trappstegen, sågo så vilda, sturska och och hotfulla ut, att Lina på deras i pockande ton tillropade: »un soldo, signora!» formligen strödde ut slantar i en känsla af att detta icke var en allmosa utan en skatt som denna befolkning fordrade af främlingen, och som de ej skulle tveka att utkräfva med våld, om den vägrades dem.

Casa Benigno skulle, efter anvisning, ligga högt ofvanför byn, hvarför de måste klättra uppför den långa, krokiga hufvudgatan, där byns hela befolkning tycktes samlad och där de kände sig granskade och vägda af hvarje öga. En gammal, barfota kvinna i trasor, men med en så ståtlig hållning och en så morsk uppsyn, att Lina knappt vågade tala till henne, bar hela deras packning på sitt hufvud. De kommo utanför byn på en gångstig, som mellan stenar och grus steg alltjämt uppåt.

»Är det så långt bort, Casa Benigno?» frågade

Ville, som begynt misstänka, att det var meningen föra dem mot obekanta och ej allt för lockande öden. Det led mot solnedgången och det var just ej en tilltalande tanke att befinna sig ute i denna vilda ödslighet, när mörkret föll på.

»Ja, visst är det långt», svarade kvinnan argt.

Det började skymma starkt, solen var redan för längesedan dold bakom bergen, som glödde i purpur och guld och violett mot aftonhimlen.

Vägen gick under kastanjer och akasior, hvilkas stora hvita blomklasar hängde så långt ned, att man med lätthet kunde gripa dem med handen och hvilkas söta berusande doft uppfylde atmosfären. En frisk kyla drog igenom luften, välgörande och stärkande efter dagens solbadd. Och öfver allt, vid vägens slingringar, öppnade sig hänförande utsigter öfver dalar och höjder med så fantastiska konturer, ett sådant spel af färger och lufttoner, så vildt romantiskt och på samma gång så fängslande och rikt, att det påminde om Claude Lorrains eller Salvator Rosas fantastiska drömlandskap. Det gamla örnnästet syntes redan långt under dem, och så här bakifrån sedt var det rent af häpnadsväckande, hur det kunde hänga kvar på klippspetsen; det såg ut att vara på väg att rasa ned och försvinna i bråddjupet.

»Men kommer vi då aldrig till Casa Benigno?» frågade Ville och försökte antaga en sträng och imponerande min, i det han fixerade sina små, harmlösa blå ögon på den resliga, förnämt nedblickande

kvinnan med ett uttryck, som skulle föreställa varnande.

»Vi kommer dit, när vi har gått den väg, som leder dit», svarade hon med samma orubbliga, föraktfulla likgiltighet.

Solen hade nu gått ned, i öster var horisonten redan utan all belysning och rodnaden i vester bleknade hastigt. Under akasiorna var det alldeles mörkt.

Då sågo de ett ljus skymta mellan träden. Kvinnan gjorde en hastig svängning, sprang upp öfver ett par ojämna stenar, öppnade en port i en mur och gick före dem in i en trädgård, som var uppfyld af rosendoft. De gingo upp för en lång, sandad gång och stodo slutligen framför ett litet hus, som såg ungefär lika fästningsaktigt, förfallet och otillgängligt ut som husen ner i byn, men som hade en terrass ut öfver bråddjupet, från hvilken utsigten åt vester i den döende solreflexen visade sig ännu praktfullare än från någon punkt de hittills sett.

Från terrassen stodo dörrarna öppna till en sal, där det brann ljus i en taklampa och där två resande damer sutto vid ett dukadt bord och drucko af guldskimrande Cipriano-vin. De passades upp af två vackra, blonda flickor och dessa sprungo nu på ett tillrop af kvinnan de nykomna till mötes.

III.

Det var en synnerligen angenäm känsla, efter dagens ansträngningar och själsspänningar samt efter det ruskiga intrycket af Cipriano själft, att slå sig ned i denna hemtrefliga matsal, dricka sig otörstig på det guldgula vinet och serveras af dessa båda intagande flickor, husets döttrar.

Det var, som man redan förut hade berättat Ville, ett äkta patriarkaliskt hus, som sköttes helt och hållet af familjen själf, utan tjänare. De båda döttrarna passade upp inomhus, modern förestod köket, fadern vårdade trädgården samt uträttade ärenden till byn. Lina och Ville fingo strax reda på allt detta genom de båda tyska damerna, hvilka anländt hit dagen förut och hvilka voro alldeles betagna i Casa Benigno, och särskildt i de blonda flickorna.

Huset hade åtta gästrum, men det var nu den döda årstiden, främlingsströmmen var längesedan borta från Italien och nu kunde man egentligen endast vänta besök af några romarfamiljer, som kommo hit ibland på ett par dar, när hettan i staden blef dem allt för outhärdlig. Men vårar och höstar brukade här vara fullt med främlingar jämt. Tyskorna hade blifvit lifligt rekommenderade detta ställe af flera

bland sina bekanta, men hade ej kunnat komma i våras, som de ämnat, emedan en af dem legat sjuk. Nu prisade de sin lycka, att de dock hållit i sig och ej lemnat Italien utan att ha fått se det.

»Och hvilken angenäm känsla, när man rest länge i Italien», sade de, »att komma till ett ställe, där man fullkomligt kan lita på husets folk, icke ens behöfver låsa undan sina saker och räkna de näsdukar, man lägger bort, utan tvärt om kan lemna allting öppet. Jag kan ej säga, hvad vi njutit af att i dag få packa upp våra koffertar ända från grunden och breda ut alla våra tillhörigheter som om vi vore hemma hos oss.»

Men Lina, som var förberedd på alla möjliga märkvärdiga äfventyr, kände sig nästan besviken af denna prosaiska säkerhet.

»Det är visst bra», sade hon, »att man inte behöfver vara rädd för sina näsdukar här. Men inte vill jag påstå, att jag tänker sofva med öppna dörrar för det, ty för sitt lif är man kanske inte så säker.»

»Nej, det ligger allt fasligt ensligt», medgåfvo tyskorna.

»Ja, och familjen Benigno lär ju vara den enda hederliga i hela orten. Därför är man nog säker för fara inifrån — men utifrån, det är en annan sak. Är ni aldrig rädda här?» frågade hon flickorna.

»Åh, visst inte, signora mia», sade den äldsta med en så ansträngd tillförsigt att det lät som enkom

afsedt för att lugna de resande. »Pappa sofver alltid med laddad bössa, så att här kan ni vara lugna som i er moders sköte. Och dessutom är det så få af karlarne här, som har rätt att bära bössa.»

»Skön tröst», sade Ville skrattande till damerna. »Ni vet väl att det endast är de, som ä misstänkta som röfvare, som inte får tillåtelse att bära bössan. Den är annars mycket nödvändig för dem, eftersom de alla ä jägare.»

Till yttermera lugnande tillade den yngre systern: »Du vet nog, att de allra flesta bär bössa ändå, fast de inte har lof. Ciprianeserna är ett dåligt folk, det är då säkert», fortfor hon. »Men inte är det farligt, när här är främlingar i huset. Men ibland, när vi ä alldeles ensamma här, och till och med pappa kan vara borta — ja, då kan man inte tordas sluta ögonen på hela natten.»

Den äldre systern gjorde miner till den yngre, att hon skulle tiga med sådant prat och denna rodnade härvid och tycktes ursäkta sig.

Ville Björk satt och såg på den vackra flickan, medan hon talade, och tog liksom mått af hennes proportioner. Det var en blondin, fast icke i den nordiska genren. Hyn var icke genomskinligt klar med röda rosor som hos den nordiska blondinen, utan sammetslik och liksom mättad af solglöd, ögonen voro blå men icke som förgätmigej utan som violer, håret var icke gult som kornet utan matt gråaktigt som sand samt öfverflödande rikt. Den äldsta

hade det upplagdt öfver hela hufvudet i bubblor samt mycket djup lugg i pannan, hvilket förstörde något af det ljusa och öppna intryck, som plägar utmärka den nordiska blondinen — men den yngsta hade bara en lång fläta neråt ryggen, hennes figur hade något af den nordiska, smärta flickaktigheten, under det de violblå ögonen syntes på en gång nygiriga och svärmiskt ömma. Lina och tyskorna kommo öfverens om, att hon var den mest förtjusande flicka, de någonsin sett, men Björk förklarade på tillfrågan, att han bedömde henne uteslutande ur bildhuggarsynpunkt och han var ej säker på, om ej axlarna voro lite för smala och lifvet något för långt — eljest hade hon något af en ung najad i sina former och sitt uttryck.

»Jag skulle gärna vilja se henne», tillade han, eftertänksamt.

»Se henne — du har ju henne där midt för dina ögon».

»Tror du, att en bildhuggare kallar det för att se. Det är ju bara hennes kläder, jag ser — korsett, turnyr, kjolar. Hon skulle vara klädd bara i sitt uppupplösta hår. Som hon nu är, i den där otäcka halfmoderna drägten, har hon många fel — men det är inte omöjligt, att hon är bra i naturligt tillstånd.»

Gästerna gingo nu ut på terrassen. Natten var härlig, såsom endast söderns sommarnatt kan vara det — ångande varm, uppfylld af vällukter, samt med

stjärnhimlen så hög och så gnistrande, att blicken nästan icke kan bära dess glans.

Sedan flickorna dukat af därinne, kommo äfven de ut och höllo gästerna sällskap. Den äldsta, Costanza, behagade icke Ville riktigt. Hon gjorde les honneurs för huset på ett något öfverdrifvet sätt, hon gjorde just det, som han aldrig kunde på sin studio: framhöll varans förtjänster för köparen.

»Ni har kommit till ett enkelt hus, o signore!» sade hon. »Någon lyx ska ni inte finna här. Men hvad beträffar renlighet, snygghet oeh ordning hoppas jag ni ska vara nöjda. Vi ä inte alls från den här trakten — vi ä milanesare — och ni ska inte i hela romerska provinsen finna en sådan husmor, som min mor.»

Lina kände sig så imponerad af detta tal, att hon inom sig förnekade sina egna ögons vittnesbörd. Hon hade verkligen, då hon nyss förut varit inne i det rum, som blifvit henne anvisadt, och enligt sin vana bredt upp sängen för att undersöka lakanen, tyckt att dessa voro af en tvifvelaktig renhet — men hon sade sig nu, att de säkerligen blott voro illa manglade, hvilket ofta hände på dessa enkla landthärbergen.

Men nu skar en gäll, skarp röst genom mörkret och ropade: »Carmela».

»Si, mamma», svarade den yngsta flickan och sprang blixtsnabbt bort åt kökssidan af huset till.

Dämpade, men häftiga röster hördes, strax därefter något, som lät som en örfil och en snyftning.

Hvad var detta? Alla de främmande lyssnade spändt.

Costanza blef röd i ansigtet och sprang skyndsamt åt samma håll. Rösterna tystnade, snart blef det alldeles stilla, endast hviskningar hördes. Kort därefter skymtade ljus i Linas rum.

»Här kommer du kanske ändå någon roman på spåren», sade Ville. »Man misshandlar den där lilla vackra flickan — du måste ta reda på hvarför, det är naturligtvis något kärleksäfventyr. Det skulle verkligen göra mig ondt att tänka, det hon skulle råka fast för en Ciprianeser. Tänk dig t. ex. den där Bassano — en sådan kunde hon nog vara i stånd att förälska sig i — men då tror jag nästan jag skulle hålla med modern om, att en örfil i rättan tid vore bättre.»

Men då Lina kom in i sitt rum, tyckte hon det såg ut som om lakanen hade blifvit ombytta.

IV.

Följande dag, då de båda tyskorna kommo till frukosten, voro de uppfyllda af förtjusning öfver en upptäckt som de gjort på morgonen. Medan Lina och Ville ännu sofvo, trötta efter gårdagens resa, hade Costanza fört dem till ett ställe, som utgjorde Ciprianos förnämsta dragningskraft och en vallfartsort för alla främlingar som kommo dit. Det var en fullkomligt vild, jungfrulig ekskog, som kallades La Serpentina och hvars yppighet och frodighet tyskorna förklarade vara det mest urskogsaktiga de någonsin sett. Lina blef genast full af ifver för att komma dit, och syskonen beslöto att begifva sig dit mot aftonen, då den starkaste hettan lagt sig. Men hur skulle de finna vägen?

Carmela kastade härvid en egendomligt bönfallande blick på Costanza i det hon med halfhög röst frågade: »Kan inte jag få —?»

Men Costanza afbröt henne med en sträng min och ett, äfven med dämpad röst uttaladt: »det vet du väl inte kan komma i fråga».

Men Carmela fortfor att bönfalla. »När du varit där på morgonen! Hvarför skulle inte också jag —»

Costanza sökte tysta henne, generad för att de

främmande skulle lägga märke till denna underhandling.

»Hvarför kan hon inte få följa med oss?» frågade Lina, som ville hjelpa den unga flickan.

»Om ni vill ha mig med», sade denna och rodnade, »så — vill ni inte säga till mamma, att ni önskar det. Då skulle jag nog få.»

»Jo, gärna», sade Lina, som i sin innerliga välvilja aldrig hade den minsta fruktan för att blanda sig i andras angelägenheter. »Kom med mig, så gå vi strax till er mor!»

»Nej det är bättre, om ni vill gå ensam. — Jag måste ju duka af bordet», tillade hon, förklarande. Men det var tydligt, att hon rent af var rädd att gå till modern.

Den modiga Lina styrde emellertid genast sina steg åt kökssidan till och påträffade där på terrassen utanför en äldre kvinna, som satt på trappan och spann på slända och hvars blonda hår och regelbundna, hårda drag påfallande erinrade om den äldsta dottern. Hon framförde sitt ärende, modern kastade en något förundrad och misstänksam blick på henne, men gaf sitt samtycke.

Vid fyratiden begåfvo de sig alltså i väg, och när de väl kommit ut ur inhägnaden omkring trädgården samt vikit af på den stora vägen, som zigzag slingrade sig uppåt, brast Carmela plötsligt ut i stormande glädtighet. Hon klättrade upp på de mest svårtillgängliga ställen för att plocka blommor, bröt

sig genom törnehäckar och sårade sina fingrar, kastade sig ned vid bäckar och badade ansigte och händer samt pladdrade hela tiden det mest barnsliga, muntra nonsens, som lät lika meningslöst och lifslustigt som fogelkvitter.

»Det är så sällan jag får komma ut», sade hon. »Och jag kan verkligen inte begripa, att jag fick komma med er. Jag brukar aldrig få det — mamma måtte fattat särskildt förtroende till signoran.»

Ville, som hela tiden betraktade henne och följde alla hennes påhitt med samma välbehag som man ser en stenbock klättra eller en hundvalp leka, frågade välvilligt: »Hvarför får ni då så sällan komma ut?»

»För att pappa och mamma ä så stränga mot mig, de tycker att jag har så många fel och de tror, att det blir bättre genom att neka mig allting. Men det gör det inte, jag får bara mer lust för allt, hvad som är förbjudet.»

De voro nu vid ingången till skogen, men Lina, som dunkelt hade föreställt sig denna urskog såsom en park med väl sandade gångar, tvekade något då det gällde att sätta foten i alnshögt gräs.

»Hvarför heter den La Serpentina?» frågade hon. »Fins det då så många ormar här?»

»Ja visst», sade Carmela och hennes ögon lyste. »Här fins allt möjligt: ormar och ödlor och skorpioner och rådjur och stengetter och stora, stora foglar. Och ibland drifver herdegossen de svarta svinen och bufflarne in här, och då rifver de och sliter i de unga

träden, så att det knakar och ryker grenar rundtomkring, och svinen bökar upp jorden, så att man kan tro, att det är en stor begrafningsplats. Och så doftar det där inne så starkt af ginst, timjan och myrten och andra vilda blommor, så att man blir som yr i hufvudet. Och så många bär växer där — o, hvad jag älskar denna skog! Näst det att gå till byn, så är det det bästa, jag vet att få gå hit.»

Hon sprang före dem in i det djupa gräset och Lina iakttog ängsligt att sätta sin fot så vidt möjligt i hennes spår för att undvika att trampa på ormar. Men knappt hade den tysta skogen väckts af deras steg och röster förrän det med ens blef ett prasslande och fladdrande som af flyende. Några glänsande ödlor kilade upp öfver ett stenrös och försvunno i skrefvorna; ett par förskrämda råddjursögon tittade fram bakom ett tätt snår, en stor, tung fogel flaxade upp alldeles i närheten af dem och lyfte vingarna öfver deras hufvuden. Här kommo de till ett stenkors, framför hvilket den unga flickan gjorde korstecknet.

»Ligger någon begrafven här?» frågade Ville.

»Ja — en resande, som blifvit mördad här för några år sedan. De fann hans lik långt efter, när det redan var nästan förruttnadt och så gräfde de ned det här.»

Lina tryckte sig ängsligt intill brodern. Skogens dunkel omslöt dem nu fullständigt, en ljuflig svalka uppfyllde luften, de väldiga, månghundraåriga ekarnas

kronor bildade ett fullständigt hvalf öfver deras hufvuden, och därunder frodades gräset med en yppighet, som endast var möjlig under detta täta hägn mot solens allt förbrännande strålar.

»Här kommer man ovilkorligt att tänka på Dantes selva oscura», sade Ville. Och han deklamerade omotståndligt: »Questa selva selvaggia ed aspra e forte, Che nel pensier rinnuova la paura. — Har ni läst Dante, signorina?»

»Jag? o! Det är det värsta, jag vet, att läsa.»

»Och ni tycker ännu mer om att gå till byn än att gå i skogen?» upptog han åter det afbrutna samtalet.

»Ja visst. För där träffar jag så många att prata med.»

»Gossar?» frågade Ville leende.

»Nej, visst inte, dem vill jag inte byta ord med, de ä så otäcka allesamman, vilda och elaka. Nej, men flickorna är det roligt att prata med, i synnerhet när deras käraste varit i Roma och kommit hem med något nytt smycke eller halsduk till dem. Det är så roligt att få se något.»

De hade lagt sig ned i det höga gräset, sedan Lina låtit öfvertyga sig om, att ormarna och skorpionerna ej hade för vana att springa på folk, som ej gjorde dem något ondt. Äfven Carmela upphörde så småningom att prata. Hon låg med armarna under nacken och stirrade upp i det täta löfhvalfvet. Ville stal sig till att se på henne ibland. Nedsjunken som hon låg i det djupa gräset samt med håret till hälf-

ten upplöst omkring sig, den smidiga kroppen kastad något på sned, så att den bildade en mjuk oregelbunden linie, var hon så plastiskt vacker, att Ville begynte fantisera något om en kvinnostaty, som han fått lust att modellera, och som skulle föreställa Morgonen.

När de gingo hem igen, mot solnedgången, begynte åter Carmelas pratsamhet, som nu nästan förargade Ville. Hon var så söt, när hon teg, men när hon talade röjde hon för mycket hvilken liten fogelnatur, hon var, utan tankar, utan stämning.

»Jag ville så gärna gå till byn i kväll», sade hon. »Det är en flicka af mina vänner, som ska gifta sig, och hon får en så vacker utstyrsel. Jag har bedt mamma många gånger att få gå och se på den, men hon säger alltid nej. Om ni ville vara riktigt snälla, så lät ni mig gå och sade sedan till mamma, att ni skickat mig något ärende till byn.»

»Nej, min älskvärda lilla signorina, det kan vi verkligen inte inlåta oss på», sade Ville skrattande. »Er mamma skulle med rätta tycka, att det vore alldeles oförlåtligt af oss att släppa af er ensam så här på aftonen, då ni kommit ut under vårt beskydd.»

Carmela tycktes genast ge vika.

»Ja, det är sant», sade hon. »Men jag ville så gärna — jag har också något att visa — något, som jag fått af en resande —»

»Herre?» frågade Ville.

»Nej, dam.».

Hon gick med hängande hufvud en stund. Men

när de kommo till korsvägen, som tog af till byn, såg hon plötsligt upp, hennes ögon fingo det mest bedjande, omotståndligt inställsamma uttryck, hon tryckte sig smekande intill Lina och hviskade: »ni vill nog hjälpa mig — ni är så god», och med ett par språng var hon redan ett godt stycke nere på den mot byn brant sluttande vägen.

»Hvad ska vi nu ta oss till», utbrast Lina förskräckt.

»Ja, inte tänker jag springa efter henne», sade Ville förargad och vek af uppåt Casa Benigno till. En sådan olydig, illa uppfostrad flickunge. Får hon sig nu en örfil, när hon kommer hem igen, så må det bli hennes sak.»

Men han motsatte sig dock icke, då Lina ville smyga sig in på en omväg, så att ej modern skulle märka, att de kommo ensamma.

Vid aftonbordet frågade emellertid Costanza efter henne, och den beskedliga Lina, som aldrig förr hade ljugit i hela sitt lif, framstammade rodnande, att hon bedt henne gå in till byn för att köpa skoband åt henne, hon hade slitit sönder sina mellan snåren i La Serpentina.

Costanza såg misstänksam ut, men yttrade ingenting och strax derefter kom Carmela, så andtruten och så röd, att det var tydligt, att hon sprungit hela vägen.

»Hvar har du varit?» frågade hennes syster, strängt.

Carmela kastade en frågande blick på Ville och Lina, som hade hon i deras ansigten sökt upplysning

om, hvad hon borde säga, men Ville smålog blott litet hånfullt och Lina såg ned i sin tallrik.

»Signoran bad mig uträtta något.»

»Hvad då?»

»Jag skulle bära ett angeläget bref på posten.»

De tyska damerna brusto ut i skratt, men Lina kände sig som en brottsling.

Efter maten märkte de hur Carmela dröjde så länge som möjligt med afdukningen och andra sysslor för att slippa gå ned till modern. Hon gick och strök sig som en strykrädd hund intill systern och hade hviskande samtal med henne i vråarna. Hon ville tydligen förmå henne att ej förråda sig.

Men slutligen kunde hon ej längre hitta på någon förevändning för att dröja uppe, utan följde efter systern med hängande hufvud och en så rädd min, att Villes medlidande väcktes, och han kunde ej besluta sig att gå i säng förr än han öfvertygat sig om att man ej misshandlade flickan. Han gick därför ut för att röka en aftoncigarr på en liten loggia, som låg just ofvanför kökstrappan. Men knappt hade han stått där några minuter, förr än han hörde häftiga röster och förskrämda skrik och strax därefter kom Carmela flyende ut ifrån köket, störtade upp för trappan och förbi honom, utan att se honom i mörkret, samt in i öfre våningen. Han följde efter för att se hvart hon skulle taga vägen och fann att hon, utan att knacka på, störtade in i Linas rum. Som hon lemnade dörren öppen bakom sig, följde han fort-

farande efter och såg nu en tragikomisk syn: Lina i nattmössa, hvit underkjol och kamkofta, som satt på sängkanten för att draga af sig sina skor, en sådan bild af fredlig gammal-jungfru-prosa, som man bara kunde tänka sig, och vid hennes fötter, omfattande hennes knän, den vackra flickan med upplöst hår och strömmande tårar, bönfallande henne att beskydda sig.

V.

Lina, en gång inkastad på osanningarnas väg, utvecklade en förvånande fyndighet och samvetslöshet. Hon tog af nattmössan och satte omsorgsfullt upp håret samt klädde riktigt på sig igen — ty en så ordentlig gammal jungfru egde naturligtvis icke ens ett sådant plagg som en nattrock, — samt gick beslutsamt ned i köket för att säga signoran, att hon var så förskräckligt mörkrädd, att hon hade hört en del besynnerliga ljud och att hon ej skulle få en blund i sina ögon om ej Carmela tillätes att ligga på soffan inne hos henne.

Detta blef sedan en vana. Carmela sof hvarje natt hos Lina och satte nästan aldrig sin fot i köket, och hon visade sin erkänsla genom att egna Lina en smeksam, inställsam dyrkan, som formligen eröfrade dennas moderliga hjärta. Hon kunde slänga sig på golfvet vid hennes fötter med en sådan hängifvenhet, smyga hufvudet in i hennes kjolar som en liten hundvalp, kyssa och stryka hennes händer, krama henne om lifvet så hårdt, att den gamla jungfrun, som egentligen aldrig i hela sitt lif blifvit smekt, moderlös som hon varit allt ifrån sina spädaste år, och med hela sin djupa längtan efter ömhet instängd

och dold under den torra ytan af en ful gammal flicka, som ingen just brytt sig om — nu blef alldeles som yr i hufvudet af detta unga väsendes tillslutning och samlade kring hennes ljusa hufvud alla strålarna från sitt varma hjärta till en stor flammande kärlekslåga.

Ja, Ville påstod att det kunde ej kallas för något mindre än kärlek. Då han var tillsammans med systern fick han aldrig höra talas om något annat än Carmela, alla hennes barnsliga små förtroenden upprepades med den djupaste pietet, och Linas hänförda ifver gick så långt, att hon var nog oblyg att beskrifva för brodern, hur förtjusande vacker hon var, då hon sof. Endast då han, af bildhuggarintresse, ville veta några detaljer om hur hon var växt, fick han ett afvisande svar, ty hur stor Linas beundran än var för den unga flickan, drog hon dock aldrig täcket af henne, lika litet i fysiskt som i andligt afseende. Därför fick Ville häller icke veta andra af hennes förtroenden än dem, som rörde mera likgiltiga saker, men hennes djupare hjärtehemligheter, hennes fantasier om, hur den man skulle vara beskaffad, som hon skulle älska, de voro djupt bevarade i Linas grannlaga gammal-jungfru-hjärta, oaktadt hon på dem byggde de djärfvaste luftslott.

Ty den man, som Carmela skulle älska, han fick först och främst icke vara från Cipriano; ciprianeserna voro allesamman elaka och slogo sina hustrur, och Carmela var så rädd, så rädd för allt, hvad som stötte

på hårdhet. För det andra borde han vara en »signore» och helst en utländing. Och så skulle han icke vara just allt för ung, ty en äldre man, som fick en ung hustru, var alltid mera god mot henne och skämde bort henne. Och Carmela längtade så mycket efter att bli lite bortskämd. Och så skulle han lefva i en stor stad och låta henne gå i bodarna ibland och se på vackra saker, ty hon tyckte så mycket om vackra saker. Och fick hon en sådan man, så skulle hon bli den allra snällaste hustru, som kunde tänkas, hon skulle läsa i hans ögon, hvad han önskade, aldrig skulle hon bli häftig och ställa till scener, som andra hustrur brukade. Och — hvad? — ljuga! — nej, det skulle hon visst aldrig, aldrig göra då, det var bara nu, för att föräldrarna voro så hårda mot henne och hon var så rädd.

Ville hade flera gånger uppmanat Lina att söka taga reda på, hvarför hon var så hårdt behandlad och hvari hennes förbrytelser egentligen bestodo, och det hade denna också försökt. Hon försäkrade brodern, att det ej var något annat än lite slarf med städningen ibland och sådana obetydligheter, men att föräldrarna alltid hade varit så där orättvist hårda mot yngsta flickan, utan att denna själf visste hvarför.

Efter en vecka reste de båda tyskorna och de gåfvo då Ville sin adress med anmodan att han skulle skrifva och meddela dem, i fall han finge reda på något närmare om orsaken till den söta flickans misshandling.

Då nu de båda syskonen Björk blefvo de enda gästerna i huset — några främlingar kommo icke vidare, hettan var nu så stark, att ingen människa tänkte på några resor eller utflykter — blef samlifvet mellan dem och de två systrarna Benigno så förtroligt som hade de utgjort en enda familj. Lina kunde naturligtvis ej finna sig vid att låta passa upp sig af sin skyddsling, hon som i hela sitt lif varit van att hjälpa sig själf, hvarför Carmelas göromål snart inskränktes till att bädda sin egen säng, samt att hjälpa systern med att städa matsalen och duka bordet samt diska porslin och glas. Costanza hade Villes rum på sitt ansvar, och det var också hon, som bar upp maten ifrån köket, där Carmela ängsligt undvek att sätta sin fot. Uppassningen vid bordet sköttes äfven på ett helt patriarkaliskt sätt. Costanza bar in faten, som sedan fingo cirkulera mellan gäster och värdinnor, hvilka åto tillsammans.

»Å, hvilket förtjusande lif vi nu ha!» utbrast ofta Carmela. »Aldrig har jag haft så roligt i all min dar. Jag törs inte tänka på att det ska ta slut en gång — det blir allt för förfärligt. Att tänka sig att begynna på det gamla sättet igen! Jag ber hvar dag till la madonna immaculata att hon ska hitta på någon utväg för att frälsa mig från det.»

Men många dagar varade ej denna lugna idyll. En dag vid frukosten kl. 12, då Costanza gått ned i köket för att hämta några fat och de andra redan sutto till bords, hördes häftiga och vreda utrop där-

nerifrån. Carmela lyssnade ängsligt som ett ungt villebråd, som hör jägarns närmande och skiftade färg. När Costanza kom tillbaka såg hon upphetsad ut och sade i skarp ton till systern: »Mamma vill tala med dig — genast.»

Carmela for upp från stolen som träffad af en pisksnärt. Hon kastade på Lina en så rörande hjälplös blick, som så ångestfullt bad om beskydd, att denna genast reste sig och sade: »jag kommer med dig».

De funno fadern och modern i köket, båda med ytterst uppretadt utseende. Lina hade aldrig förr anat hur obarmhertigt grym denne far med sitt vackra patriarkutseende kunde vara, förr än hon nu mötte uttrycket i detta ansigte och bäfvade samman inför det, som hade det gällt henne själf. Carmela skälfde i hela kroppen och var dödsblek.

Men då föräldrarna sågo, att hon ej kom ensam, beherskade de sig, och modern hittade på ett göromål åt henne såsom förevändning för att hon skickat efter henne; hon skulle hjälpa henne med att arbeta en deg, som förbereddes till middagen. Lina kunde ej finna någon ursäkt för att stanna därnere längre utan återvände upp. Och då allt fortfarande förblef lugnt och tyst, öfvertygade hon sig om att intet var på färde och gick in i sitt rum för att taga den vanliga middagsluren.

Vid denna tid på dagen brukade i själfva verket hela huset gå till sängs. Man klädde af sig till bara linnet, stängde väl alla luckor och sof under ett par

timmar sin djupaste sömn på hela dygnet. Icke ens om natten var allt så dödt och tyst som under dessa timmar. Det var alls icke ovanligt att om natten höra sång och skrål från vägarna af ungdom, som då voro ute och njöto af svalkan, och det kunde hända när som hälst att någon af husets innevånare steg upp midt i natten och gick ut på terrassen för att andas in de friska fläktar, som då drogo fram mellan bergen. Men vid denna timme var allt så dödstyst som i sagans förtrollade slott. Hvem skulle väl ha vågat trotsa solljuset på de vid denna tid hvitglödgade vägarna, hvem i huset, som ej vore absolut tvungen därtill, skulle kunnat motstå den tyngande sömnkänsla, som middagshettans olidliga kvalm förde med sig.

Alltså, inom kort sof Lina sin vanliga, djupa middagssömn efter att ha kastat en sista, beklagande tanke på sin älskling för att hon skulle behöfva stå och arbeta vid denna timme.

Icke ett knäpp hördes i hela huset. Costanza hade gjort en sista sväng genom öfre våningen och öfvertygat sig om, att de båda gästerna gått in till sig för att sofva, hvarefter hon gick ned i köket till de andra och stängde dörren med lås bakom sig.

Men den som icke kunde sofva, det var Ville. Han befann sig i en underligt nervös sinnesstämning, Carmelas bedjande ångestfulla ögon, då hon gick ut, förföljde honom, och som han ej hade mycket förtroende till sin systers psykologiska blick, hade hennes

försäkringar om att ingenting alls var på färde ej lugnat honom. Hans sinnen voro skärpta till det yttersta, i middagstimmens stillhet förstärktes alla ljud, och han hade tydligt uppfattat den lilla knäppningen på låset, då Costanza stängde köksdörren inifrån. Hvarför gjorde hon det — det brukade hon ju aldrig.

Men det var nu så tyst en lång stund, att han till slut föll i ett slags halfslummer, dock ej djupare än att sinnena fortfarande voro vakna; och plötsligt for han upp med stark hjärtklappning, som då man blir skrämd af en dröm. Hade han icke hört något som lät som ett kväfdt skrik; eller var det blott en uppjagad inbillning?

Det blef tyst igen. Han ansträngde sig till det yttersta, utan att höra något. Men en föreställning hade nu fått en sådan makt med honom, att han ej mer kunde bli den fri: man begagnade sig af denna timme, då alla plägade sofva, till att misshandla flickan, och för att kväfva hennes skrik hade man lagt henne en kafle i munnen.

Denna tanke var så ohygglig, att det ej vidare kunde bli tal om att sofva. Så godt klä sig genast och gå ut och lyssna.

Han smög som en tjuf ut på loggian ofvanför köket. Ja, där pågick något därnere, han visste ej hvad, ty alla ljud voro så dämpade, men det var som om ett våndande af smärta och ett skälfvande af vrede gått igenom huset. I detta ögonblick slängdes köksdörren vidöppen, fadern visade sig med an-

sigtet vanställdt af vrede och släpade Carmela vid de långa flätorna. Med en spark kastade han henne utför de två trappstegen, midt ut i solen och mumlade mellan de sammanbitna tänderna: ligg där, din skalliga hynda, dina föräldrars skam och vanära.

Ville visste ej hur han kommit ned för trappan, men i samma ögonblick stod han i dörren, midt framför fadern, spökligt blek och med tänderna klapprande mot hvarandra i ett så fruktansvärdt raseri, att han aldrig i sitt lif känt något liknande, och att han sedan efteråt alltid mindes det så som man erinrar sig ett våldsamt och smärtsamt sjukdomsanfall. Hans stämma var kväfd i strupen och han kunde blott hväsa fram: »Banditer! Bofvar! Jag ska anmäla er hos myndigheterna och ni ska komma på tukthus, hela sällskapet.»

Emellertid hade Carmela rest sig upp, vacklande; då hon såg sin beskyddare satte hon händerna för ansigtet och störtade därifrån, flyende nerför trädgårdsgången som om hon varit från sina sinnen. Ville hade ett intryck af att hon sprang på detta sätt för att störta sig utför någon klippa eller i en fors och, utan att betänka sig, sprang han efter henne. Utkommen ur trädgårdens halfskugga sprang hon besinningslöst landsvägen fram midt i det glödande solgasset, barhufvad, allt jämt med händerna kring pannan och det långa, tilltrasslade, blonda håret fladdrande och piskande ryggen och höfterna. Och Ville, gamla, stadiga Ville Björk, hvars första och

sista visdomsregel i Södern alltid varit att aldrig gå ut i middagssolen, och som tillskref sitt stränga vidhållande af denna regel att han undgått alla klimatfebrar, Ville Björk, som med sin begynnande gubbmage fann det vara af yttersta vigt för sig att hvila på maten, han sprang nu som en galning, strax på frukosten och midt i middagshettan samt till på köpet med sitt begynnande månsken blottadt, denna fruktansvärda hvitglödgade väg framåt, andlös, bedöfvad, hvarje stund färdig att tumla omkull som en drucken — men han sprang ändå, sprang efter det ljusa fladdrande håret där framför honom.

Hon hade kommit till utkanten af *La Serpentina*, och här vek hon blixtsnabbt in i den djupa skuggan under ekarna. Ville, med händerna öfver den kala hjässan — det hade han gjort af självbevarelseinstinkt, ty han visste ej af det själf — störtade efter och då han såg henne nerslängd som halfdöd på det frodiga gräset kastade han sig ner bredvid henne, och de blefvo båda liggande så en stund, flämtande, halft medvetslösa af denna fruktansvärda upphetsning.

Carmela återkom först till besinning. Hon satte sig upp, strök det förvirrade håret ur sina ögon och såg på sin ledsagare, som låg där pustande och torkande sig i pannan med näsduken. En tanke föll henne in, hon sprang upp och gick till en källa i närheten samt kom tillbaka med sin näsduk drypande våt och förde nu denna till hans läppar och panna. Detta gjorde honom godt och han reste sig nu äfven.

»Ni har hållit på att ta lifvet af oss båda två», var hans första, halft förtrytsamma ord.

»Hvarför följde ni då efter mig?» frågade hon med ursäktande, bönfallande stämma.

»Jag trodde, att ni ämnade göra er själf något illa.»

»Det skulle jag också ha gjort», sade hon genast med sin inställsamma naturs drift att alltid göra hvad man väntade af henne. »Om jag inte hade känt, att ni var bakom mig, så skulle jag ha störtat mig utför branten. Åh, madonna mia, hvarför låter du mig inte dö!» utbrast hon med en snyftning och kastade sig ned i gräset på nytt, gnidande sina ögon med håret.

Han lade smekande sin hand på hennes nedböjda nacke. Då for hon upp igen, kröp fram till honom, omfattade hans knän och ropade: »hjälp mig! skydda mig, ni som är så god. Tag mig bort härifrån!»

Han satte sig ned bredvid henne och tog hennes händer. Han ville tala lugnande och förståndiga ord vid henne, fråga hvarför hon blef så hårdt behandlad, söka att tillsammans med henne hitta på någon utväg. Men hon ville ej höra på honom, hon kastade sig till hans bröst, smög in i hans famn så där smeksamt mjukt som en liten kattunge och bad lidelsefullt: »lemna mig inte! Tag mig bort härifrån! Ni är den enda riktigt goda man, jag någonsin sett. Låt mig få följa er och vara hos er alltid!»

Han blef alldeles hufvudyr af detta hennes när-

mande. Denna varma, ännu häftigt pulserande unga kropp, som på detta sätt smög intill hans, kom honom att tappa all besinning. Han omslöt henne med sina armar och kysste henne lidelsefullt.

VI.

Då Lina vid tretiden ännu låg i sin djupaste sömn, knackade det på hennes dörr. Hon gned sina ögon och gäspade.

»Ja, Ville lilla», sade hon. »Jag kommer. Är klockan så mycket, du?»

»Kan jag inte få komma in. Jag har något vigtigt att säga dig.»

»Men jag får ju lof att klä mig först.»

»Å nej, det dröjer ju alltid en evighet. Ligg du stilla i sängen och låt mig komma in — det måtte väl ingenting göra.»

Nåja, nattmössan och nattröjan voro som alltid oklanderligt hvita; hon tog emot brodern sittande i sängen.

»Hvad är det, söta Ville! Det är väl inte något spektakel med Carmela.»

»Det är något om mig själf, jag har att meddela dig», sade Ville, som begynte gå upp och ned i det lilla rummet med händerna i byxfickorna och skrufvande lite på nacken, som om stärkkragen tryckte honom. »Du har hållit på och tjagglat med mig oupphörligt om, att jag borde gifta mig. Men jag har, rent ut sagdt, tyckt att jag redan var lite för gammal. Har

aldrig någon flicka förälskat sig i mig i min ungdom, tänkte jag, så är det väl inte sannolikt, att någon skulle göra det numera. Och, uppriktigt sagdt, så mycket idealist är jag, att jag inte ville gifta mig med en flicka, som kanske skulle ta mig bara för att bli fru — utan kunde ingen bli kär i mig, så fick det vara. Men» — han stannade och harskade sig lite — »nu är det så, att — ja, det är verkligen otroligt» — han skrattade förläget — »kan du tänka dig något så narraktigt — hon påstår, att hon är kär i mig, du!» bröt han ut och stannade framför sängen.

»Carmela — å, det visste jag!» ropade Lina, så utom sig af förtjusning, att hon sprang upp ur sängen, insvept i lakanet från midjan till fötterna.

»Det är ju en alldeles ofattlig lycka, du!» Han kramade systern duktigt intill sig, och klappade henne på ryggen nervöst och upprördt, nästan som om han varit färdig att brista i gråt.

»Gå din väg och låt mig klä mig!» ropade Lina. »Hur i all världen har allt detta gått till — nu, den här stunden, jag sofvit.»

Aldrig hade Lina klädt sig så fort förr. Om tio minuter stod hon ute i salen, där hon fann Ville och Carmela sittande i soffan med armarna om hvarandra som ett förlofvadt par.

Carmela sprang upp och omfamnade henne.

»Kan ni tro det, älskade Lina. Jag får bli hans hustru», jublade hon.

Föräldrarna gåfvo med häpnad och belåtenhet sitt samtycke. Ville gick och småhvisslade och gnolade visstumpar samt skrattade för sig själf. Detta var ju som den mest fantastiska roman, han, Ville Björk med begynnande gubbmage och månsken, han, den genuine svenske kälkborgaren, älskad, verkligen älskad af denna intagande, sjuttonåriga flicka, som var vacker som hans skönhetslängtan själf, öm och hängifven som han aldrig kunde drömt sig att någon kvinna skulle bli mot honom.

Men var det verkligen sant, älskade hon honom, var det möjligt, att hon älskade honom? Eller — denna tanke kom fram litet emellan och med svidande smärta — ville hon bara ha en man, emedan hon var olycklig i hemmet, och hade hon valt honom, emedan han skulle föra henne långt bort härifrån? Men hans önskan att härvidlag bedraga sig själf understöddes så starkt af hennes naturliga smeksamhet, som kom henne att oupphörligt krypa intill honom, kyssa hans händer, hans hår, hoppa upp på hans knä och slingra sina armar omkring honom, så fort hon var ensam med honom, att hans fruktan hölls nere i latent tillstånd, och blott trängde sig fram till hans medvetande i korta, stickande glimtar.

Och emellertid växte hans egen kärlek till henne för hvarje dag med en nästan fruktansvärd häftighet. Detta, som han redan länge upphört att hoppas på,

men som en gång varit hans hjärtas hemligaste dröm, att se ett ungt, fagert väsende sluta sig till honom i innerlig hängifvenhet, det hade nu kommit öfver honom i elfte timmen så underbart plötsligt och rikt, att hela hans lif öppnade sig för honom i ny belysning. Han hade sedan många år lefvat sig in i den föreställningen, att konsten ensam betydde något för honom, och han hade sagt sig själf, att hans glädje och stolthet öfver Bellmansmonumentet var större än den lycka, som något kärleksförhållande kunde skänka. Och nu, hur trädde det icke i skuggan, hans hufvudverk på studion i Roma, så väl som alla hans andra arbeten, inför detta blonda hufvud, hur skulle han icke varit färdig att med egen hand slå det i stycken, alltsammans, för priset af denna lilla flickas smekningar. Ja, det var ett vanvett, som fått makt med honom, det var den fruktansvärda eftersommarsolen, som brände honom, han visste det nog och han kunde både ömka och skratta åt sig själf, men han blef icke förståndigare för det.

Och dock var det vissa smådrag i hennes karaktär, som stötte honom ibland. Hon var allt för ödmjuk och foglig, till den grad mån om att göra alla nöjda omkring sig, att hon genast var färdig att ljuga sig ifrån den minsta sak, som hon trodde kunde misshaga någon. Det gjorde honom ondt, ty ärlighet var för honom en kardinaldygd, men han sade sig att felet låg i hennes uppfostran, hon hade blifvit skrämd till att ljuga; när man var en sådan vek

liten ömhetsträngtande varelse och blef så brutalt behandlad var det icke underligt, men detta fel skulle säkert försvinna af sig själf, när hon blefve hans hustru.

Ett par dagar efter förlofningen sade han till henne att han ville skrifva till tyskorna för att meddela dem nyheten, då de hade intresserat sig så lifligt för henne. Han förvånades öfver den ifver, hvarmed Carmela förmådde honom att afstå härifrån.

»Gör inte det. De ska bara tycka att du får en allt för obetydlig liten hustru och kanske afråda dig», sade hon.

Han fann hennes invändning mycket barnslig, men gaf naturligtvis vika.

Emellertid, en vecka därefter och då underhandlingarna med fadern om tiden för bröllopet, bosättning o. s. v. redan voro påbegynta, bröllopet utsatt till hösten kort innan Björk skulle resa hem till Sverge med sitt monument, då han ville föra äfven sin unga fru med sig, kom ett bref till honom från Schweiz, som, då han öppnade det och läste underskriften, befans vara från en af tyskorna. Det var ett långt bref på fyra tätt skrifna sidor — hvad i all världen kunde hon ha att säga honom så utförligt? Han begynte att läsa det högt, i Linas närvaro. Men han afbröt sig tvärt, började stamma och ta tillbaka, och plötsligt blef han blek som ett lärft och rusade in till sig samt stängde dörren i lås.

»Nu har jag tyvärr kommit under fund med,

hvarför den blonda Carmela blef så illa behandlad», stod det. »Aldrig har jag blifvit så sviken i all min dar. Ni vet hur förtjust jag var i henne och gjorde upp alla möjliga romantiska förklaringar — att hon var ett bortbytt barn och därför icke var tåld i familjen — eller att hon hade någon förbjuden kärlekshistoria, eller något sådant — och kan ni föreställa er, hvad det var i stället — det mest prosaiska, mest lumpna man bara kan tänka sig. *Hon stjäl.* Ni kan nog förstå att jag ej skulle utkasta en sådan beskyllning, om jag ej vore fullkomligt säker på min sak. Ni vet hur vi sade till er, att vi hade en sådan känsla af trygghet där i huset, att vi läto allting ligga framme. Och när vi sedan packade, föll det oss inte ens in att se efter om något fattades, så säkra voro vi. Men, när vi så kommo hit till Schweiz, dit vi foro direkt utan att ha öppnat våra koffertar, så, kan ni tänka er, saknade vi alla möjliga prydnadssaker, broscher, halsband, skärpspännen, fina näsdukar och spetsar. Vi blefvo ytterst häpna, men det kunde inte falla oss in att misstänka dessa fina, söta flickor, utan vi trodde på någon mystisk järnvägsstöld, ehuru det var svårt att förklara, då koffertarna hade följt oss som passageraregods. Men så inträffar den egendomliga slumpen att en engelska, som också varit i Cipriano i sommar kort före oss, kommer till den pension, där vi bo. Vi samtala om våra resor, Casa Benigno kommer på tal, vi yttra vår förtjusning öfver de vackra blonda flickorna, och då utbrister en-

gelskan: 'men kan ni tänka er, att den lilla är oärlig'. — Omöjligt, utbrista vi. 'Ja, det må man väl säga — och ändå är det så. Det är obegripligt, ty huset har alltid haft ett godt anseende — de ha nu haft det i öfver tjugu år — men nu, när den här flickan vuxit upp och fått vara med om att sköta uppassningen, har det gång på gång händt, att resande blifvit bestulna, icke på pengar, men på toalettartiklar. Det är som en nemesis — tänk er att modern lär ha varit straffad för stöld i sin ungdom, men sedan har hon blifvit en riktigt bra och ärlig människa genom sitt giftermål — och nu dyka hennes anlag upp hos flickan.' — Och hon berättade nu, att hon själf hade mistat en utmärkt vacker chatelaine af silfver, ett gammalt smycke från sextonhundratalet. Ni kan tänka er min bestörtning, då jag på beskrifningen igenkände ett sådant smycke, som jag såg Carmela bära första dagen, och som hon sade sig ha fått i present af en engelska, som varit där. Engelskan lär sedan ha skrifvit till modern och klagat, och det var nog orsaken till det där uppträdet, vi voro vittne till.»

Björk var alldeles som utom sig, då han läst detta bref till slut. Han kunde ej vara stilla, ännu en gång begick han den oförsiktigheten att störta ut i solen. Detta hus brände honom under fötterna nu ännu värre än den hvita landsvägen, han var rädd för att träffa Lina, rädd att bli tilltalad af någon, men allra mest rädd för Carmela. Om han hade

fått veta hvad han ibland till hälften misstänkte, att hon hade haft något kärleksäfventyr, så skulle det icke varit så förkrossande för honom, som detta. Alla hans djupaste instinkter af hederlig borgare uppreste sig med afsky mot detta föraktfulla, låga, simpla! Han kunde ej se henne i ansigtet efter detta; en brännande skamkänsla uppfylde honom och det var som hade han själf blifvit på ett olidligt sätt vanärad. En flicka, som han älskat på detta sätt, som han varit färdig att bära på sina händer och tillbedja såsom ett ideal — hon skyldig till något sådant!

Hans beslut var fattadt; han skulle resa utan alla förklaringar, utan afsked. Ty att säga henne det — att komma och säga midt i ansigtet på den flicka, som man på detta sätt dyrkat och öfverhopat med de ömmaste namn, att hon är en tjuf — det var ju omöjligt.

Hade det icke varit för Linas skull, så skulle han icke vidare ha satt sin fot i huset, han skulle ha öfvergifvit sitt lilla bagage, gått till Cipriano strax och legat där öfver natten för att fara med postvagnen följande morgon. Men han kunde ju icke lemna henne ensam här, hon måste ju resa med honom, och han var alltså tvungen att återvända. Han funderade mycket på hvad han skulle säga henne för att förklara sin hastiga afresa; ty ej häller till henne kunde han uttala den vedervärdiga sanningen.

Då han återkom skyndade han skygg genom trädgården i den största ångest för att råka på Car-

mela. Han kom lyckligt in i sitt rum utan att ha blifvit upptäckt och knackade nu på hos systern samt bad henne i en torr och knapp ton, som ej var lik honom, att packa sin koffert strax, emedan de måste resa följande morgon.

»Hvarför det i all världen?» frågade Lina häpen.

»Jag kan inte förklara dig det nu — det är något, som fordrar min närvaro i Roma strax.»

»Och hur — hvarifrån har du fått underrättelse om det? Du fick ju intet annat bref med posten än det från tyskan.»

»Jag kan inte ge dig några förklaringar, säger jag ju. Vi måste resa, det är nog.»

»Och den stackars Carmela? Du kan väl inte tänka dig att lemna henne ensam här bland dessa förskräckliga människor, som misshandlar henne. Vi måste väl då åtminstone ta henne med oss?»

»Om du ville vara god låta bli att komma fram med några orimliga förslager!» snäste han, ur stånd att beherrska sig. »Jag anhåller att få sköta mina angelägenheter själf.»

»Gu bevars, Ville lille, jag ska visst inte —», framsnyftade Lina, djupt sårad öfver den ton, brodern för första gången tillät sig mot henne.

»Och jag vill be dig att inte ens nämna något för Carmela», fortfor denne. »Jag står inte ut med några afskedsscener. Jag vill inte att hon ska veta något förrän vi redan ä borta. Jag ska skrifva till henne sedan.»

Men nu gick det för långt till och med för Linas eftergifvenhet.

»Är det din mening att rent af ta lifvet af det stackars barnet?» frågade hon med darrande röst. »Ja, kan du handla så hjärtlöst, så var så god. Men då stannar jag här och tar vård om flickan, och försöker man igen att misshandla henne, så rymmer jag med henne.»

Rymmer! Ett så vildt, romantiskt ord kom öfver gamla Linas läppar som den enklaste sak i världen.

Ville omfamnade sin syster på ett kort, abrupt sätt.

»Hederliga själ!» sade han. »Gör som du vill — låt mig bara resa i fred!»

Det var ännu icke frukostdags. Ville grubblade just öfver, hur han skulle bära sig åt för att undvika Carmela hela dagen, då slumpen lyckligtvis kom honom till hjälp.

Muntra röster afbröto plötsligt den vanliga stillheten utanför huset, och då han gick till fönstret såg han ett helt sällskap resande närma sig

Det var några romerska familjer, som slagit sig samman om en utfärd i Sabinerbergen och som kommit åkande i tvänne vagnar. De ämnade nu tillbringa dagen här och sedan återvända, på natten till Roma. Björk kände en af dem — en förmögen vinhandlare, som ibland brukade skicka honom viner i present, emedan han gifvit några goda råd till hans

unga son, som ville bli konstnär. Han slöt sig därför strax till sällskapet och tillbragte hela dagen med dem, och som båda flickorna fingo fullt upp att göra för att taga mot så många oväntade gäster, föll det af sig själft, att de båda förlofvade ej kunde sysselsätta sig med hvarandra.

Vid aftonmåltiden blefvo de resande länge sittande vid bordet. Carmela försökte hela tiden att tilldraga sig Björks blickar, kännande instinktivt att han var missnöjd med henne. Då hon serverade honom vidrörde hon afsigtligt hans arm; men, ehuru det lopp som en eldström igenom honom vid detta lätta vidrörande, vände han dock bort ögonen och låtsade ej märka något. För hennes smeksamma hundvalpsnatur, som for samman vid minsta aning om ett misshag hos sin herre, samt med hennes alltid oroliga samvete voro dessa små synliga tecken till Björks missnöje nog för att försätta henne i en sådan ångest, att hon skälfde i hela kroppen; hon fubblade med faten, släppte slutligen en hel bricka i golfvet och, gripande denna förevändning för att få ge vika för sin sinnesrörelse, brast hon härvid ut i gråt och måste gå ut ur rummet. Lina, som hela tiden suttit som på brännande kol, kunde nu ej uthärda längre. Hon gick efter henne ut för att trösta henne. Som deserten nu var insatt och ingen uppassning vidare behöfdes, försvann också Costanza.

»Jag kan undra, om det är den lilla?» yttrade vinhandlaren med en något spefull blick till sin

hustru, hvilken nickade jakande. »Ja, det lär allt vara hon. Den stora ska vara en bra flicka.»

Ville blef med ens alldeles mörkröd i ansigtet; han satt redan förut och vred sig oroligt på sin stol, allt sedan Carmelas missöde.

»Har inte er syster saknat något här — har ingenting kommit bort för henne?» frågade vinhandlaren Ville.

»Visst inte — hur kan ni tänka något sådant?»

Det var således allmänt kändt — hans skam — ty han kände det hela tiden som *sin* skam — ropades redan ut på taken.

Då de resande senare på kvällen erbjödo honom plats i en af sina vagnar för att återvända med dem till Roma på natten och sålunda undgå den soliga diligensresan, antog han detta anbud med stor ifver. Lina såg honom gå med de andra, men trodde, att han blott ämnade följa dem till vagnarna. Hon satt med Carmela till långt fram på natten och väntade på, att han skulle återkomma. Hon hade ej förmått dölja för denna, att hon verkligen trodde, att han var missnöjd med henne för något, och att han hade för afsigt att resa utan afsked på morgonen, och Carmela, utom sig af sinnerrörelse, ömsevis kastande sig snyftande till Linas hals, ömsevis knäfallande för madonnabilden under brinnande böner, var besluten att invänta hans återkomst för att falla till hans fötter och anropa hans förbarmande. Hon visste nog inom sig hvad brefvet från tyskan hade innehållit, fast

hon ej sade något till Lina därom. Men hennes sorg och förtviflan voro så uppriktiga, hennes snyftningar genljödo genom huset, och när hon slutligen öfvertygat sig om att han verkligen rest, ref hon sina kläder, slet i sitt långa hår, kastade sig på golfvet och anropade så bevekligt Lina och madonnan att hjälpa sig, att Linas hjärta var färdigt att sprängas af medkänsla och hon kände vakna inom sig en beslutsamhet och en handlingskraft, som vore hon en helt ny människa. Hennes bror skulle icke få taga på sitt samvete bördan af att ha gjort denna flicka olycklig, nej, det skulle icke ske, så sant hon hette Lina Björk och var en kvinna med lite hjärta i bröstet.

VII.

På Björks atelier i Roma hamrade marmorhuggarne och dam och flisor uppfylde luften. Bellmansmonumentet stod där i sitt hölje. Björk hade icke ens velat se på det sedan han kom tillbaka. Han var i stället sysselsatt med en helt liten skizz i lera, »Gråtande Venus» kallade han den. Det var en ung, nätt och jämt utvecklad flickgestalt med kanske något för smala axlar och lite lång i lifvet, men med en tjusande mjukhet i linierna, hvilken låg kastad lite på sned framstupa och gned sig i ögonen med det långa håret. Hela hennes ställning var så full af ungdomens stormande förtviflan inför en första sorg, att figuren tycktes lefva redan när dess första, otydliga konturer framträdde i leran. Marmorhuggarne beundrade den i hög grad — de tyckte, att Signor Birco visserligen alltid arbetade vackert och smakfullt, men här var det för första gången något, som man rent af kunde kalla snillrikt. Och vanligtvis brukade han icke få fram det han ville uttrycka annat än med stor möda och under långsamt sökande; formen brukade i början växa fram helt tveksamt under hans händer, medan den nu liksom sprungit ut af sig själf vid första vidrörandet af leran.

Också arbetade han som i feber; för första gången var han snäsig mot sina arbetare, han tålde ej, att de talade till honom. Och när det knackade på dörren utifrån for han upp som en ursinnig, hans få hårtestar stodo på kant, och han formligen skrek: »ingen släppes in».

Hans vänner, Cesare och Maria vid Ripettan, voro mycket bekymrade för honom. De trodde att han fått något slags hemlighetsfull smygfeber däruppe i Sabinerbergen. Han kom med släpande steg, beställde ingenting, men nickade frånvarande till hvad som hälst, som de föreslogo honom att äta, och när så maten kom fram, lemnade han den nästan orörd.

Äfven hans värdinna, den genomvälvilliga donna Barbara, som han bott hos allt sedan han kom till Roma för femton år sedan, iakttog med oro och sorg hans förändrade väsende. Han hade sitt rum ofvanpå hennes, och hon hade nu i så många år varit van vid att höra honom komma hem regelbundet senast mellan 12—1 på natten, strax gå i säng och sofva lugnt tills han följande morgon steg upp för att gå till sitt arbete, att hon nu fann det ytterst betänkligt, då hon märkte att han ibland ej kom hem förrän på morgonen eller också steg upp midt i natten och gick ut eller ock vandrade af och an i sitt rum hela natten. Och hur skyggt han undvek hennes vänligt frågande blickar, när han kom ner på morgonen! Det var som skulle man stuckit honom med hvassa nålar genom att bara se på honom. Och donna

Barbara hade ändå varit van vid att han talade förtroligt med henne som med en moderlig väninna.

Ja, han var skygg — han var formligen rädd för sina vänner, och hvarje välvillig och bekymrad blick gjorde honom utom sig. Han tyckte, att han nästan hatade och afskydde alla dem, som han visste höllo af honom, och som därför hade ett slags rätt till hans förtroende, han skulle velat vara bland idel likgiltiga, främmande menniskor, velat gömma sig någonstans i en källare, dit icke ens dagsljuset kunde inträngа.

Men mest af alla hatade han sin beskedliga syster Lina. Ty om hon icke hade stannat där uppe, utan följt med honom hit, så skulle kanske historien nu vara slut och han skulle funnit styrka att glömma. Men nu höll hon honom ju i en ständig, outhärdlig spänning, som hotade att göra honom galen. Hvad ville hon, hvad var hennes mening med att dröja där så länge. Ämnade hon kanske medla försoning, söka anknyta förhållandet på nytt?

Men, herre du min Gud och skapare, är det då tillåtet att vara så enfaldig, så stockblind, som hon var. Kunde hon då aldrig få ögonen upp för hvad slags flicka det var, som hon gått och förälskat sig i så mycket, att hon lyckats sätta i äfven honom — ville hon kanske, att han skulle gifta sig med en flicka, som han ej kunde våga lemna ensam i en väns hus af fruktan att hon skulle stjäla hans näsdukar och som skulle ge honom tjufvar till söner!

Men hur mycket han än försökte att på detta sätt smäda henne i sina tankar för att liksom piska ut ur sitt blod den skamliga lidelse, som fått makt med honom, hjälpte det icke ändå. För hans fantasi var hon ändå den unga Venus, det förkroppsligade kvinnoidealet, som han hittills aldrig funnit när han sökt det som konstnär, och som nu stigit ner till honom för att kasta sig till hans fötter, linda sina armar omkring honom, smyga sin mjuka kropp intill hans och snärja honom med sina långa flätor. Honom, den gamle ungkarlen med begynnande gubbmage och månsken, hade detta otroliga händt: att den vackraste flicka han någonsin sett förälskat sig i honom och bönfallit honom att göra henne till sin. Och han hade varit så galen och flytt henne därför att hennes rent barnsliga begär efter grannlåter förledt henne att, som ett outveckladt barn, sträcka ut handen efter det som lyste och glittrade. Allt det där kunde ju hjälpas med lite förståndig ledning, hvad var det egentligen att göra så mycket väsen af? Men modern, som varit tjuf i sin ungdom — arfvet, det fatala arfvet till barnen!

Hvarför skulle också Lina stanna där. Kunde hon inte komma, så att det blef slut på historien, och så att han slapp tänka på den vidare. Han hade ju sitt Bellmansmonument att göra färdigt. Det gällde ju hans lifs hufvudverk, det som skulle bidraga till uppfostran af kommande slägten, göra honom till sin födelsestads mest berömde man och han skulle

ju själf resa hem med det, för första gången komma hem på 10 år till föräldrar och syskon och vänner, komma hem i det ögonblick, han alltid tänkt sig som det skönaste i sitt lif.

Det där måtte väl vara nog att uppfylla en allvarlig, mogen mans tankar, han hade ju nått allt hvad han sträfvat efter i lifvet; hvad var han för en galning, som ändå icke var nöjd, hvad var det för en dårskap vid hans ålder att gå och fantisera om en flickunge, som icke var värd ett lillfinger af hans Bellmansmonument en gång.

Så gick han då ändtligen till sin studio med ett fast, manligt beslut. Han lät en af arbetarne hjälpa sig och begynte plocka af de våta dukarne, som höljde statyn. Men han gjorde det icke mer så försigtigt, så kärleksfullt, som han förr brukat. Det var icke längre den hängifne älskaren, som vördnadsfullt lyfter slöjan från den kvinna han dyrkar och åt hvars skönhet han på nytt vill fröjda sig, utan det var den bittert besvikne mannen, som rycker undan täckelset för att skåda in i den kvinnas ansigte, som bedragit honom.

Ja, konsten hade bedragit honom, då den fått honom att egna henne hela sitt lif. Den hade lofvat honom en lycka, som skulle vara högre och rikare än den, vanliga dödliga eftersträfva, som skulle ställa honom oberoende af lifvets vanliga små missräkningar, som skulle bevara honom evigt ung i eftervärldens minne liksom denne Bellman själf, som han

förevigat. Och i dess ställe stod han där nu med ungdomen bakom sig, så fattig, så utblottad, så plundrad på hvarje glädje i lifvet, att han afundades sin marmorhuggare, Beppino, som aldrig hade gjort några anspråk på att bli konstnär, men hvars lilla hustru, sömmerskan, kom och hämtade honom om eftermiddagen när han slutat sitt arbete för att tillsammans gå hem och äta en portion mackaroni och vagga lillan, som under dagen varit bortlemnad till en grannhustru. Ja, han afundades Beppino!

Och nu först såg han klart, hur medelmåttig hans Bellman var. Detta hade just varit något att sträfva för, att få ett sådant monument upprest i hufvudstaden, att gå till eftervärlden med ett arbete, som trots alla ansträngningar, allt kärleksfullt studium dock aldrig blifvit något uttryck för hvad som djupast bodde inom honom! Hvilken löjlig illusion att tro att man i konsten kunde nedlägga sitt innerligaste, mest personliga själslif. Det blef ju dock, äfven i bästa fall, blott en aflägsen antydan; endast i ett annat hjärta kunde man nedlägga sitt eget hjärtas djupaste känsla, och om lifvet nekade en detta, blef man en stackars fattig och förkrympt varelse, hur stor konstnär man än var.

Det knackade på dörren. Under sysslandet med skynkena hade han glömt sitt vanliga försigtighetsmått att läsa innanför, dörren stod till och med på glänt, den sköts nu upp och in trädde en herre, som Björk genast igenkände såsom en af sitt lands främ-

ste mecenater. Det var en mycket rik man, som hade den största privatsamling af bildhuggarverk i hela norden, och Björk hade länge känt sig en smula kränkt af att denne aldrig gjort en beställning hos honom. Han uppmuntrade företrädesvis den nyare skolan, och Björk visste att han ansåg honom gammalmodig. Det ögonblick denne man första gången satte sin fot i hans studio skulle för honom varit en dag af triumf. Men nu hade han ingen annan känsla än förargelse öfver att han glömt stänga dörren.

Mecenaten hade nätt och jämt hälsat och pligtskyldigast kastat en blick på monumentet, då han fick ögonen på den halffärdiga skizzen till den gråtande Venus.

»Hvem har gjort den?» frågade han med en glimt i ögat, som en samlare då han oväntadt får tag i ett dyrbart fynd.

»En af mina vänner», svarade Björk tvärt.

»Är det en hemlighet hvem?»

»Ja.»

»Det var skada. Det är annars något af det mest genialiska, jag sett på länge. Tror ni inte, att er vän vill sälja den?»

»Neej — inte om ni bjöde honom hela er börs», mumlade Björk mellan tänderna.

Mecenaten vände sig därifrån och begynte att komplimentera de andra arbetena, som funnos på studion. Men det skedde i en helt annan ton och

han återkom oupphörligt till den gråtande Venus, som tycktes ha fängslat honom helt och hållet.

Björk sade sig med en egendomlig, bitter känsla, att han troligtvis på dessa par dagar, omedvetet för sig själf, hade skapat något, som skulle bereda honom ett större namn än allt hans lifs arbete för öfrigt; men hvartill gagnade det honom nu, då han i alla fall ingen glädje kunde ha däraf?

I detta ögonblick sköts dörren utifrån upp på nytt. Björk såg det icke, ty han stod bakom Bellmansmonumentet. Lina och Carmela trädde in. Deras steg hördes icke i det oväsende, som marmorhuggarnes arbete framkallade — mecenaten satt just och förargade sig öfver att Björk icke åtminstone hade den takten att låta det upphöra medan han var där.

Lina var mörkröd i ansigtet af sinnesrörelse och af en lång resa i solen. Den främmandes närvaro gjorde henne mycket brydd och hon frågade hviskande Carmela om de ej gjorde bäst vända om. Men denna var allt för mycket italienska för att vara blyg och för att icke snarare föredra att spela ut sin stora scen inför flera åskådare. Hon stod med ett språng midt för Björk, kastade sig till hans fötter och sträckte sina knäppta händer emot honom.

Mecenaten stod orörlig och stum af häpnad öfver den besynnerliga tafla, han såg framför sig: den lille, undersätsige bildhuggaren, som i sin blå, nerfläckade arbetsblus såg ännu klumpigare och ta-

fattare ut än vanligt, och vid hans fötter den gråtande Venus själf, tiggande hans kärlek.

»Hur i all världen var det möjligt, att denna vackra flicka kunde vara förälskad i honom!» var ett utrop, som ofta kom mecenaten öfver läpparna, då han återkommit hem och berättade om sitt besök på Björks studio.

»Och hur i all världen har en så pass medelmåttig konstnär som han kunnat göra något så snillrikt som den gråtande Venus!» var det nästa.

VIII.

Det var dagen för monumentets aftäckande. Björks gamla föräldrar, som icke hade rört sig från sin lilla landsortsstad på 20 år, hade farit upp till Stockholm för att vara närvarande vid denna högtidlighet. De hade hyrt en liten möblerad våning vid själfva den plats, där monumentet var rest, och de hade beredt sig på att här få mottaga sonen själf och hans unga, italienska fru. De ämnade till och med, fast de aldrig voro ute på bjudningar numera, taga del i den stora fest, som på aftonen var anordnad på Grand Hotel för konstnären. De hade ej sofvit på många nätter af glädje och själsspänning. Ingen ung kokett hade väl speglat sig så många gånger i sin balklädning som den gamla frun i sin enkom för tillfället gjorda svarta sidenklädning — sonen fick ju inte ha skam af sin gamla mor, framförallt måste han ju kunna visa henne med heder för sin unga fru. Ja, det var allt med stor hjärtklappning hon tänkte på att taga mot sin sonhustru, hvilken såsom italienska i hennes fantasi antog dimensionerna af något slags sagoprinsessa.

Lina, som varit kvar i Roma öfver bröllopet, skulle komma hem tillsammans med de unga. Men

så hade det kommit bud i sista stunden, att det ingenting blef af med Villes hemkomst. Lina kom ensam — det var en bitter missräkning för de gamla.

Lina hade mycket svårt att förklara, hvarför de nygifta ej kommo. Och det var så underligt med Lina nu, när man frågade henne om svägerskan. Den stora entusiasm för henne, som hennes bref hade vittnat om, inskränkte sig nu till att hon sade: »ja, hon är mycket vacker».

Ingenting annat! Och det var alldeles tydligt, att det var något som tryckte på Linas sinne.

Carmela hade bott i Roma under Linas vård de par månader, som förflöto innan bröllopet. Och när systern på bröllopsdagen öfverlemnade den unga flickan åt brodern, hade hon endast sagt: »jag tror ändå inte, att det är värdt, att du reser hem till Sverge med henne».

Ville, som förstod hvad detta innebar, blef plötsligt alldeles oresonligt ond på Lina, på sina föräldrar, på hela Sverge.

»Hon skulle också bara få tråkigt där», förklarade han.

Nu var det invigningsdagen och han gick där i Roma och inbillade sig själf att han icke det ringaste frågade efter denna högtidlighet. I det fallet hade han fullkomligt fått sina önskningar uppfyllda, att han fått en hustru, som ej tröttade honom med att tala om konst; hon skulle visst icke brytt sig om, om också alla världens hufvudstäder på denna

dag rest upp monumenter af honom. Men han hade lofvat henne, att hon skulle få gå på teatern i afton, och hon var sysselsatt med tanken på sin toalett.

Han hade gått ut ett slag ensam på eftermiddagen. Det var ej utan, att han gick och väntade på ett telegram — och som han hade bytt bostad när han gifte sig, var han ej säker om, att man skulle bära det till honom ordentligt.

När han kom hem och öppnade dörren till sängkammaren, märkte han att hans hustru, som satt framför sitt toalettbord, plötsligt, i samma ögonblick hon hörde honom, blåste ut det ena ljuset.

»Hvarför gjorde du så?» frågade han förundrad.

»Hvad då?» hon fäste en nål i håret och han såg blott hennes nacke.

»Hvarför blåste du ut ljuset?»

»Inte gjorde jag det. Jag har inte haft mer än ett tändt.»

»Carmela!»

Då hon hörde det missnöjda tonfallet, sprang hon upp och kastade sina armar om honom samt lade hufvudet in mot hans bröst på det där ödmjukt smeksamma sättet, som var så intagande hos henne.

»Vi gjorde alltid så hemma, både Costanza och jag», sade hon. »Mamma blef så ond, om vi brände två ljus.»

»Barn», sade han och log åter beundrande. Han hade kommit till den punkten att finna hennes stryk-rädsla rörande och hennes små osanningar förtjusande.

Då hon såg sig förlåten, lade hon sig på knä på mattan framför honom, böjde hufvudet framåt och bad honom se på ett diadem, som hon hade i håret.

»Är det inte vackert!»

»Hvar har du fått det ifrån?»

»Gissa!»

»Hur ska jag kunna det.»

»Kan du tänka dig en sådan tur — jag har hittat det», ropade hon strålande.

»Hittat det!» Han mörknade redan. »Hvar? Huru?»

»Här i trappan!»

»Men då kan du ju inte behålla det — det tillhör väl någon, som bor här i huset eller som kommit på besök till någon här.»

»Hvad behöfver jag veta om det. När jag har hittat det så —»

Han sade ingenting; han löste det blott sakta ur hennes hår och läste in det i en låda samt stoppade nyckeln på sig.

»Jag ska säga till värdinnan om det i morgon», sade han.

Hon fick tårar i ögonen.

»Nu är du ond på mig igen.»

»Det är tid att gå på teatern nu», sade han kort.

Han lade ifrån sig det öppnade telegrammet, som han hade i handen. Han hade tänkt visa henne det — öfversätta det för henne.

»Samlade i festligt lag sända vänner och beundrare en varm hyllningsgärd till vår store konstnär och till hans älskliga unga maka, beklagande att ej ha fått se dem i vår krets på deras hedersdag.»

Men nu brydde han sig ej om det.

Hon kände instinktivt hans förstämning och ville muntra upp honom.

»Vet du», sade hon, då de gingo ut, »jag har en riktigt treflig öfverraskning för dig i kväll. Du vet, att Alfonzo från Cipriano är vaktmästare där vid teatern. Han har lofvat att hålla undan ett par fåtöljer åt oss, fast vi bara behöfver betala bänkplats.»

Då de kommo i trappan mötte de ett nytt telegrafbud. Björk läste telegrammet vid gaslyktan utanför: »Dina gamla föräldrar sända dig sin välsignelse och bedja Gud för dig och din kära hustru».

Tyst gick han gatan fram med henne vid sin sida. I detta ögonblick var hon dock ganska långt borta från honom.

Han tänkte på sin staty, som nu stod där aftäckt på torget och som för kommande slägten skulle förtälja om hans lifs gärning. Han såg på nytt så klart som hade han själf stått där bland åskådarne alla dess brister, och han visste att för allt det, som djupast bodde inom honom, hade han aldrig funnit uttryck — icke i konsten. Hade han då funnit det i sitt personliga lif?

Blott i ett enda moment!

På en sockel i hans hustrus lilla hvardagsrum stod den halffärdiga skizzen af den gråtande Venus. Den ensam hade något att förtälja om det, som var själfva den ideala grunden i hans väsende — om det han kunnat blifva som konstnär och som människa, om man någonsin blefve det man skulle här i lifvet.
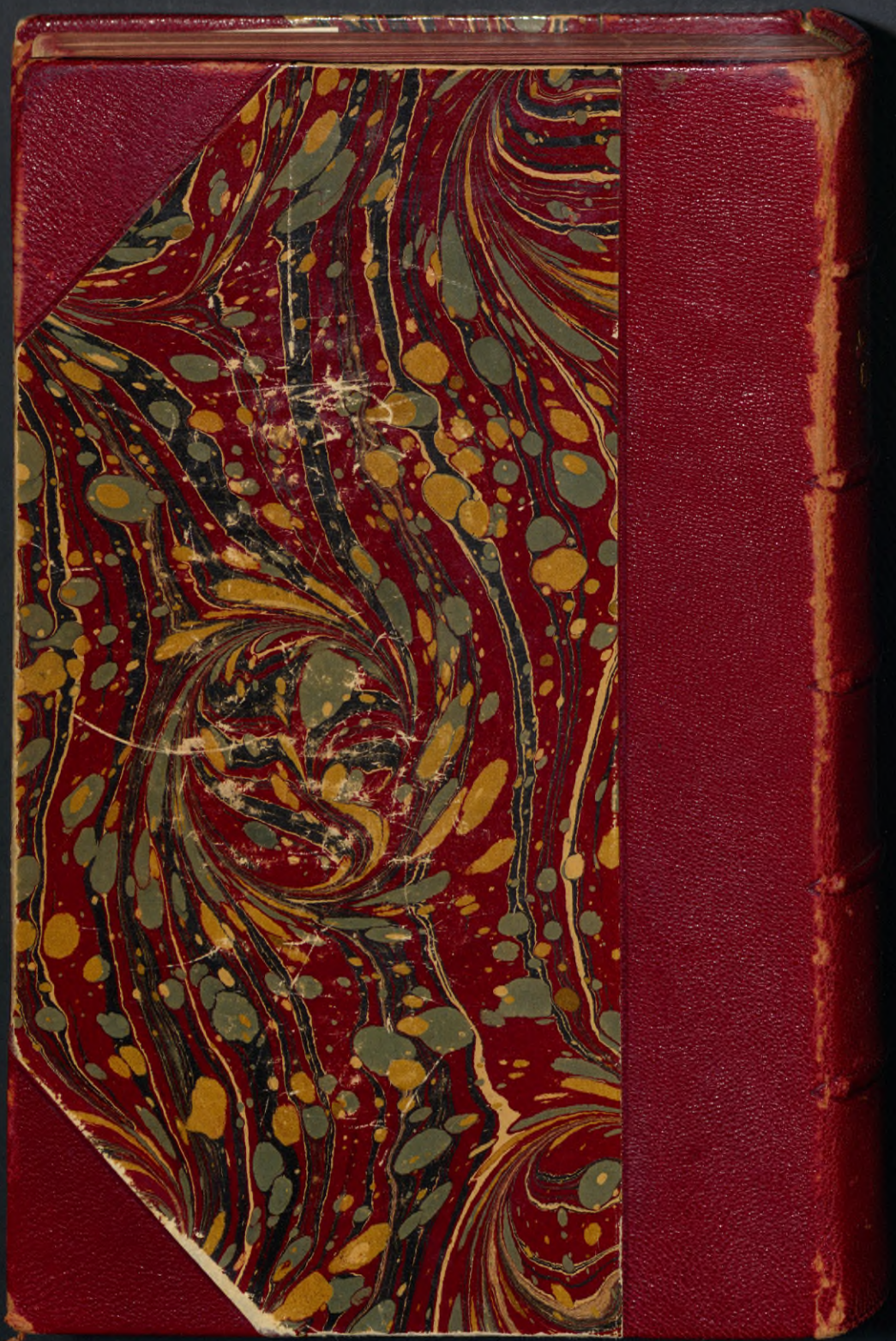
SVEN SERGREN
BOKBINDERI
GÖTEBORG